శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీనివాసవిలాసము

★

శతావధానులయిన

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులచే

అనువదింపఁబడినది.

★

ప్రకాశకులు:

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి సన్సు

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు

కడియము P.O.

తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

1956

ఇది శ్రీఆత్మకూరు మహారాజావారి ప్రేరణచే – సంస్కృత
చంపూగ్రంథము ననుసరించి అనువాదము చేయ
బడిన 5 ఆశ్వాసముల ప్రబంధము

— చంపూగ్రంథరచయిత —

నవదుర్గ కృష్ణకవి సార్వభౌముడు

పరిష్కర్త - విద్వాన్
చెళ్లపిళ్ల దుర్గేశ్వర శాస్త్రి
కడియం P.O తూ॥ గో॥ జిల్లా

ముద్రణము:

వేంకటేశ్వర ప్రింటింగ్ ప్రెస్
ఆలమూరు, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

శ్రీరస్తు
శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ ని వా స వి లా స ము

ప్ర థ మా శ్వా స ము

క. శ్రీరమణీమణితోడ వి
హారార్థముగఁ గురుమతిమహాగిరి నిత్య
శ్రీరాజితుఁడగు హరి సీ
తారామనృపాలు నేలుత న్దయమీఱన్. 1

శా. శ్రీనారీమణికేల నొప్పెసఁగు రాజీవంపుమొగ్గం బర
ధ్యానప్రక్రియఁ దా గ్రహించి నఖసంధానంబు నూహింప న
వ్వాన న్బిగ్గిలు నవ్వేలంది హృదయం బూహించి లో మెచ్చు ప
ద్మానాథుండు కృపాళుఁడై మనుచు సీతారామభూపాలునిన్. 2

సీ. నిప్పచ్చరముఁబాపు నేర్పుగల్గినచాన
జగములన్నియుఁ బ్రోవఁజాలుజాణ
గారాపుఁబూవిల్తుఁ గనిపెంచిన నెలంత
కరివన్నెవాని చొక్కంపుఁగాంత
పూపచందురుతోడఁబుట్టిన వగలాఁడి
పురుడుచెప్పఁగరాని పూవుఁబోఁడి
కడలిరారాజు మొక్కరఁపుముద్దుకుమార్త
తమ్మిగద్దియ నొప్పు నెమ్మెలాఁడి
తే. గీ. పలుకులవెలందియత్తయౌ పడఁతిమిన్న
సరసముక్కరవంశసంజాతసోమ
భూపపుత్రు సీతారామభూమిపాలు
నేలుచుఁ దదాశ్రితులఁగూడ నేలుఁగాక. 3

మ. ఉరమందుంచు టదేమిలెక్క, మొగమం దుంచంగనుంకించు ట
బ్బురమా, యంచు శరీరము న్సగము తాఁ బూఁబోఁడి కర్పించి త
త్పరుఁడై యొప్పెడు రాజశేఖరుఁడు సీతారామనామాంకభూ
వరునిం దుల్యసుఖోదయం బొసఁగి కాపాడం బ్రియత్నించుతన్. 4

మ. పతి కైకొన్న భుజంగశేఖరత సంభావించి లోనెంచి బ
ల్కితవుం డీతఁ డటంచు భ్రాంతిపడి చెల్మి న్భర్తయర్ధాంగసం
స్థితిఁ జెన్నొందిన మంచుగొండయమఁగుంజిన్నారి మేల్పట్టి సం
తత మైశ్వర్య మొసంగి ప్రోచు నల సీతారామభూపాలునిన్. 5

మ. చెలులే దుర్మతు, లాపయిం జదువువాసిం బేర్చినం బట్టఁగాఁ
దలమే వారల, నంచు నెంచి తనవక్త్రంబందుఁ బూఁబోఁణికిన్
నిలయం బేర్పడఁజేసి తా జగముల న్నిర్మించునప్పైన న
త్తలువిం బాయనిధాత ప్రోచు నల సీతారామభూపాలునిన్. 6

మ. రసికు ల్సత్కవు లట్టివారలపయిన్ రాణించునీపేర్మి ఛాం
దసుఁడ న్నేనని మేలమాడు తనభర్తన్ లేఁత నవ్వొప్ప 'ఛాం
దసులే వారలు మీరలే రసికు లాంతర్యమ్ము నంజూడుఁ' డం
చు సమాధానముఁ జెప్పు వాణి తగ మన్చు న్సోమభూపాత్మజున్. 7

తే. గీ. పార్వతీపరమేశ్వరభాగ్యరాశి
కవులపాలిటి రెండవ కల్పనగము
గజవదనుఁ డంతరాయముల్ కసిమసంగి
కృతికృతిపతులను శుభానుగతులఁ జేయు. 8

తే. గీ. అన్నవస్త్రమ్ము లొసఁగి విద్యలను శిష్యు
లకు ననుదినంబుఁ జెప్పు విలక్షణప్ర
భావు భావుకభావు మాపాలిదేవు
బ్రహ్మగురువర్యుఁ గొల్తు మపారభక్తి. 9

తే. గీ. కాళిదాసాదిసంస్కృతకవుల కెరఁగి
నన్నయాద్యాంధ్రకవులకు నతులొనర్చి

కుకవులగువారలకు శతగుణముగాఁగ
మ్రొక్కుఁగొందుము మాకృతి ముట్టకుఁడని. 10

ఉ. కొండల నోరఁజేసికొని కొంతవడిం బలుతెంచి యంత ను
ద్దండత దారికడ్డమయి తాఁకి హళాహళి సేయు కొండలం
బిండిగఁజేసి రైలు కడువేగమునం జను దెంచునట్లు భూ
మండలి మాకవిత్వమును మంకుఘటమ్ములఁ జెండి మీఱుతన్. 11

వ. అని శిష్టాచారక్రమమ్మున నిష్టదేవతావందనాదికం బాచరించి. 12

మ. కవులం బండితులన్ విశేషముగ సత్కారమ్ములంజేయ భో
జవిభుంబోలిన రాజొకండయిన నీ సామాన్యకాలమ్మునం
దవనిం గల్గునొ లేదొ చూతమని యాయాదేశముల్ చూడ నే
గి విలోకించుచునుండఁ బశ్చిమదిశం గృష్ణాసమీపమ్మునన్. 13

సీ. దట్టమ్ములై యొప్పు దర్భాసనమ్ములు
భుజశిరమ్ముల వింత పొలుపు దెలుప
ఉదయించుచున్న సూర్యునిబోలు రాగిజా
రీలు చేతులకు మేల్దాలొసంగఁ
బాలనిగ్గుల నేలఁజాలుడాల్గల మేల్వి
భూతిరేఖలు మొగమ్మున నెసంగ
గన్నేరుపూవన్నె కల్గిన కట్టుదో
వతుల నీర్కావిసంపద నటింప
తే. గీ. 'నాత్మకూరున్నృపాలుని యంతదాత
నహి నహి' యటంచు నుతుల నొనర్చుకొంచు
నాత్మకూరుపురమ్మున కరుగు విప్ర
జనులఁ గని యడుగఁగ నిట్టులనిరి వారు. 14

ఉ. దాత మహానుభావుఁడు బుధప్రతతింగరగించువాఁడు ని
ర్ణేత సమస్తవిద్యలకు నేర్పరి శ్రీకరుఁ డాత్మకూరువి
ఖ్యాతపురాధినేత సుగుణాఢ్యుఁడు భోజునివంటివాఁ డతం
డాతనిఁబోలు భూపతుల నారయ మొక్కెడనైన భూస్థలిన్. 15

క. అన్నరపాలుఁడు విద్యల
నన్నింటిఁ బరీక్షచేసి యనుఫాల్గునమున్
మన్నించి యెల్లరకును మ
హోన్నతి వర్షాశనమ్ము లొసఁగుచునుండున్. 16

క. ఆంఘులకై చనెదము మే
మిందఱ మని పలికి వార లేగుటయును మే
ముం దగుగతి వారలవెను
కం దత్పురవరముఁ జేరి కడుముద మెసఁగన్. 17

క. లక్ష్మీనివాసమందిరు
లక్ష్మీనాధచరణయుగళలలచ్చిత్తున్
లక్ష్మీసదృశశ్రీమ
ల్లక్ష్మీతనయున్ స్వరూపలక్ష్మీతనయున్. 18

శా. ధర్మాధర్మవిచక్షణక్షణకృతిన్ దాక్షిణ్యగణ్యాకృతిన్
గుర్మత్యద్రిపతిప్రసేవనకృతిం గూలంకషాలంకృతిన్
దుర్మత్యద్రివిదారణామరపతిన్ దోస్స్తంభశుంభత్క్షితిన్
శర్మాధాయిమహాకవీంద్రవినుతిన్ సాక్షాత్కృతశ్రీపతిన్. 19

క. కృష్ణాగోదాంతర్వ
ర్ధిష్ణుమహీవలయనిలయు రిపుజనవిలయున్
వైష్ణవపదసేవారో
చిష్ణుమతిన్ సోమభూపచిరసుకృతతతిన్. 20

క. శ్రీపాక నాటిసత్కుల
దీపకు నైజాముభూమ్యధీశ్వరనిత్య
ప్రాపకుఁ దోషితసకలవ
నీపకు సంతాడితావనీపకనికరున్. 21

క. ముక్కరకులదీపకు హిమ
రుక్కలశాంభోధిసితసరోజశరద్వా

ర్మక్కులపటీరహీర
న్యక్కారియశస్సనాథు నానరనాథున్. 22

మ. కరుణాసాగరుఁ గుర్మతీశ్వరలలత్కారుణ్యసంప్రాప్తసు
స్థిర రాజ్యాతిశయున్ బ్రమోదలహరీదేదీప్యమానాశయుఁ
హరనీహారధరాధరామరవరాహారోపమోద్యద్యశున్
దరుణీమన్మథు సోమభూపసుతు సీతారామభూపాలకున్. 23

క. కాంచిన నానరపాలుఁ డు
దంచద్గౌరవముమీఱఁ తనయాస్థాన
ప్రాంచద్విద్వాంసులలో
నెంచి మముం గారవించి యింపెసలారన్. 24

క. మేమొనరించిన గ్రంథము
లామూలాగ్రముగ వినుచు నానందరస
వ్యామోహితుఁడై నిత్య
శ్రీమీఱఁగఁ గాల మొక్కరీతిఁ గడపుచున్. 25

మ. ఒకనాఁడంకమునన్ గుమారుఁడును బంధూద్యోగివిద్వత్కవి
ప్రకరంబుల్ దగుచోటులం దగ సుధర్మామధ్యమందున్ జయం
తకుమారుం దొడఁదాల్చి యొప్పు దివిషన్నాథుండునా సంతతా
ధికబాభాసిసభాంతరాళవిలసత్సింహాసనాసీనుఁడై. 26

వ. వెండియు నఖండపాండితీమండనుండగు శ్రీనివాసాచార్యుండును సుర పురమహారాజప్రదత్తకవిసార్వభౌమబిరుదవిఖ్యాతుండగు వేంకటకవియును సకలశాస్త్ర విశారదులును దత్తద్దేశాగతులునునగు తక్కువిద్వజ్జనంబులును వైద్యవిద్యాపర ధన్వంతరియగు ధన్వంతరిరామాచార్యుండును సంగీతసముద్రుండగు రాఘవాచార్యుండును సుగుణసింధువులగు రాజబంధువులును దుర్మంత్రవిచ్ఛేదకుండును సన్మంత్రోపదేశకుండును సకలకార్యఘటనా ప్రవీణుండును శాంత్యాదిసుగుణ భూషితుండును సుకవిజనవిధేయుండును సచివపుంగవుండునునగు బంకటసింగుహజారును

సకలరాజకార్యనిర్వాహకులును సతతానువర్తులును విమలకీర్తులును రాజానుగ్రహపాత్రులును నగు పెదరాయన చినరాయనప్రభృతులును దక్కినయుద్యోగి జనంబులును బలసికొలువ డెందంబున నమందానందంబు నిండార నిండుపేరోలగంబుండి. 27

మ. మము శ్రీమత్పరదేవతామహిమసంప్రాప్తాశుధారాకవి
త్వమహత్త్వప్రథితప్రబంధరచనాపారీణుల న్పండితో
త్తమసంభావ్యశతావధానుల సమస్తప్రక్రియాప్రౌఢిదు
ర్గములన్ శ్రీపతి వేంకటేశ్వరులఁ జక్కం జూచి పల్కెం గృపన్. 28

సీ. ఒనరించినారు సర్వోత్కృష్టఫణితిఁ గా
శీసహస్రంబు నైలింపభాష
నిర్మించినారు బల్ నియమంబుతో ధాతు
రత్నాకరంబు గీర్వాణభాష
రచియించినారు సరసమైయెసఁగ శ్రీవ
ణానంద మనుకావ్య మాంధ్రభాష
విరచించినారు దేవీభాగవతమును
దిక్కనశైలిగాఁ దెల్గుభాష

తే. గీ. నింకఁ దక్కినగ్రంథమ్ము లెన్న నేల
యుభయభాషలయందు నోహో యటంచుఁ
బేరుఁగొన్నారు మీపాటి వారలెవరు
సరసతిరుపతివేంకటేశకవులార. 29

సీ. బుక్కపట్టణవంశ్యబుచ్చయాచార్యత
నూభవుం డురుకలావైభవుండు
నాంధ్రదికవనమ్ములందు నేర్పుగలాఁడు
సకలవిద్వజ్జనసమ్మతుండు
శైశవమ్మననె విశ్వమ్ము మెచ్చఁగ నాల్గు
తంత్రము ల్నేర్చిన ధన్యతముఁడు

బాలసరస్వతీభావమ్ము మైసూరు
పురిని గైకొన్న బంధురయశుండు

తే. గీ. నస్మదాస్థానవిద్వాంసుఁడైన శ్రీని
వాసపండితుఁడన జగద్వర్ణనీయుఁ
డాయనయు మీకవిత్వమ్ము నాదరించు
నహహ మీచేతఁ గృతిని మే మందవలదె. 30

తే. గీ. దేవతలు మెచ్చురీతి యుధిష్ఠిరాశ్వ
మేధచంపువుఁ జెప్పినమేటి వెంక
టాఖ్యకవిసార్వభౌముఁ డాహాయటంచు
మెచ్చె సురపురరాట్కవి మీకవితను. 31

తే. గీ. శ్రీకరుండగు సరసదీక్షితుని సుతుఁడు
సుకవియగు పాపశాస్త్రికి సోదరుండు
నస్మదాస్థానమందు ధర్మాధికారి
బారయకు మీరనినఁ గడుగౌరవంబు. 32

మ. స్మయదూరుల్ బలరామకృష్ణనిభు లస్మన్ముఖ్యబంధుల్ ప్రశ
స్తయశుల్ యోగ్యులు రామిరెడ్డియును గృష్ణారెడ్డియున్ మీకవి
త్వయథార్థస్థితి కుబ్బి మీవలన సద్గ్రంథంబు నొక్కండు మా
కయి చేయింపఁగ నూహఁజేసి రిది మీ రంగీకరింపన్ దగున్. 33

సీ. భోజుండు తానెంత పుణ్యమ్ము చేసెనో
కాళిదాసకవిత్వగరిమ మెఱయ
విక్రమార్కుం డెంత పెట్టిపుట్టెనొ యట్టి
భట్టికవిత్వసంపదలఁ బొదల
రాజనరేంద్రుఁ డే పూజఁజేసెనొ నన్న
య కవీంద్రుని కవిత్వ మందుకొనఁగ
కృష్ణరాయం డెంత కృతకృత్యుఁడో పెద్ద
నాదులకవనమ్ములందు మెఱయ

తే. గీ. ఆంధ్రమునఁగాని గీర్వాణమందుఁ గాని
కవితఁజెప్పెడి వారలే కలవు, రసక
విత్వవిదుఁడన్న నెవ్వఁడో వేయికొకఁడు
కాని కలఁ డట్టివాఁ డొక్క కవివరుండు. 34

సీ. ఎవ్వాని వాగ్ధాటి యెంత చూచిన మేటి
పాటవంబున రైలుబండిసాటి
యెవ్వానిపదలీల యెంతచూచినఁ జాల
మేలనందగినముత్యాలమాల
యెవ్వానిబల్యుక్తి యెంతచూచిన రక్తి
నొప్పారు భాష్యకృదుక్తిశక్తి
యెవ్వాని సాహితి యెంతచూచిన మితి
గనకచెన్నారు పాల్కడలికిఁ బ్రతి
తే. గీ. యతఁడు నవదుర్గవంశామృతాంబురాశి
చంద్రుఁ డురుకీర్తిసాంద్రుఁ డతంద్రకవిమృ
గేంద్రుఁ డతిభక్తిపరిచితోపేంద్రుఁ డలరు
కృష్ణకవిసార్వభౌముఁ డుత్కృష్టతముఁడు. 35

ఉ. భావిపురాతనాద్యతనపండితమండలులందుఁ జూడ మా
చేవయు నాచమత్కృతివిశేషము నాకవితానుభావ మా
భావవిభూతి యాసుగుణపద్ధతి యాబుజుశైలి యామహా
కోవిదరీతి యారసము కోటుల లక్షల నర్బుదమ్ములన్. 36

తే. గీ. ఆ సుకవి యాశుకవితామహత్త్వమొప్ప
మాకుఁ గులదైవతంబయి మమ్ము మన్ని
శ్రీనివాసువిలాసమ్ముఁ జెప్పె మున్ను
రసికు లొననురీతి గీర్వాణభాష. 37

తే. గీ. సంస్కృతంబనఁ బండితసాధ్య మగుట
నెల్లరకుఁ దేటతెల్లమై యింపునింప

హాంధ్రమో దేశభాషయొ యలరుకతనఁ
బండితాపండితులకు సంభావ్యమగును. 38

క. దానిఁ దెలిగించి మాకు న
నూనానందం బొనర్ప నుంకింపుఁడు మా
యానందెమె మీకును బర
మానంద మొసంగఁజాలు నఖిలవిధములన్. 39

తే. గీ. తనకు నాల్గునిఘంటుపదములు వచ్చు
ననుచుఁ బదిమందికిని దెలియంగ మాఱు
మూలపదములు గుప్పిన ముచ్చటగునె
ప్రతిపదమ్మున రస ముట్టిపడినఁ గాక. 40

క. వడియును బ్రిసమ్మును బడ
బడమను శబ్దములుదక్కఁ బరికించిన నొ
క్కెడనైన రసము గురియదు
పొడిపొడికృతులందు శబ్దపుంజము లగుటన్. 41

క. శ్రవణానంద మొనర్చిన
కవులు తమరు తమకు రసముగాఁ గవనముఁ జె
ప్పవలయునని బోధించుట
భువి వెన్నెల చల్లఁజేయు పోలికగాదే. 42

ఉ. ఈకృతి యెందఱో కవుల కిచ్చితిమింతకుఁ బూర్వమెవ్వరుం
జేకొని మీవలెన్ దెనుఁగుఁ జేసెదమంచు వచింపరైరి మీ
చాకచకిన్ గ్రహించితి నసాధ్యముగా దిది మీకు గ్రంథమున్
సైకొనుఁ డంచు సంస్కృతపు గ్రంథము చేతి కొసంగె నంతటన్. 43

వ. సకర్పూరతాంబూలబహుమానపూర్వకంబుగా గ్రహించి దీనిం దెనిం
గింప నారంభించితిమి. 44

మ. తెనిఁగింపందగినట్టి వెవ్వియన; నెంతేనర్థభూయిష్ఠతన్
గని యొప్పారు పురాణముల్ మఱియుఁ దత్కల్పమ్ములై యొప్పు చ

క్కానికావ్యమ్ములు నాటకమ్ములును వీఁకన్ శబ్దముల్ గుప్పిక్కి కూ
ర్చిన కబ్బం బది తెల్గుసేయఁదరమే? చేయన్ రసంబొప్పునే? 45

ఉ. అందుఁ బురాణముల్ మిగుల నందములై పొలుపొందుఁ గావ్యమా
చందముగా మనమ్మునకు సంతసమీయదు నాటకమ్ములున్
విందులుగావు తెల్గునఁ గవిప్రవరుల్ పొసఁగించుపట్ల; నే
యందము దేనియం దొదవు నయ్యది దానన యుంచుటొప్పగున్. 46

ఉ. కావ్యముగాని నాటకముగాని మరొక్కటిగాని తెల్గునన్
శ్రావ్యముగా నెసంగదు, పురాణము తెల్గొనరించినన్ గడున్
శ్రావ్యతగాంచి యొప్పెసఁగి సంస్కృతమున్ గని గేలిసేయు; నీ
కావ్యము శబ్దముఖ్య మటుగాన తెనుంగొనరింపశక్యమే. 47

ఉ. ఈకవి గొప్పవాఁడనుట యెల్లరకున్ విశదంబకాని శ
బ్దాకలనమ్మునం దితని కాదరమెక్కుడు. శబ్దరీతులం
గైకొనువారి కబ్బములఁ గన్నడు వ్యర్థములైన శబ్దముల్
చేకొని తెల్గుసేయ నవి సెప్పినయట్లు వినంగ నేర్చునే. 48

చ. పదములు కొంచె మర్థ మతిపారముగాఁ గనుపట్టుకావ్యముల్
మొదలను గాళిదాసకవిముఖ్యులొనర్చిరి తెల్గొనర్ప నె
మ్మది కవి సమ్మదంబిడు శ్రమమ్మునఁ గొందఱు శబ్దసంగతుల్
గదియరచించి రయ్యవి తగం దెనిఁగింప రసం బెసంగునే. 49

ఉ. కేవలశబ్దముల్ దగ లగించి బిగించిన యట్టి సంస్కృతం
బేవగ విప్పిచెప్పనగు? నేమన గుడ్డలు తైకలోపలం
ద్రోవిడినట్టి శుష్కకుచ పొంకము బైటకుఁబెట్టినన్ రసం
బావహిలంగనేర్చునె? మహాకవులార, యనుగ్రహింపుఁడీ! 50

మ. జతుకాష్ఠక్రియనొప్పు సంస్కృతపుశ్లేషల్ దెల్గుగాఁజేయ మా
మతికిన్ శక్యమటంచుఁ దోఁచ; దిఁకమామాటట్టులుండంగ ను
న్నతులై పేరునుగొన్నయట్టి యలశ్రీనాథాదు లిప్పట్టునన్
నతులర్పించిరి నిక్కమియ్యది ప్రమాణంబుల్ తదుద్గ్రంథముల్. 51

ఉ. ఒక్కెడఁజక్కనౌ పదము నొక్కటిఁ జేర్చిన ముచ్చటౌ మఱిం
కొక్కెడ నున్న దున్నయటు లుంచిరచించిన ముచ్చటౌ మఱిం
కొక్కెడ నున్నదాన నగముంచిన మేలగుఁ దెల్గు నేయుచో
మక్కికిమక్కియన్నటులమార్చిన కావ్యము శ్రావ్య మెట్లగున్. 52

ఉ. ఒక్కయెడ న్సమానముగ నొక్కొకచోట విశేషరీతిగా
నొక్కెడఁ దగ్గుగా మఱియు నొక్కెడ వేఱొకరీతిదోఁపఁగాఁ
జక్కఁగఁజేసి రెల్లకవిసత్తము లాంధ్రముఁ జేయునప్పు డా
ఫక్కియె మేముఁ బట్టినది పండితులార ! పెనంగఁ బోకుఁడీ. 53

చ. తెనుఁగునఁ గొన్ని సంగతులు తియ్యనలై యలరారు, సంస్కృతం
బున మఱికొన్ని సంగతులు ముద్దులు మూటలుగట్టఁజాలు, నిం
దును మఱియందును న్సొబగుతోఁ దులదూఁగును గొన్ని సంగతుల్
పనిగొని చెప్పనేల యిది పండితవేద్యము కాక యుండునే. 54

చ. ఇదివఱ కప్రియత్నముగ నేమొనరించిన గ్రంథముల్ రసా
స్పదము లటంచుఁ బండితులు పల్కుదు రట్లనె మాకుఁ దోఁచు ని
య్యది యధికప్రయత్నబల మందినదయ్యును దీనికిన్ రసా
భ్యుదయముకల్గునో కలుగదో యని డెందము తందరించెడున్. 55

చ. సరసముగా నెసంగినను సమ్మతమే, యటులుండకున్న నీ
యరసత సంస్కృతంపుఁగవియం దిడఁబోకుఁడు, దానిదెచ్చి మా
శిరమునఁ బెట్టుఁ; డియ్యది రుచించును సంస్కృతమందుఁ, దెల్గునం
దరయఁగ నీరసంబగుట కాతఁడు బాధ్యతగాంచ నేర్చునే. 56

క. అల్లితిమి తోఁచుగతిఁ గవి
తల్లజు లొనరించు గ్రంథతతి కిది సమమా?
'ఢిల్లికిఢిల్లే' పల్లికిఁ
బల్లే' యని చెప్పునట్టి పలుకులు వినరే. 57

ఉ. నేరిచినట్లొనర్చితిమి నేరనిదిప్పుడు నేర్తుమే ? మఱె
వ్వారలుగాని దీని రసవంతముగాఁ దెనిఁగించిరేని య

వ్వారికి మేమొనర్చెదము వందనము ల్పదివేలు, దీనిలో
నారసి దిద్దువారలకు నట్లనె మే మొనరింతు మంజలుల్. 58

వ. అని పరోపకారాసక్తులును యథార్థబుద్ధులును నిర్మత్సరులునగు బెద్ద
లం దద్దయుం గొనియాడి కృతిపతి వంశావతారం బభివర్ణించెదము. 59

—• వంశవర్ణనము •—

సీ. కలుములీనెడు పాలకడలి రాకూఁతురు
నునుఁదొడఁ దాల్చు రతనపుఁదొడవు
పాతకమ్ములు పంచబంగాళముగఁజేయు
నట్టి గంగాదేవి పుట్టినిల్లు
స్వారాజునకుఁ ద్రిలోకీరాజ్యభారమ్ము
పట్టమ్ముగట్టిన పట్టుఁగొమ్మ
ప్రాఁబల్కుకల్కి గారాపుఁజెయ్వులకు ని
దానమైయొప్పు నుద్యానవనము
తే. గీ. నేవ్యమై యొప్పు నలగయాక్షేత్రమను కొ
లంకునం దింపుమీఱు మేల్పంకజంబు
బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతాప్రభుశిరముల
వెలయు మవ్వంపుమకుటంబు విష్ణుపదము. 60

తే. గీ. దాన నాలవజాతి యుద్భవమునందె,
దానిలోన ననేకభేదములు గలవు,
అందు శ్రేష్ఠులు సచ్ఛూద్రు లందులోన
మేటియని చెప్పఁదగుఁ బాకనాటికులము. 61

సీ. సమదశత్రునృపాలసంఘమ్ము కొనగోట
మీటనేర్తురు పాకనాటివారు
తుదకు సింగమునైన నెదిరించి బల్లెమ్ము
నాటనేర్తురు పాకనాటివారు

హరికైన వెఱఁగంది శరణుఁజొచ్చినవారి
మాటనేర్తురు పాకనాటివారు
తురగవిద్యాధురంధరతఁ గోటలనైన
దాఁటనేర్తురు పాకనాటివారు
తే. గీ. ధాటిఁజెన్నారుదురు పాకనాటివారు
మేటిసిరిమించుదురు పాకనాటివారు
సాటిలే కొప్పుదురు పాకనాటివారు
ఏటి కెదురీఁదుదురు పాకనాటివారు. 62

తే. గీ. మేటియగునట్టి యాపాకనాటికులము
నందు ముక్కారకులము పెంపొందుచుండు
సొగసుగల నగలం దెల్ల మిగుల వన్నె
గలిగి యింపెసలారు ముక్కారయుఁబోలె. 63

క. ఖరకరుకులమును హిమశీ
కరకరుకులమును బ్రతాపఘనవిమలయశో
గరిమ న్నిరసించుచు ము
క్కారకుల మెక్కుడగువృద్ధిగలిగి యెసంగెన్. 64

సీ. బుద్ధిగరిమ మహావృద్ధిగరిమను వా
క్ప్రతితోడ దీటు ముక్కారకులంబు
కీర్తిచేఁ దేజఃప్రపూర్తిచేఁ బుష్పవ
ద్గరిమనొప్పెసఁగు ముక్కారకులంబు
ధైర్యమ్ముచేత నౌదార్యమ్ముచే సురా
గము మేరమీఱు ముక్కారకులంబు
ఖ్యాతిచే నాకృతిస్ఫీతిచే నసమాంబ
కఖ్యాతినెసఁగు ముక్కారకులంబు
తే. గీ. అట్టి ముక్కారకులమునం దనఘు లతుల
మతులు రాజన్యకోటీరమాన్యులును మ

హాత్ములును నైనవారలే యవతరింతు
రఁట, తదన్యులు జనియింపఁరట యదేమొ ! 65

తే. గీ. దోసతోఁటయుఁబోలె నెంతోవిశేష
వృద్ధిగరిమ నెసంగి ప్రసిద్ధికెక్కు
నక్కులక్రమమందుఁ దా నవతరించె
శ్రీయుతుఁడు తిమ్మరెడ్డిదేశాయి విభుఁడు. 66

మ. మహిమన్ శ్రీశుఁడు, దానమందు శిబి, ధర్మంబందు ధర్ముండు, దు
స్సహతన్ సూర్యుఁడు, సూనృతంబున హరిశ్చంద్రుండు, శేషాహి దు
ర్వహభూధూర్వహనమ్మునందు, హరి సంపత్తిం దులందూఁచ ని
మ్మహినాథుల్ గిహినాధులు న్సరియె తిమ్మారెడ్డిదేశాయికిన్. 67

తే. గీ. దిక్కులయశమ్ముచేఁ గడుఁ బిక్కటిల్లి
చక్కఁదనమున మిగులఁ బ్రశస్తికెక్కి
చొక్కపుసతీత్వమునకుఁ దా నిక్కయగుచు
నాతనికి భార్యయైన సోమక్క దనరు. 68

క. సోముని యక్కయొ వాణియొ
హైమవతియొ రతియొనా మహైశ్వర్యకలా
భూమాకృతుల నెసంగెడి
సోమక్కకు సాటివచ్చు సుదతులు గలరే ! 69

సీ. అప్పులలో మున్గునట్టి గృహమ్ములో
వసియించు పంకజావాసయొకతె
గర్భదారిద్ర్యమ్ము గలవారి యిండ్లలో
పల నెప్పుడును నొప్పు వాణియొకతె
కొండగుహల భర్తఁగూడి యెల్లప్పుడు
కాఁపురం బొనరించు గౌరియొకతె
విటవిటీజనులతో నటియించు పతిఁగూడి
సేవచేసెడి రతీదేవియొకతె

తే. గీ. నలువురనుగూడి తమకు ననారతంబు
గలుగు నీదోషములు దీర్పఁగాఁదలంచి
సకలసౌభాగ్యసంపద్విశాలయగుచు
వెలయు సోమక్కగా సంభవింపఁబోలు. 70

తే. గీ. ఆతఁ డీతరుణీమణియందుఁ గాంచె
శ్రీయుతుని సోమనాద్రిదేశాయివిభుని
నాతనిచరిత్ర మతిచిత్ర మతిపవిత్ర
మయి జగమ్మున మిగులఁ బ్రఖ్యాతికెక్కె. 71

సీ. తాటియాకులయిండ్లఁ దవిలియుండెడి కవి
ప్రతతికెల్లను సౌధవితతులబ్బె
రాగిజారీల కార్యముదీర్చు సోమయా
జులకెల్ల బంగారు కలశలబ్బెఁ
గాశ్మీరకంబళాల్ గప్పుకొనెడి బుధే
శులకెల్ల వన్నెసేల్ జోడులబ్బె
నీర్కావిదోవతుల్ నియతిఁ గట్టెడి వైది
కులకెల్ల మేల్జరీ వలువలబ్బె
తే. గీ. మానమర్యాదలకుఁ బడి మ్రగ్గు రాజ
బంధువులకెల్ల నిరపాయబహుళసుఖద
సంపదల నీను మేల్ ముఖాసాలు గలిగె
నతఁడు సామాన్యుఁడే సోమనాద్రివిభుఁడు! 72

క. ఆసోమనాద్రివిభునికిఁ
దా సతియై సకలధర్మతత్పరమతియై
భూసురపూజారతియై
శ్రీసతియనఁ డీకమాంబ చెలువువహించెన్. 73

చ. పతికెదురొమ్ముకుంపటిగఁ బాల్పడకుండని లక్ష్మి, పల్వురన్
బతులుగఁగోరనట్టి యలపాండవభామిని, చుక్కయై నిశన్

గుతుకమునన్ బయల్పడుటకుం గమకింపని యయ్యరుంధతీ
సతి యన డీకమాంబ కిఁక సాటియు గీటియుఁ జెప్పనేటికిన్. 74

చ. ప్రియము నయమ్ము, నొప్పఁ బెదవేంకటరెడ్డియుఁ జిన్న వేంకటా
హ్వాయుఁడును వీరికిన్ దనయులై జనియించిరి, వీర లాజిదు
ర్జయులు పరోపకారులు విశాలయశుల్ నయకోవిదుల్ మహో
దయులు దయాస్వభావు లతిధర్మపరుల్ శరణాగతావనుల్. 75

ఉ. తమ్ముఁడు యౌవరాజ్యమును దాల్చి సమస్తవిధమ్ముల న్నహో
యమ్మొనరింప ధర్మపరుఁడై పెదవేంకటరెడ్డి శత్రునా
శమ్ముగ లోకమెల్లను వశమ్ముగఁ బండితకోటికెల్ల సౌ
ఖ్యమ్ముగ నెల్లవారికి సుఖమ్ముగ రాజ్యమునేలె నిమ్ముగన్. 76

ఉ. తమ్ముఁడఁటంచు నీతనినిఁ దక్క మతొక్కనిఁ జెప్పరాదు పొం
కమ్ముగనన్నగారిని సుఖమ్ముగనుండఁగఁజేసి శత్రులం
జిమ్మి తదీయరాజ్యములఁ జేకొని యన్నకు నొప్పఁజెప్పు నిం
కిమ్మహి నిట్టివాఁడు గలఁడే ! భళి ! యొక్కకిరీటిదక్కినన్. 77

మ. దయయున్ సత్యము శౌచముం గలిగి విద్యావంతుఁడై సంతతో
దయుఁడై కేవలభక్తియుక్తహృదయుండై యొప్పు నా డీకమా
ప్రియపుత్రుండగు పెద్దవేంకటధరిత్రీభర్త సద్వర్తనా
దియుతన్ వేంకటలక్ష్మమాంబను సుబుద్ధింబెండ్లియాడెం దగన్. 78

సీ. హరుని యర్ధాంగమై మురువుమీఱనెసంగు
నన్నపూర్ణాదేవి నవఘళించి
హరి కురోభూషణంబై యింపుమీఱు సా
ధ్వన్మహాలక్ష్మితో సవతుగాంచి
బ్రహ్మదేవుని ధర్మపత్నియై చెలువారు
వాణీమహాదేవి వాసిగాంచి
దేవేంద్రునికిఁగూర్చు దేవేరియై పేర్మి
గాంచు శచీదేవి గరిమగాంచి

తే. గీ. భర్తకనుకూలవర్తనఁ బరిఢవిల్లి
సతులలోపల విఖ్యాతి సంతరించి
మిగులసౌభాగ్యగరిమచే నెగడెఁ దగ ల
లద్గుణకదంబ వెంకట లక్ష్మమాంబ. 79

తే. గీ. వీరలకు నాత్మజాతుఁడై వీరవరుల
లోనఁ గడునగ్రిగణ్యుఁడై లోకు లెన్నఁ
బ్రబలవిఖ్యాతి నలరారి బాలకృష్ణ
రెడ్డిదేశాయి మిగుల సుశ్రీ వహించె. 80

సీ. తననిర్మలయశోమృతప్రవాహమునకుఁ
గలశాబ్ధి యొక చిన్న కలశ గాఁగఁ
దనదు పూర్ణవదాన్యతానల్పకల్పగు
చ్ఛమున కర్థులు తేఁటిగములు గాఁగఁ
దనదునిర్దుష్టప్రతాపోజ్జ్వలాగ్నికి
నీరేజబంధుండు నెరుసుగాఁగఁ
దన ధైర్యవజ్రాయుధమునకుఁ దృప్తశా
త్రవవర్గములు పర్వతములు గాఁగ
తే. గీ. నవనిఁ బాలించెఁ గమఠశేషాహిదిగ్గ
జావనీంధ్రంబులకు భార మసదుగాఁగ
సత్యభామాప్తిగలిగిన సరసుఁ డగుటఁ
గృష్ణుఁడో యన నబ్బాలకృష్ణవిభుఁడు. 81

ఉ. ధైర్యము సాహసమ్మును వదాన్యతయున్ సుజనానురక్తి చా
తుర్యము నప్రమత్తతయు దోర్బలదర్పము నుత్తమత్వమున్
శౌర్య మవార్యతేజ మనిశం బగునట్టి యశంబు సంతత
స్థైర్యము బాలకృష్ణవసుధాపతికిన్ సహజమ్ములై తగున్. 82

సీ. పలుగురు తనునవ్వఁ బసులఁ గాచినవాఁడఁ
బరికింప నిదియొక పరువుగాదు

పాలీయవచ్చిన పడఁతిఁ జంపినవాఁడఁ
బరికింప నిదియొక పరువుగాదు
గొల్లకొంపల వెన్న గొని తిట్లఁబడినాఁడఁ
బరికింప నిదియొక పరువుగాదు
గోపాలకుఁడనయ్యు గోవుఁజంపినవాఁడఁ
బరికింప నిదియొక పరువుగాదు

తే. గీ. ఇఁకను గొన్ని యకృత్యమ్ములే యొనర్చి
యుంటి నీలోపములు దీర్చు టొప్పుఁగాదె
యనుచు సుగుణంపుఁ బ్రోవయి యలరు బాల
కృష్ణుఁడై పుట్టఁబోలు శ్రీకృష్ణమూర్తి. 83

సీ. సురవంద్యుఁడయ్యును వరుని కొక్కనికి సా
రథ్యమ్ముచేసిన రట్టువోవ
శూరుఁడయ్యును నొక్క సుందరి ప్రాపంది
రణమొనర్చిన యవగుణమువోవ
విజితేంద్రియుండయ్యు విధివిరామములేక
జారుఁడైనట్టి నీచతదొలంగఁ
బశుపతీడ్యుండయ్యుఁ బసులఁగాచుచు నలు
గురనోళ్ళలోఁ బడ్డ గుఱుతువోవ

తే. గీ. నొక్కయెడ జన్మమంది వేరొక్కయెడకుఁ
బ్రాణరక్షకుఁ జనినలోపమ్మువోవ
సరసముక్కరవంశాబ్ధిచంద్రుఁడగుచుఁ
గృష్ణుఁడిప్పుడు శ్రీబాలకృష్ణుఁడయ్యె. 84

తే. గీ. ఈమహామహాభార్యయై యొసకమెసఁగె
సాధ్వియౌ కృష్ణమాంబదేశాయి, యామెఁ
జెప్పి చెప్పంగ నింకొక్క చెలియ గలదె ?
యిందునందును మఱియు నింకెందుఁగాని. 85

చ. ఋతువులలో వసంతమును, వృత్తులఁ గైశికి, సూరులన్ బృహ
స్పతి, కృతులందు దైవకృతి, సర్వనిలింపులఁ బాకవైరి, స
ద్గతులను ముక్తి, యెల్ల కవితల్లజులందను గాళిదాసు, స
త్సతులను గృష్ణమాంబయని సన్నుతిఁజేయుదు రామె నెల్లరున్. 86

సీ. మగనిశరీరంబు సగముసేయని గౌరి
చాపలం బెఱుఁగని జలధిపుత్త్రి
పదిమందినోళ్ళలోఁ బడని సరస్వతి
యవరవరుని బెండ్లియాడని రతి
తనయంత మగనిఁజెందని రుక్మిణీదేవి
సమరంబుచేయని సత్యభామ
కొనవేళ్లఁ జూపించుకొనని యరుంధతి
వనవాస మెఱుఁగని జనకపుత్త్రి
తే. గీ. కలిభయ మొకింతయైనను గనని భైమి
యైదుగురఁ బెండ్లియాడని యట్టి కృష్ణ
యనఁగఁ జెలువారె జగమున ననుపమప్ర
కృష్టసుగుణావలంబ యా కృష్ణమాంబ. 87

ఆ. బాలకృష్ణవిభుఁడు బడసె నాకృష్ణమా
ధర్మపత్నియందుఁ దనయు వినయ
ముఖగుణాలవాలుఁ బూజితకవిజాలు
సోమభూమిపాలు సుభగశీలు. 88

సీ. కట్టించినాఁడు చక్కనిరీతిఁ గుర్మాద్రి
పర్వతమ్మునకు సోపానములను
బెట్టించినాఁ డాత్మపట్టణంబునను న
చ్చటనచ్చటను నన్నసత్రములను
మట్టించినాఁడు దుర్మదమెత్తి పైకెత్తి
వచ్చిన శత్రునృపాలవరుల

రెట్టించినాఁడు పేర్మిన్ గొన్నిబిరుదముల్
రాజ్యమ్ముతోడఁ బూర్వమ్ము కన్న

తే. గీ. నతఁడు రాజాసవాయిబహాదరుముఖబి
రుదవిరాజితుఁ డచ్ఛనీరదపటీర
శారదానారదామృతపారదాబ్జ
భాసురయశుండు సోమభూపాలకుండు. 89

శా. తత్తద్దేశనివాసులై తనరు విద్వాంసుల్ కడున్ వేడ్కఁ ద
క్కొ_త్తఁ దన్నును జూడవచ్చుటయుఁ దానూహించి యవ్వారికిన్
వృత్తుల్ పెక్కుగ నిచ్చి కాఁపురములన్ బెట్టించి దట్టంపు సం
పత్తిన్ జెందినదానికిన్ ఫలము సంపాదించెఁ బూర్ణమ్ముగన్. 90

మ. పరమేశోత్సవ మెంతయున్ సొబగెలర్పన్ ఫాల్గునమ్మందు మిం
చురుచిన్ జేయఁగఁజేసి యప్పుడు తనున్ జూడంగనేతెంచు భూ
సురులన్ విద్యఁ బరీక్షఁజేసి తగ నిచ్చున్ వారికిన్ భూములున్
గరు లశ్వమ్ములు నగ్రహారములు పైఁగప్పించు సేల్జోడులన్. 91

మ. అరయన్ గార్తికమాసమందుఁ గురుమత్యద్రీశుఁడౌ వేంకటే
శ్వరు నంబాపురమందు నుత్సవముచే సంతుష్టుఁగావించి త
త్పరులై వచ్చిన పండితోత్తముల సంభావించు మాద్యత్కరీం
ద్రరయోద్యత్తురగాగ్రహారమణిహారస్వర్ణహారమ్ములన్. 92

శా. తా వేతొక్కెడఁ దెచ్చియిచ్చు టదియున్ దానంబె ? ముందిచ్చి యా
పై వీలౌనెడ లాగికొంట యది గొప్పా ? మేల్ కళామాత్రిమా
నీవిన్ మెచ్చఁగవచ్చునే ? ప్రీతిఫలంబీయన్ గొనన్ బాడియే ?
సీ ; వీరిన్ గడుమెచ్చు, మెచ్చెదఁ గడున్ శ్రీసోమభూపాలునిన్. 93

సీ. శ్రీసుధాంశునిఁబోల్చఁగా సరియౌ సుధాం
శుఁడు దాఁ గళంకితాశూన్యుఁడేని
ధర్మజుం డీడనఁదగు ధర్మజుడుఁ ద్రోణ
తనయునియెడ బొంకఁదలఁపఁడేని

భార్గవుం డీడనఁబరఁగు భార్గవునకుఁ
గ్రోధాపవాదంబు గూడదేని
అచలేంద్రుఁ డెనయననగు నచలేంద్రున
కల వజ్రిభీతి దాఁజెలఁగదేని
తే. గీ. సరసముక్కరవంశాబ్ధిచంద్రుఁడగుచు
నవనిపాలించి మించు సోమావనీశు
విమలయశమునకును సత్యవిలసనమున
కమితదానంబునకును ధైర్యంబునకును. 94

సీ. ఉరుయశస్కరుఁడు యోగ్యుఁడు సింగవరపువెం
కటరెడ్డి యేనాతిఁగన్నతండ్రి
సకలసంపత్కరం బకలంక సౌభాగ్య
పూర్ణ మేయెలనాఁగపుట్టినిల్లు
నిరుపమానఖ్యాతి నీతిపాతివ్రత్య
మహిమ లేవిరిబోణి మందిరములు
వాదాన్యకము దైవభక్తి సౌందర్యప్ర
సన్నత లేకొమ్మ సహజగుణము
తే. గీ. లుభయకులపావని యనంగ నొప్పి పొల్పొ
సంగు నాలక్ష్మమాంబదేశాయిఁ బెండ్లి
యాడె నభినవమన్మథుం డనెడిపేరు
వడసి చెలువారు సోమభూపాలవరుఁడు. 95

క. ఆలక్ష్మమాంబ గుణముల
కాలయము సతీత్వమునకు నాకరము కృపా
వాలత కిరవునునయి సు
శ్రీలఁ జెన్నారు నల శచీదేవియనన్. 96

సీ. భూదానగోదానములు పెక్కుజేసె నే
పడఁతి మహోదయపర్వమందు

శ్రీరంగముఖ్యదక్షిణయాత్రలెల్ల నే
వనిత సేవించె సద్భక్తిగరిమ
ఉత్కృష్టమగురీతి నొనరించె నేనాతి
ప్రీతిమై లక్షవర్తివ్రతంబు
పరకాలయతివర్యు భక్తిమై సేవించి
మంత్రోపదేశ మేమగువ చెందె

తే. గీ. ఎన్నియో సువ్రతంబు లింకెన్నియేని
పుణ్యకార్యమ్ము లొనరించి భూమిసురుల
కతులితాన్నప్రదాన మేయమ్మ చేసె
లలిత సుగుణావలంబ యాలక్ష్మమాంబ. 97

క. ఆ రామయందు సోమ
క్ష్మారమణుఁడు వడసె నొకకుమారమణి న్సీ
తారామనృపాలునిఁ బెం
పారన్ రాజేశ్వరమ్మయను నొకకూఁతున్. 98

క. ఆకూఁతున్ దేశాయి
శ్రీకలిత నొసంగి పెండ్లిఁజేసెను సోమ
క్ష్మాకాంతుఁడు రాజా దు
బ్బాక యుమాపతికి రావుబహదూరునకున్. 99

క. హితులను బుధతతులను సం
శ్రితుల నతులగతుల నేలు శ్రీసోమధరా
పతిసుతుఁ డాతండు పితు
శ్శతగుణయని పల్కు పల్కు సత్యముగాఁగన్. 100

సీ. తనయుదారత కల్పతరుకామధేన్వాదు
లకు నీవిమెలఁకువల్ గఱపుచుండఁ
దనప్రతాపము వికర్తనవీతిహోత్రాదు
లకు హీనతరదశల్ గడపుచుండఁ

దనకీర్తి కుముదబాంధవశారదాభ్రిదు
లకు శుచిత్వపుగతుల్ బఱపుచుండఁ
దనధీరభావంబు కనకభూమిధరాదు
లకు నచలస్థితుల్ నలుపుచుండఁ
తే. గీ. దనప్రజాపాలనము పురాతనబహుమహి
విభుల యూర్వీరులను మఱపించుచుండ
భూమి నేలుచునున్నాఁడు సోమభూప
పుత్రుఁడైన సీతారామభూవరుండు. 101

శా. సప్తాహం బొనరించి విప్రులకు లక్షల్ సొమ్ముగాఁజేసె, సం
తృప్తుంజేసెను శ్రీశుఁ గోటితులసిన్, దివ్యన్మణీమంటప
ప్రాప్తుంజేసెను గుర్మతీశ్వరుని, సోపానమ్ము లకొ్కండకున్
వ్యాప్తింజెందఁగఁజేసి పుష్కరిణికిం గట్టించె నూత్నమ్ముగన్. 102

చ. ఇడు, నిఁకనొక్కసారి యిడు, నింకొకమాఱిడు, నింక నొక్కమా
ఱిడు, మునుగొన్నయట్టి జనులే గొనుచుందు రొకింతయే నెఱుం
గఁడనివచింతురి ఛాందసు; లఖండవదాన్యుఁడితం డెఱింగియే
యిడు నసుమా బెఱుంగరు భళీ భువి నింతటిదాత లుందురే! 103

క. రతనంపు సొమ్ములను గురు
పతిపతి కర్పించె భక్తిపరవశుఁడై భూ
పతి సీతారాముండు త
రతమత్వం బెఱుఁగుదాతరా! యితఁడు భళీ! 104

ఉ. అబ్బురమౌ మహత్త్వము నుదారత ధీరతచారుతాదులున్
జొబ్బిలు సోమభూవరుని సూనునియందని నిబ్బరంబుగా
దబ్బఱలేని కృష్ణకవి తల్లజుఁ డల్లన నల్లినట్టి యీ
కబ్బమె సాక్ష్యమిచ్చు ననఁగాఁ దినుచో రుచు లెన్ననేటికిన్. 105

సీ. పాపమంచనక స్త్రీవధ యొనర్చినవాఁడఁ
బరికింప నిదియొక పరువుగాదు

రాజ్యమ్ము విడచి యరణ్యమేగినవాఁడఁ
బరికింప నిదియొక పరువుగాదు
అన్యాయముగ వాలి నని వధించినవాఁడఁ
బరికింప నిదియొక పరువుగాదు
కోఁతులతోఁ జెల్మి కోరిచేసినవాఁడఁ
బరికింప నిదియొక పరువుగాదు

తే. గీ. అనుచు నీలోపములుదీర్ప నమదినంబు
నాత్మనెంచి సీతారాముఁ డవనియందుఁ
దివిరి నిడివెళ్ళగోత్రివర్ధిష్ణుఁడగుచుఁ
బుట్టఁబోలు సీతారామభూపుఁడగుచు. 106

సీ. వరయశోనిధి సింగవరపువంశోద్భవుం
డగు గంగిరెడ్డి యేయతివ తండ్రి
సౌశీల్యవాత్సల్యసౌందర్యగాంభీర్య
ములకు నేయెలనాఁగ పుట్టినిల్లు
దేవతాభక్తిభూదేవతాసక్తి లే
తరుణీశిరోమణి తానకములు
అనిమిత్తజాయమానానూనకరుణాక
టాక్షప్రసార మేయమ్మ సొమ్ము

తే. గీ. అమరు దేశాయిబిరుద మేయబల కట్టి
రామలక్ష్మమ తనకు ధర్మసతిగాఁగ
రాయవేంకటకృష్ణమారామభూమి
పాలకులఁ గనె సోమభూపాలసుతుఁడు. 107

క. ఆకూఁతున్ దేశాయి
శ్రీకలితం బెండ్లిఁజేసె సీతారామ
క్ష్మాకాంతుఁడు రాజా దు
బ్బాకవిభుశ్రీనివాస బహదూరునకున్. 108

క. ఆసీతారామసుతుం
డాసీతారామసుతుని యట్లనుపమవి
ద్యాసౌశీల్యగురుయశ
శ్శ్రీసౌందర్యములు గలిగి చెలఁగుచునుండున్. 109

సీ. మాటలాడఁడుగాని మాటలాడిన యప్డు
విద్యాపరిసంగ మేవేళఁజేయుఁ
జేతులెత్తఁడుగాని చేతులెత్తినయప్డు
ధరణీసురులకు వందనమొనర్చుఁ
గోపగించఁడుగాని కోపగించినయప్డు
దుష్టజనశ్రేణి దునియఁజూచుఁ
గోర్కెలూనఁడుగాని కోర్కెలూనినయప్పు
డర్థికోటుల లేము లణఁపఁగోరు
తే. గీ. ఇతని రక్షింపవలెఁ గుర్మతీశుఁ డంచుఁ
బెద్ద లాశీర్వచింపఁగా వృద్ధిఁజెందె
వృద్ధిఁజెందుచునున్నాఁడు వృద్ధిఁజెందఁ
గలఁడు శ్రీరామభూపాలకాంతుఁడెపుడు. 110

క. చిలుకూరివంశసంభవుఁ
డలఘుఁడు శ్రీరామదా సహర్నిశమున్ వి
ద్యలు గఱప వన్నెకెక్కిన
సలలితుఁ డారాచగున్న శక్యమెపొగడన్. 111

మ. తరుణీమన్మథుఁడై చెలంగు నలసీతారామభూపాలుఁడున్
మరలం గైకొనె రామసాగరపుఁగృష్ణారెడ్డిదేశాయికూ
తు రమాభాసుర నుత్తమోత్తమగుణస్తోమాభిరామన్ మనో
హరలావణ్యనిధిన్ సమగ్రకరుణాఢ్యన్ రాజలక్ష్మీసతిన్. 112

క. ఆరాజలక్ష్మమకు సీ
తారామనృపాలసంచితధనమ్మునకున్

పారావారతనూజా
కారకునే రాజసతులు గా రుపమింపన్.

సీ. ముదుకచీరెలుగట్టు బుధులభార్యలకెల్ల
వెలలేనిపట్టుచీరెలు లభించె
నగలెఱుంగని కవీంద్రసతీమణులకెల్ల
నొడలెల్ల బంగారు తొడవులాయె
పండ మంచములేక యుండు శ్రోత్రియుల యి
ల్లాండ్రకుఁ గేళీగృహమ్ములబ్బె
జొన్నయన్నమె సన్నయన్నమౌ గర్భరి
క్తాంగనాతతికి శాల్యన్నమబ్బె

తే. గీ. లక్ష్మి నిర్లక్ష్యభావ మలరఁగ నెవ్వ
రెవ్వరికి సంపదలనీయ కీసడించు
నట్టివారలకెల్ల భాగ్యము లిడునఁట
లక్ష్మిప్రతిగాదె యీరాజలక్ష్మమాంబ.

క. సీతారామనృపాలుం
డీతరుణీతిలకమందు నిందిరకెనయౌ
కూఁతుంగనె, నాకూఁతున్
సీతారాముండు కరుణచే రక్షించున్.

షష్ఠ్యంతములు

క. ఏతాదృశైశ్వర్య
స్ఫీతునకున్ సోమభూపచిరకృతసుకృత
ఖ్యాతునకున్ ముక్కరకుల
సీతారామునకుఁ బ్రియసీరామునకున్.

క. శారదనీరదనారద
పారదసమయశునకుం గృపావివశునకున్
ధీరున కల ముక్కర సీ
తారామున కత్యుదారతారామునకున్. 2

క. శ్రీమండితాత్మకూర్పర
ధామునకున్ గోటిసూర్యధామునకు మహో
ద్దామున కభిన్నసీతా
రామునకున్ ధారుణీధురారామునకున్. 3

క. అనుపమలక్ష్మ్యంబాచం
దనవల్లీసుమమునకు మదనరూపునకున్
ఘనముక్కరసీతారా
మునకున్ స్మితవిజితచంద్రమోధామునకున్. 4

క. కురుమతిపతిపదసేవా
స్థిరమతికి నరేంద్రమకుటదీవ్యద్రత్న
స్ఫురదంఘ్రియుగళునకు ము
క్కరకులకలశాబ్ధి శీతకరున కురునకున్. 5

క. ప్రతిపదవృధ్యున్ముఖసం
తతలక్ష్మీనిలయునకు నుదంచద్విద్యా
న్వితునకు శుభగుణవిభ్రా
జితునకు రాజితునకు మతిజితగీష్పతికిన్. 6

వ. అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా మే మాంధ్రీకరింపంబూనిన కృష్ణకవి సార్వభౌమ విరచితంబగు శ్రీనివాసవిలాసంబునకుఁ బ్రారంభం బెట్టిదనిన.

కథాప్రారంభము

మ. తొలికూటమ్మున మెల్లమెల్లన చటూక్తుల్ గొల్పి తచ్చాతురీ
కలనాపత్రప మాఱుమోమిడు రమాకాంతన్ ధృఢాలింగనా
కలితంజేయఁ దదేకచూచుకహతిం గాఁబోలు నీమచ్చనాఁ
జెలువున్నించెడు వేంకటాచలపతిశ్రీవత్స మేలున్ మమున్. 1

తే. గీ. ఎద్ది తెల్లనికాంతితో నెసకమెసఁగు
మాలియను రక్కసునిఁ బరిమార్చె నెద్ది
అట్టి శంఖచక్రమ్ముల ననవరతముఁ
దాల్చు కురుమతిపతి నన్ను ధన్యుఁజేయు. 2

క. చిరకాలము రవిబింబాం
తరమున నెలకొన్నయట్టి తాపమణఁపఁ జం
దురుబింబమున నెలకొను
తురగముఖున కెంతయున్ నతు ల్పచరింతున్. 3

తే. గీ. జలదసంతతి దావాగ్నిఁ జల్లఁజేయు
పగిదిఁ బ్రతివాదిపండితపటలి సభల
నెవనివాగ్ధాటిచేత జయింపఁబడియె
నట్టి పరకాలగురువర్యు నాశ్రయింతు. 4

క. ఎవని యశం బత్యంత
ప్రవిమలమై యెల్లదిశల వ్యాపించెనో యా
సువిమలుఁడగు తాతాచా
ర్య వరుఁడు నాతాత జయమునంది చెలఁగుతన్. 5

సీ. శరదర్కకరవికస్వరవారిరుహకన
న్మధుఝరీమాధురీమానితములు

అంబరాపతదంబుడంబరారంభభృ
ద్దేవధునీవినీతిప్రదములు
షడ్దర్శనీసారసౌరభోదారచా
తుర్యధైర్యస్థైర్యదోహదములు
ప్రతివదావదవాదఫక్కికారంభని
ర్వాపణప్రక్రియాభావుకములు
తే. గీ. నయిన వాచాభరమ్ముల నఖిలపండి
తుల జయించినయట్టి యతులయశుండు
సార్థకాభిఖ్యుఁడగు సజ్జయార్యవరుఁడు
సిరుల దయచేసి మమ్ము రక్షించుఁగాత. 6

మ. కవితావాసనలేని మచ్చరులు 'సత్కావ్యమ్ము లెన్నెన్నియో
భువినుండంగ నవీనమైనకృతు లింపున్నింపునే' యంద్రు, వా
రి వచోగుంభము వేదమే? కవుల వారింపందరంబే? కృతుల్
కవియౌవాఁడు రచింపఁడే? యొరుల వక్రత్వంబు లెక్కించునే? 7
తే. గీ. అట్టికవనమ్ము దనకబ్బదనెడి దుఃఖ
మునఁ గుకవి సుకవికవిత గని హసించు,
నందమగుభార్యలేనివాఁ డన్యసుంద
రీమణినిఁ గాంచి నగినంత నేమిపోవు. 8

క. అతిసరసము లతికఠినము
లితరములగు పద్యములును గృతితతులం దా
రతుకుట దోసమె నానా
గతి విధికృతసృష్టియంద కనఁబడునుగదా! 9
తే. గీ. మృదులమగుఁగాక కఠినమై యెసఁగుఁగాక
సరసమగుపద్యము ముదం బొసంగు మదికి
రసికుఁడగువాని కొౕకయధరంబె మోద
మిడునె, కుచయుగమది మోదమిడకయున్నె? 10

తే. గీ. పెక్కుగుణములచే వన్నెకెక్కు కృతుల
నల్పదోషంబు విద్వాంసు లరయఁబోరు
ద్రాక్షదిను నేర్పుగల్గిన రసికుఁడైన
నుమిసివేయునె తద్బీజమొక్కఁడైన ? 11

చ. సరసకవిత్వతత్త్వగతిసారవిదుల్ దలలూఁచిమెచ్చు మా
ధురి నెఱిమీఱు సత్కవిత తొయ్యలులెల్ల శిరంబులందు నా
దరమునఁ దాల్చు మాలిక వృథాగతిఁ గోఁతులచేతఁబడ్డయ
ట్లరసికులైన దుర్మతులయగ్రమునన్ నటియింపకుండుతన్. 12

ఆ. వె. చిన్నివన్నెలాఁడి చిన్నారిపొన్నారి
గంటలొలయు కాంచికారవమ్ము
పగిది సుకవికవిత పండితహృదయముల్
వినినయంతమాత్రమునఁ గరంచు. 13

తే. గీ. అప్రయత్నోక్తమైనదియయ్యు సుకవి
కవిత పండితహృదయముల్ గరఁగఁజేయు
సహజలావణ్యనిధియైన చాన నగలు
దాల్పకున్న నొయారంబు తక్కువౌనె ? 14

క. గుణహీనమయ్యు నీకృతి
గుణఖనులగు నిష్కపటులకున్ ముదమిడు, ని
ర్గుణపరిపాటిని శిశువులు
గొణఁగెడిపలుకు లవి ముదము కొసరి యొసఁగవే. 15

మ. ధరణీచంద్రముఖీ మహేంద్రమణిముక్తాహారదూర్మిచ్ఛటా
సరసాపారజలప్రవాహయుతకృష్ణాగౌతమీమధ్యవ
ర్తిరమావాసవిలాసభాగ్యనగరీదేశక్షమాసఖ్యలం
కరణం బొప్పగు నాత్మకూరుపుర మొక్కం డిందిరావాసమై. 16

క. ఆరాజ్యమేలుచుండు ధ
రారమణవరుండు సత్యరతుఁ డుపమితసీ

తారాముఁడు ముక్కరసీ
తారామనృపాలుఁ డమితధర్మప్రౌఢిన్.

సీ. నిజభుజాయుగసమున్మేషసంవర్ధితా
ఖిలశర్మకర్మతాఖిలజనుండు
అతిలోకనిజవిక్రమతపనోరుస్థాయి
యమునాయమానవియత్తలుండు
కామినీజనమనఃకైరవానందసం
ధాననిర్వ్యాజచంద్రాయితుండు
కరుణాతరంగరంగత్కటాక్షచ్ఛటా
పాలితాఖిలరాజబాంధవుండు
తే. గీ. సకలరాజన్యసంఘాతమకుటతటను
ఘటితరత్నవినూత్నప్రకాశమాలి
కానవీనార్కఘృణిగణకలితదివ్య
పాదకమలుండు సోమభూపాలసుతుఁడు.

సీ. మారాహితక్షీరవారాశిహీరామృ
తైరావతప్రభాచోరకములు
సీరాయుధవిరించిదారతారాశర
ద్ధారాధరప్రభావారకములు
స్వారాట్కృపాణమందారకర్పూరనీ
హారాగరాట్ప్రభాదారకములు
హారాగమల్లికాహారసుధాహార
చీరాంబరప్రభామారకములు
తే. గీ. సకలదేశాగతబుధేంద్రసముదయావ
నక్రియాబద్ధమణికంకణవితరణను
కృతపరీపాకజన్మసంగతము లతని
కీర్తులన నద్ధరాపతి కేవలుండె.

శా. ఏతాదృక్షయశమ్ముచే విమలుఁడై యిందుండు చేతస్సము
ద్భూతానందము విన్నవించుటకునై దోతెంచి నానామణీ
వ్రాతస్థాపితతన్నృపాలమకుటీప్రాంతప్రదేశమ్మునన్
శ్వేతచ్ఛత్రవిభూతి నొప్పునఁట! తద్విఖ్యాతి సామాన్యమే. 20

చ. నిజభుజవిక్రమజ్వలననిర్జితు మిత్రుని మన్నుమంచు నీ
రజములు వైరిరాణ్మకుటరాజిధృతాంజలులై తను న్నుతిం
పఁ జనినసంగతిం దెలుపు ద్వాస్థులమాటల నాలకింప న
క్కజముగ వక్త్రచంద్రుని నగం బటుదిప్పు నతం డతంద్రుఁడై. 21

వ. వెండియు న్యక్కృతరిపుచక్రికనద్విక్రమమదఫక్కికళుభముక్కరకు లకలశాంబుధి చంద్రుండును, సుగుణావళిసాంద్రుండును, శ్రీకురుమూర్తిగిరినిలయశ్రీనివాసకరుణాకటాక్షవీక్షణలబ్ధాఖండ సామ్రాజ్యనయవినయసౌశీల్యవాత్సల్యముఖగుణగణైకతానాస్థానాయిత కౌసల్యాదశరథసామ్యసీమాసమారూఢలక్ష్మ్యంబా సోమభూపాలచిరంతనానల్పసుకృతపరిపాకకల్పతరుపరిపూర్ణఫలాయమానుండును, మానాధికకవిజనకలితానఘలలితాద్భుత కవితాలతావితానసమున్మేషణస్ఫీతారామాయితుండునునగు సీతారామభూపాలవర్యుండు. 22

సర్వలఘుసీసము.

లలితతురగతతికరికలభవృషభపృథురథ
మహిషపరిచరణచణమనుజగణము
కనకమయదశకమృగతనురుహవసనమరత
కఖచితరుచిరుచిరసుకటకగణము
ధళధళదనుపమమణితరళతరసరళతర
సరసఘృణిమసృణితసుసరవిసరము
సకలఫలసురభిసుమసమనుగతతరులసదు
పవననికటకలితసుభవనగణము

తే. గీ. లును నొసఁగు తనవితరణ మనుపదమును
సరసిజగళితమధురసనమకవనఫ

జోతులఁ గవులు నుతిసలుప మితహసితవ
దనసితకిరణుఁడగుచు ముదము బొదలఁగ. 23

వ. నిజవదనసితకిరణకిరణాయమానాపాంగభంగీదివసాంగీకృతకనకాంగీజననిచయాంగీకృత మంగళతరమృదంగనినదసంగతసంగీతభంగీబహువిధారోహణావరోహణచాతురీశ్రవణసముదంచదమందానందసోమరోచిశ్చామరోద్వేజనోద్వేల్లితభుజవల్లికింకరీనికరమందస్మితగర్భితధళధళత్కపోలరుచినిచయవిలోకనసంజాతలజ్జావనతవదనంబులునాఁ దగు స్తంభోపాగ్రకీలితకాలాయసకీలఘటితమూలఘనతర తులాధోదేశాధోముఖబద్ధముకురనికరంబుల నిగనిగలమిగిలి ద్వాదశాత్మండగుపంకజబాంధవుండుతపనీయశరీరుండగు భగవంతుండు నాయంద వసియించునను గర్వంబునొందుటకు సహింపక తదధికగౌరవంబు సంపాదింపనుంకించి నానారూపంబులుదాల్చి యంతర్గతస్వర్ణవర్ణభగవత్స్వరూపుఁడై నలుదిక్కులఁ జుక్కలుగొలువఁదోతెంచిన తొగలవగకాని ననుకరించు సదీపస్ఫటిక మణిఘుటికాఘటిత సరవిసరవలయితస్ఫాటికసముద్గకనికరంబును, నంతఃప్రతిఫలితతపనబింబంబును, బుద్బుదనికరవిరాజితమ్ముసునగు కడలి సడలించు నిండుపేరోలగమ్మున. 24

సీ. ప్రతిభాలతాఢ్యకల్పాయమానమనోభ
వమనోహరస్వరూపంబువాఁడు
అతులచాతుర్యధైర్యస్థైర్యవిభ్రాజి
రాజనీతిప్రచారంబువాఁడు
అఖిలజనగుణగ్రహణచణసౌజన్య
రమ్యపరోపకారంబువాఁడు
తత్తత్కృతిప్రశస్తతరప్రచారని
ర్యాతకళంకాంకురంబువాఁడు
తే. గీ. సకలసుకవిచకోరకనికరచంద్రి
కాయితామితవితరణప్రౌఢివాఁడు

మహితవెంకటరెడ్డిసమాఖ్యసచివ
వర్యుఁ డాత్మీయవామపార్శ్వమునఁ జెలఁగ. 25

సీ. కళ్కుబెళ్కుల తెల్గు కయితనెవ్వగలాఁడి
జిల్గుకౌఁగిటిలోనఁ జిక్కువాఁడు
తనకన్నఘనులైన జనులఁ గన్గొని యొర్వ
లేమి యొక్కింతైనలేనివాఁడు
పద్యమ్మనకు నొక్కపదమైన రసవంత
మయిన నద్దానికే యేలరువాఁడు
తురగవిద్యాధురంధరభావమున మాద్రి
తొలిచూలి నవలీల గెలుచువాఁడు
తే. గీ. నైన తిరుమలరాయసమాహ్వయుండు
కుడికెలనఁ జెన్నుమీఱ నల్గడల సుజన
కార్యఘటనాదికృత్యచాతుర్యమతులు
ఘనులు వెంకటరాయాదులును జెలంగ. 26

తే. గీ. అతులమణిమయసింహాసనాంతరమునఁ
గొలువుదీరిచి మర్యాద కొమరుమిగుల
నన్నుఁ బిలిపించి పలికె విన్నాణముగను
మధురమృదులగభీరసంభాషణముల. 27

సీ. అలమహీశూరమహారాజకృష్ణరా
ట్పుత్రిభునిసన్మానంబు వడసితీవు
రసతరంగితరంగరాజవిలాసచం
పూప్రబంధము కృతిఁ బొందువేళఁ
గర్ణాటభూమ్యలంకరణమానేగొంది
యనుపేరఁ బరఁగు విద్యానగరము
నకు రాజు కృష్ణరాణ్ణరనాథమానితా
చ్యుతరాయవంశపయోధికల్ప

ప్ర థ మా శ్వా స ము

తే. గీ. కంబు వీరప్రతాపవిఖ్యాతనరప
తిబిరుదాంకిత తిరుమలదేవరాయ
నామకుఁడునగు నృపుచేత నాగకనక
మంటపారోహణంబు గైకొంటి వీవు.

వ. అదియునుంగాక,

క. బహుళకుకవిజనమిహికా
మిహిరుఁడవై సుకవిజనులు మేల్ మేలు భళీ
వహవాయన బహువృత్తులు
బహుమానము గొంటి వీవు బహుమాన్యుఁడవై.

తే. గీ. బహుమతివి సుకవిరాట్సార్వభౌమబిరుద
కలితుఁడవు నిన్ను వర్ణింపఁగలనె ? కురుమ
తిగిరి పతియును మా కులదేవుఁడునగు
శ్రీనివాసువిలాసంబు చెప్పుమయ్య !

క. కురుమతిగిరిపతిచరితము
సరసముగాఁజెప్పి మాకు సంతోషంబున్
గర మొనరుపుమని వేఁడినఁ
బరమానందానుబంధబంధురమతినై.

సీ. పరకాలయతివర్యపాదపంకేజాత
కరుణావిశేషంబు గలుగు వాఁడు
కవిసార్వభౌమవిఖ్యాతిచే దశదిశా
వలయమ్ములను బేరువెలయువాఁడు
నవనవోన్మేషవైభవముగల్గిన బుద్ధి
పాటవంబున గురుప్రతిమవాఁడు
సర్వవిద్యావిశేషప్రచారప్రభా
వప్రకాశమ్ము జొప్పడినవాఁడు
తే. గీ. నిరుపమానుండు విమలుండు నీతిపరుఁడు
నైన శ్రీవెంకటార్యుఁ డెవ్వానియన్న,

వసుధ నవదుర్గపురము నివాస మెవని
కట్టి శ్రీకృష్ణకవినామమలరు నేను. 32

ఉ. 'ఏగినరాత్రిఁ గుర్మతిగిరీంద్రుఁడు నాకలలోనవచ్చి మీ
రేగతిజెప్పినారొ యటులే సెలవిచ్చెఁ బ్రబంధమొక్కఁ డిం
పౌగతిజెప్పుమంచు, భవదాజ్ఞయు దేవునియాజ్ఞతోడ సం
యోగముఁ జెందె నాసుకృతయోగము మంచిదికాదె భూవరా.' 33

వ. అని వినుతించి హృద్యానవద్యగద్యపద్యాత్మకంబగు నీప్రబంధంబుఁ
జెప్పం దొరంకొంటి. 34

మ. కరుణాసాగర ! కుర్మతీశ్వర! లలత్కల్యాణవాచాపరం
పరలన్ మున్నతిబాలకున్ ధ్రువునిఁ బ్రోవన్ బూనినావంచు నా
తురతన్ సాహసమూని తావకగుణస్తోత్రంబొనర్పంగ నే
దొరఁకొంటిన్ శుభవాక్పరంపర ననాథు న్నన్ను రక్షింపవే. 35

మ. కురుమత్యద్రిశిరోవతంసుఁడగు నాగోవిందుఁ డస్మత్కృతీ
శ్వరుఁడై నన్ మఱికొన్ని వస్తువులసౌభాగ్యంబు వర్ణింతు, నె
వ్వరు రామాయణముఖ్యకావ్యకలనాపారీణు లవ్వార లా
దరమున్ జూపినఁజాలదే ? యొరుల నిందం దందరం గొందునే. 36

చ. పలుకులకల్కికేల నొక భంగిఁజెలంగు విపంచికాస్వనం
బులఁ గిలికించితంబుల గుబుల్కొనఁజేయఁగఁ జాలి, శత్రులం
గలకలపాటునంబొదలఁగా గమకించుపరాక్రమంపు ని
గ్గులుగల కృష్ణసూరిపదగుంభనకున్ జగ ముత్సహింపదే. 37

క. కురుమతియనఁ గుర్మతియనఁ
గురుమూర్తియనంగ మఱియుఁ గుర్మూర్తియనన్
కురుపతియనఁగాఁబరఁగెడు
ధరణీధరరాజమొకఁడు ధరణిన్ వఱలున్. 38

వ. మఱియుఁ బురాంతకామరవరాదిమాఖిలసురావళిజేగీయమాననిజమహి
మంబగు నగ్గిరివరంబు దానవకులంబువడువునఁ బరికంపితసుపర్వావం

శాతిబలమనోహరంబును, హరుని తెఱఁగునఁ బ్రతిక్షణము నగజానన పుష్కరచుంబితవిమలగండాభిరామంబును, రాముని మాడ్కి సమాశ్రితచిత్రకూటకాననజాతంబును, జాతరూపగిరిపగిది నాశ్రితసుమనశ్శిలాకందరంబును, దరంబుపోలిక ఘనవనమాలికాంతశయవిలసితంబును, సితకరునివలె మహానీలసహితంబును, హితజనంబుడంబున నుజ్జీవనానూపదేశరంజితమానవంబును, యవరాశివిధంబునఁ గృష్ణసారమహితతాభివృద్ధంబును, వృద్ధునిచందంబున బహుంతరప్రవాతకంపితపంచశాఖాకలితాగమమ్మనునై కొనియాడఁ బడుచుండు. 39

సీ. హరిహతద్విరదకుంభాంతరాగళితము
క్తామణీసాంద్రకందరతలంబు
కందరప్రాంతసంగతచమరీవాల
చాలనవ్యాప్తనిర్ఝరకణంబు
నిర్ఝరకణసంజనితశీతవాతని
ర్ధుతరతాయాసాప్సరోగణంబు
అప్సరోముఖచుంబనాలింగనాదిసం
భోగసాదర దేవతాగణంబు

తే. గీ. దేవతాకరసంగ్రహణావధూత
కబరికాప్రస్తనవమల్లికాసుమంబు
మల్లికాసుమగంధసంభ్రమవిలోల
మత్తమధుపారవంబు కుర్మతినగంబు. 40

సీ. మధుపారవవిపంచిమధురస్వరాకర్ణ
నాకులీకృతహరిణీకులంబు
హరిణీరవిసుతాకణాయమాననితంబ
వృక్షశాఖావ్యాప్తవీక్షణంబు
వీక్షణాళీజంబువిభ్రాంతవితతహ
స్తతదలాభాయాసితవటుగణము

వటునిశామనభృశాపహసద్రిమేళ సే
వాలోలనగరీయువతిచయంబు

తే. గీ. యువతివశగతతరుణసంస్తవవివశిత
తచ్చతురమధురవచనతతిసమనుక
రణచణశుకప్రకరతారరవముఖరిత
సకలదిక్కంబు కుర్మతిక్ష్మాధరంబు. 41

వ. వెండియు నద్ధరణీధరంబు హరీశ్వరాశ్రితశిఖరంబయ్యు నహరీశ్వరాశ్రితశిఖరంబును, వనప్రియద్విజకలితంబయ్యు నవనప్రియద్విజకలితంబును, నగకేసరకుసుమ మసృణితంబయ్యునాగకేసరకుసుమమసృణితంబును, రంకుళశాదనకులేష్టావనీరమ్యంబయ్యు నరంకుళశాదనకులేష్టావనీరమ్యంబును, వైణవరారాజితంబయ్యు నవైణవరారాజితంబును, సప్తపర్ణతరుశోభితంబయ్యు నసంఖ్యాతపర్ణతరుశోభితంబును జంభవిజృంభణప్రదంబయ్యు దేవవల్లభప్రియంబును, ద్విపారిభద్రాంచితంబయ్యు నసంఖ్యాతపారిభద్రాంచితంబును, వటసహస్రకలితప్రాంతంబయ్యు నవటసహస్రకలితప్రాంతమ్మును, ద్విజపావనావనీకలితంబయ్యు బహుజపావనావనీకలితంబును, నిరంతరైకవిష్ణుక్రాంతావనీయుతంబయ్యు సదామహాదేవసమాక్రాంతావనీయుతంబును, తాళీరక్షణనిపుణంబయ్యు నతాళీరక్షణనిపుణంబును నై యొప్పుచుండు. 42

సీ. ఇనకరకాంతుల నెనపి విస్తృతకాంతి
రమ్యంబులగు పద్మరాగమణుల
చేఁ జెలువారెడి శిఖరమ్ములఁ దనర్చి
రతనంపునాణెంపు రహిఁజెలంగు
వర్తకుల్ తమకుఁ గావలసినన్నియు వజ్ర
ములఁదగు నాకరమ్ములను ద్రవ్వి
కొనిపోవ, నటమిగిలిన వజ్రములకాంతి
నలుదిక్కులనుబాఱి యలముకొనఁగఁ

తే. గీ. బడగలను రత్నకాంతులు పరఁగ, నాలు
కలను వెలిగొల్పి భూమివ్రక్కలుగఁజేసి
శ్రీనివాసునిఁ గొలువవచ్చి యటఁ జుట్టు
గొనిన శేషాహినాఁగ నక్కుధర మొప్పు. 43

సీ. పైభాగమున రసప్రభలచేఁజెన్నారు
శారదాభ్రమ్ములసమితి చెలఁగ
నాసన్నభూమియం దతిపుల్లచంపక
ప్రసవచయప్రభాపటలి దనర
సలలితంబగురీతి జాలువారెడి మేటి
సెలయేర్లు నలుదెసల్ గలయఁ బర్వ
హారసమాలింగనవ్యతికరభస్మాంగ
రాగసంఛన్నాగ్రరాజితమును
తే. గీ. గనకకుంభోపమము మౌక్తికసరయుతము
నై చెలంగెడి శంకరార్ధాంగియైన
సర్వమంగళ యున్నతస్తనమనంగ
చొక్కటంబై నద్ధరాధర మొప్పుచుండు. 44

సీ. నానావిధప్రసూనానీతమకరంద
పానప్రమత్తాళిగానములును
గానశ్రవణదూనమానినీకుచయుగా
ధీనహస్తశయానదేవతలును
దేవతాసుప్తి సౌఖ్యావహావనిలస
న్నారికేళాదిసుందరతరులును
తరురాజదుద్యానతలకేకినీనాథ
కంఠోదితారవాకలనములును
తే. గీ. కలనముల కనుగుణముగ లలితనటన
ములను సల్పెడి నెమ్మిచెలులునుగల్గి

కన్నులకుఁ బండువుగను నాపన్నశరణ
ముగను జెలువారుఁ గుర్మార్తినగవరంబు. 45

తే. గీ. గగనగతులందు నటఁ గీటకములు నోటఁ
గఱచు వేణులఁ బడిన రిక్కలను ముత్తి
యము లటందురు, కాకున్న నచ్చటచట
నాకసం బుడుశూన్య మెట్లయ్యెనొక్కొ !. 46

తే. గీ. గుహలఁ జరియించుసింగముల్ బహుళభయద
రావములొనర్ప విని కాళ్ళురాక డిల్ల
పడిన యేనుంగుగున్నల దడములనఁగ
గండశిల లన్నగంబునఁ గ్రాలుచుండు. 47

మ. రతనంపుఁగనులొంది గౌరవముచే రాణించియు న్భూధర
స్థితిచేమించియు వంచకప్రచురమైత్రిఁజెందుటన్ బ్రోజ్వల
త్కృతవత్వమ్మున మించు నన్నగమురీతిం దారు యోజించి కు
ర్మతిభూధ్రంబిది యప్రమాణమని సంభావింత్రు లోకుల్ దగన్. 48

మ. చనుచోఁ జందురు లేడి తన్నగమృగీసంగేచ్ఛచేఁ దూటిపో
యినఁ దత్స్ఫాటికకాంతిరంధ్రమది తా నేర్పాటుగాదయ్యె, మీఁ
దను నయ్యద్రి నతిక్రమించుటయుఁ దద్రంధ్రావలంబద్యుకాం
తి నతండయ్యెఁగళంకవంతుఁ, డపకీర్తిన్ ద్రోయఁగాశక్యమే. 49

చ. చిరతపమున్ బొనర్చుటను జేసి హృదబ్జమునందుఁ జిక్కెనీ
హరి, కనులింతవిప్పిన గతాయనుఁడై చనునేమొయంచు న
గ్గిరి మును లక్షిమీలనము గీల్కొనఁజేసి జపించుచుండు, రె
వ్వరికిని గష్టలబ్ధములు వ్యర్థమొనర్పఁగ బుద్ధిపుట్టునే. 50

వ. మఱియు నగ్గిరివరంబున విచిత్రతరంగంబులగు గుహాముఖంబుల వనుంగుకాండ్రంగూడి విహరించుపాపభూపజవరాంద్రువలుదవ్రువయి ఱుకునిబ్బరపుగబ్బిగుబ్బలురమ్మునహత్తిగౌఁగిలించుకొనం గమకించు నెయ్యంపుకాండ్రచే బలాద్గృహీతైకహస్తలగుచు సిగ్గునన్ మ్రగ్గుచు

నెట్టకేలకుఁ గేలువదల్చుకొని గుహాంతరమ్ములకుం జని నిజశిరస్థలధళధళాయమానమణిఘృణినివారితాంధకారంబగునయ్యేడకు వచ్చి ప్రియులు సిచయాంచలంబులం గ్రహింప విఫలితాంతఃప్రవేశప్రయాసలగుచుఁ గ్రమ్మరఁ దమకరమ్ములు శిరమ్ములఁ గీలించి మణికాంతిపరంపరల మాటుపరుపనుంకింపుడు స్వకీయ కరతలాంగుళీవివరప్రసరన్మణీఘృణిచ్ఛటావలయమ్ములం గనుపట్టియుఁ గనుపట్టని మైదీవలం బొల్చినకతమ్మున నిప్రతిబంధకానుభూయమాన ప్రియాంకపాళీధురంధరలై చేయునదిలేక సలజ్జాభరస్మితాంకురంబులు వెలుంగ నిజశిరోమణివిధాతయగు విధాతం దిట్టుచు నిరతిశయసురతసుఖంబు లనుభవించుచుండుప్రి. 51

శా. దూరస్థంబగు శేషభూధరమునందున్నె వసింపఁగా నను౦
జేరన్లేక మదీయభక్తతతి గాసింజెందునంచుం గృపా
పారావారుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు దాఁ బద్మాలయంగూడి పెం
పారన్గుర్మతిధారుణీధరము నధ్యక్షించి మించెన్వెసన్. 52

సీ. కాచినాఁడెవ్వాఁడు కరిరాజుప్రాణమ్ము
కఠినవక్రము జక్రమునఁ ద్రుంచి
చూచినాఁడెవ్వాఁడు శుభదృష్టి కురుధరా
పతియైనభరతుని వరములొసఁగి
ప్రోచినాఁడెవ్వాఁడు పూర్వదైతేయడిం
భకుని వేవేగఁ గంబమునఁబొడమి
దాఁచినాఁడెవ్వాఁడు ద్రౌపదీమానమ్ము
సభలోనఁ బెక్కువస్త్రములొసంగి

తే. గీ. అట్టిహరి తనపేరున కనుగుణమగు
నెడ వసింపఁగ మనమున నిచ్చగించి
కురుమతిగిరీంద్రకందరాంతరమునందు
నిందిరాదేవితో వసియింపఁబోలు. 53

క. వారణభీతినివారణ
కారణతయుఁ బుండరీకకనదక్షియుగ

శ్రీరుచినీలత గల హరి
నారసి జను లభయమొందు టబ్రముగాదే ? 54

ఉ. శ్రీలనెసంగుకుర్మతిగిరిన్ గుహలోన మురారియన్ మహా
నీలము పుట్టి, నిద్ధి గణనీయమొ కాదొ యటంచు నెవ్వఁడో
లోలత క్షీరవారినిధిలోఁ బడవైచి పరీక్షఁజేసెఁగాఁ
బోలును, గాకయుండిన సముద్రమునం దెవఁడుండనేగెడున్ ? 55

సీ. కలసి కన్గవనించు కారుకమ్ములతోడ
నెవని మేనిహారంగు లెదిరిపోరుఁ
దళతళ త్తళమించు తమ్మిరేకులసంచు
లెవనికన్గవఠీవు లీసడించుఁ
దొలిపల్కు చివరపల్కులచేత జడదారు
లెవని పేరులు జపియించుచుండుర్
నిప్పచ్చరముఁబాపు నేర్పుగల్గినబోటి
యెవని పేరురమునం దెసక మెసఁగు

తే. గీ. నాతఁ డుపకారపరుఁడు దివ్యావతారుఁ
డనఘుఁ డతులుం డనంతుం డఘాపహారి
హరి వసించెను గుర్మతిగిరివరమున
భక్తసంరక్షణైకతత్పరతఁదవిలి. 56

ఉ. ఈగిరికూటమందుఁ జరియించుఘనమ్ములు పిల్లనంతఁ దా
మేగుచు డించివోవఁ దన కేగ సహాయములేక గహ్వరం
బేగతిగా వసింప జను లెల్లరు శ్రీపతియంచుఁబల్కు, రీ
లాగునఁగాకయున్న నెటులన్ హరియించు నితండు తాపముల్ ? 57

క. హరి తనదక్షిణకరమున
ధరియించినచక్రమున్ బుధతతి గని గుహాం
తరగతతిమిర మడఁపఁగ మి
హిరు ధరియించె నతఁడనుచు నెంచు నుతించున్. 58

తే. గీ. తలఁచు కలియుగమందుఁగాంతలను శిరము
లందుఁదాల్తురు పురుషు లటంచుఁదెలుప
శ్రీనివాసుండు తనకూర్ధ్వశిఖరమందు
సిరిని వసియింపఁజేసి రంజించుచుండె. 59

చ. సిరి తనపెండ్లివేళ మునిసింహులు భర్తశిరమ్మునందు నా
దరమెసఁగన్ వసింపుమని తద్దయుఁ బల్కినమంత్రమున్ హృదం
తరముననుంచి సార్థకమొనర్పఁ దలంచియ కాదెః కుర్మతీ
శ్వరునకు మీఁదిభాగమున వాసమొనర్చుచునుండె నెంతయున్. 60

తే. గీ. విపులమగు వక్షమునఁ గొంతవిడిది తనకు
హరి యొసఁగినంతమాత్రనె సిరి క్రమమ్ము
గా శిరముమీఁద నెలకొనెఁ, గమలనయన
లించుకేనియు మదిసంశయింప రహహ. 61

తే. గీ. అందమైనట్టిభార్యలయందుఁ గడు బు
రాణపురుషుల కత్యాదరంబు గలుగు
ననుచు సూచింపఁ దనశిరమందు శౌరి
యించువిల్కానితల్లి నెక్కించుకొనియె. 62

ఉ. లాతిసరోజనేత్రల విలాసము లెక్కడః నిందిరావయ
స్ఫీతతనూవిలాసముల బింకములెక్కడః మున్నుదా జగ
న్మాతృకయయ్యు మేరుపటిమందగు గుబ్బలనొప్పుటన్గదా
యాతరుణిన్ ధరించె శిరమందు ముకుందుఁ డమందరాగుఁడై. 63

ఉ. శ్రీయను నీశయున్ ధరయుఁ జేసెడికయ్యములన్ నివారణన్
జేయఁగ నేర్పుగల్గియును జీటికిమాటికిఁ బంతగించున
త్తోయజనేత్రలన్ విసువుతో విడనాడఁగఁబోలుఁ, గానిచో
స్వీయపదమ్ముపీడి నివసించునె శ్రీహరి కందరస్థలిన్? 64

మ. హరివక్షోమణి దన్నుఁగాంచి సిరి యన్యభ్రాంతిచేఁ గోపగిం
చి రహిన్స్వీకృతహస్తుఁడై నయతనిన్ జింతింప కయ్యద్రిపై

కరిగెన్, గేలుదెమల్ప నూర్మికలసొంపారున్ మణుల్ దుల్లెనాఁ
గరమొప్పారుఁ దదంతికస్థలగతాఖండప్రదీపావళుల్. 65

మ. మననాథుండగు శేషభూధ్రిమెపుడున్ మన్నించునావిష్ణువి
చ్చ నిటన్ గందరమందు నుండెననుచున్ సస్నేహలై నాగకా
మిను లత్యచ్ఛదశామిషమ్ముగొని పేర్మిన్ దెమ్మెరన్ దూఁగుదీ
పనికాయంబను శీర్ష రత్నముల సంభావింతు రశ్రాంతమున్. 66

ఉ. ఇందిర యేకతంబ వసియించుట కేమి కతంబఁటంచు గో
విందునిగగ్గొనంగ శశి వేగిరపెట్టఁగఁ బోయి యచ్చటన్
బొందుగనున్న తారకల పోలిక దీపములొప్పుఁ బేర్మిమై
నందఱకు న్విశేషమగునట్టిద పుట్టినయింటిస్నేహముల్. 67

చ. ఇట వసియించునీతఁడని యిచ్చితి రత్నముతోడఁబుత్రికన్
గటకటః యేడకేగెనొకొ? కన్గొనుఁడీయని యబ్ధి పంప న
చ్చటి కరుదెంచినట్టి మణిసంఘమునాఁ జెలువారుదీపపున్
బటలము, లెన్నఁడేని దశమగ్రహముల్ కృతముల్ దలంతురే. 68

క. చిరకాలం బగ్గిరికం
దరమున వసియించుచుణ ముదమ్మున హరి ని
ర్జరులును నరులు నొనర్చెడి
పరమోత్సవములకుఁ దృప్తిఁ బాల్పడియుండెన్. 69

చ. తిరుమలయందుఁ జెన్నలరు దేవుఁడె తానిటఁ బేర్మిఁ గుర్మతీ
శ్వరుఁడయి యుండెనంచును బ్రిజల్ కడుభక్తిదలిర్ప మ్రొక్కు ల
క్కుఁరుమతిపర్వతేంద్రిమునకున్ జని యర్పణజేతు, రాతఁడున్
వరములనిచ్చి మన్చు ద్విగుణంబుగ సంతసమొప్ప వారలన్. 70

క. హరిచరణాంభోజములు న
ఖరవిధురేఖికల నేమిగతిఁ జెందెనొ రా
తిరియంచు నుదయమున రవి
కరముల లాలించుచుండు గారాబమునన్. 71

వ. అంత.

తే. గీ. దిఙ్ముఖంబుల మేఘముల్ తేజరిల్ల
నీపసర్జముకుళములు నివ్వటిల్ల
విరహిజనులకు తాపముల్ విస్తరిల్ల
మాసరములయ్యె వర్షర్తువాసరములు. 72

క. ధరణీఁబయోధరముల కం
బరమాచ్ఛాదనము సర్వమతమైతగు, నం
బరమునకుఁ బయోధరములు
కరమాచ్ఛాదనములగుట గడుఁజిత్రమగున్. 73

ఆ. ఎచట నగ్నియుండునచటనే తాపంబు
సంభవించు టఖిలసమ్మతంబు
మెఱుపు మేఘమందు నొఱపు వియోగుల
యందు సంభవించు టరుదుగాదె. 74

క. ఘననీలాశ్వములఁ బ్రిథం
జనుఁడను సాదిపతికేలఁ జంచలలను చ
క్కని కనకకశలఁ గొని ప్రే
రణజేయఁగ ధార లంబరమున నొనర్చెన్. 75

ఆ. ఘనము లంబురాశిఁగలము త్రైములుగొని
కరకమిషమునను జగమ్ము ముంప
వాని నన్నిటిని జవంబునగ్రమింగిన
కతన భూమి రత్నగర్భయయ్యె. 76

ఆ. జలధిజలముద్రావి జలదముల్ వర్షించు
టుచిత మగునుగాని యొకట జలము
ద్రావనట్టి విరహితతిలోచనములునీ
రమ్మునించు టనుచితమ్ముగాదె. 77

క. అబలాపయోధరములఁ గ
నఁబడు ముఖాగ్రములయంద నైల్యం, బిది చి
త్రిబహుళ మెల్లెడ నైల్యము
ప్రబలెన్ వర్షాపయోధరమ్ముల కెలమిన్. 78

తే. గీ. అరుణకిరణాత్తగర్భయై యంబుదాళి
యింద్రగోపమ్ములను గనె నెసకమెసఁగ
నెవఁడు గర్భంబొనర్చునో యింతి వాని
కనుగుణమ్మగు పుత్త్రిని గనుట యసదె. 79

తే. గీ. ఇంద్రచాపమ్ముఁబూని ఘనేంద్రుఁడు శర
సముదయమ్మున భూధరసమితిఁబొదువ
విరహిజనమానసమ్ములు విదళితంబు
లయ్యెనను టెంతయు విచిత్ర మనఁగరాదె. 80

క. ఘనతరగర్జానినదం
బునఁ దగుకాలాభ్రపటలముల జలము పురా
తనవాపీకూపనదీ
ఘనసరసీతతులఁ బూర్తిగావించె వెసన్. 81

తే. గీ. అనుగతతృణాంకురమ్ముల నలరి గిరులు
పులకితశరీరులగుకాముకులను బోలె;
భువిఁ బయోధరసంపర్కమున మఱెంత
కఠినుఁడైనను మోదసంగతుఁడుకాఁడె. 82

తే. గీ. నభమునందు విధుండు ఘనచయసంకు
చితమహస్కతఁగాంచె నా ఋతువునందు
నభమునంద విధుండు ఘనపరిచితమ
హస్కుఁడై యొప్పెఁ గుర్మూర్తియందు బళిరె. 83

తే. గీ కోటితులసిదళార్చనగొని కురుమతి
పతి యతులమోదగరిమచేఁ బరిఢవిల్లె
విపులసంతర్పణములచే వేనవేలు
బాపనయ్యలు సంతోషభరితులైరి. 84

— గ ద్య —

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకళానిధి
బాలసరస్వతీ శతావధాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే
నాంధ్రీకృతంబగు శ్రీనివాసవిలాస
మ్మునఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ నివాస విలాస ము

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

క. లలి నీ బాలకు నేలెద
నలయ కెపుడు నేన నేన యనియెడి లక్ష్మీ
లలనాకుర్మత్యద్రీ
శులపల్కులు సోమభూపసుతు రక్షించున్. 1

క. కరిరాజగమనలగు ని
ర్జరదానవసిద్ధమర్త్యచలనేత్రలకున్
మరుమురిపెములన్ గఱపెడి
శరదృతు వేతెంచె నంత సంతసమెసఁగన్. 2

చ. మొదల రజస్సుగాంచి, జలముక్సఖు లంతట నీరువోయ, నా
పిదప శిఖిద్విజోచ్చరితవేదవిధిన్ శుచియైఁ కృషీవలుల్
గదిసి యొసంగు బీజగతి గాంచి, యెసంగెడిగర్భమంది, భూ
మదవతి గాంచె సస్యశిశుమండలి నెల్లెడ నింపుమీఱఁగన్. 3

మ. సరసోజ్జృంభితసప్తపర్ణకదళీసౌరభ్యగర్భాపత
ద్మరుదుజ్జృంభణసుందరంబగు శరత్సంపత్తివ్యాదీనవో
త్కరమున్దన్పెను శుభ్రతారకను రాకాచంద్రివక్త్రిన్ సదం
బర రారాజిపయోధరన్ గనిన నెవ్వాఁడైన నానందియౌ. 4

తే. గీ. ఏడుదళములుగల్గు చెల్లే వికాస
మంద, వందయు వేయియు నమరుమనము
కుట్మలాకృతి గాంచఁదగునె యనుచు న
సహనమునఁ దమ్ములును వికాసమునఁ బొలిచె. 5

క. శారదనీరదవారము
స్వారాట్కరిరాజశాబచయమనఁ బరఁగెన్
దారలు దన్ముఖవిదళ
న్నీరపృషన్నికరములన నెగడె న్నిశలన్. 6

తే. గీ. నయనపథగతి గాంచె మానసనివాస
మైన హంసగణంబు మర్త్యతతికెల్ల
సారసంబులు దగ సరసములునగుచుఁ
దనరెనను టెంతయును విచిత్రమ్ముగాదె. 7

తే. గీ. కలితకాదంబినీసమాఖ్యను దనర్చె
నాకసం బంతదనుకనటంచు వెంచి
మత్సరంబొందినదివోలె మహియు నపుడు
కలితకాదంబినీసమాఖ్యను దనర్చె. 8

శా. గాలిం దూలిన సప్తపర్ణకదళీకర్పూరరాశిన్ శర
త్కాలాభ్రప్రకరంబటందురు, తదుద్యత్సౌరభీచారుధా
రాలోలాళికదంబకంబు సురమార్గంబండ్రు, కాకున్న నే
లా, లాభించు సితాభ్రనామము, ద్విరేఫాభిఖ్యయున్ రెంటికిన్ ? 9

చ. లలితవనీకదంబముకుళంబుల నీశరదాగమంబు మ్రు
చ్చిలి నిశలందుఁ బైటఁబడఁజేసినఁ దారకలండ్రుగాని, రి
క్కలయిన నొక్కఁడేని దివిఁ గ్రాలదె వార్షికరాత్రులందు? దొం
గలు ఘనులైన నేమనరు గాని బయల్పడకుండ శక్యమే. 10

సీ. శ్రీలఁదగు వానకాలమ్మునందు మే
ఘములెల్ల వార్ధిచక్కటికిఁ బోయి,
కడుపార నచట ముక్తామణీజాలంబు
తోఁగూడ నీరమ్ముద్రాగి, పిదప
నీరమ్ముమాత్రమే నేర్పుమైఁ గురిసి. ము
త్యమ్ములు కడుపులో దాఁచికొనినఁ

గడుపులోనున్న చక్కని ముత్యములకాంతి
శరదాదిధవళిమ సంభవించె

తే. గీ. గాలిచే లోనిముత్యము ల్గదలి నాల్గు
ప్రక్కలకుఁ బర్వ, వానిని రిక్కలందురు
దానిచేతనకాదె యబ్దములకెలమి
సర్వతోముఖముక్తాప్తి సంఘటిల్లె. 11

తే. గీ. డంబుమీఱెడి శరదాగమంబు మేది
నీతలంబు సదాకాశనిర్మలంబు
సలిపి శ్రీరాజహంసర్ష చంక్రమణము
దగ ఘటింపఁగఁజేసెఁ జిత్రమిదికాదె. 12

క. శరదృతుపురుషుండు ఘనా
కరముం బెకలించి యుష్ణకరరత్నము నం
బరమను సాన నొఱపి వా
సరలక్ష్మీవదనమున కొసఁగెఁ దిలకముగన్. 13

క. ఘనధూమేరమ్మదవ
హ్నిని మెఱుపను పైఁడికణిక నెఱిఁగరఁగియ యీ
యినకలశిఁ జేసెను శర
త్కనకకరుఁడు ; దానఁ గాదె కనఁబడదదియున్. 14

సీ. తామసీముఖమరుద్దళితసప్తచ్ఛద
చ్ఛదధూతకర్పూరసంచయంబు
ఖండంబులై నలుగడలఁబర్వినఁగాంచి
తారాకాగణముగాఁదలచుచుండ్రు
సంధ్యానలప్రభాజ్వలితమ్ములైన త
త్ఖండమ్ములవి యుషఃకాలమందు
సాంద్రదీప్తులచే నెసంగఁ దచ్ఛిఖలను
బాలార్కరుచులుగాభ్రమియుచుందురు

ఆ. అట్లుగాకయున్న నాప్రభాతంబునం
బరమునం దెసంగు భసముదయము
నందు నొక్కరిక్కయైన మందునకైనఁ
బట్టపగటఁ గానఁబడకయున్నె. 15

తే. గీ. నష్టమైనట్టి శాదముల్ నదులయొడ్డు
నందుఁ బ్రబలగఁజొచ్చె నాయానదులను
దాఁటు నరులను దాఁటింప దాశవరులు
తత్తటమ్ములనుండి రెంతయుముదమున. 16

తే. గీ. హంసపుష్పంబు పుల్లపత్రాఢ్యమునగు
రుచినెగడునట్టి సారసనిచయ మొకఁడు
కరముజెలువారె సరసీనికరములందు
ననుభవించె సుఖం బచటచట నొకఁడు. 17

తే. గీ. పొలములం దెల్ల మొలచి యింపునుఘటించు
దూర్వ లమరమణీరుచుల్ దొంగిలించెఁ
గాకయుండిన నల తృణగ్రాహిమణులు
పట్టిపాలార్చనేల దూర్వలనుదవిలి. 18

చ. మనమగఁడైనఁ వారిధి సమంబుగ నందఱఁ జూచుచుండె వీ
నిని వశఁజేసికోవలయు నేనతివేగమ పోయి యిప్పు డం
చును బలువానలం జని వశున్ బొనరింపఁగలేక తక్కె. పె
ల్చనఁ జనసాగె నేరులు ప్రసన్నతయొప్పఁ బ్రియుం గనుంగొనన్. 19

క. ఘనసమయయామినీముఖ
మునఁ దటినులు జలధికాంతు మొనసితనుత్వం
బెనసియు నింపునఁ దగె రత
మున నలసినముగుద తనిమముదమొసఁగుఁ గదా. 20

తే. గీ. అరసి చూడుము వరసారసారవంబు
నెదురుచదివిన ప్రాగ్రితి వదలదనుచు

నెంచి దంపతులెల్ల యోజించి మించి
యెంతయును సంతసమ్మున నెసఁగిరపుడు. 21

క. కడు వెలిమబ్బులుగలతఱిఁ
బుడమింజొప్పడు కురుమతిభూధర మల పా
ల్కడలిం ద్రచ్చెడుతఱిఁ బెన్
బుడగలఁ దనరారు కవ్వపుందరిఁబోలెన్. 22

తే. గీ. తెల్లమబ్బులు దివిఁ గొన్నినాళ్ళుజెలఁగి
పేరుమాసిన రాఁబోవుకారుకమ్మ
లకును విత్తులు గూర్చె కాలం బనంగఁ
గళ్ళముల మాషములరాసు లుల్లసిల్లె. 23

తే. గీ. ఎసఁగఁ దిలరాశి తా నధోవృత్తమగుచుఁ
బూతమగుచును గుంచితముఖమునగుచుఁ
గాంతమగుచును ఖలభువి గానుపింపఁ
దిలకసమమని గ్రహియించి రెలమిజనులు. 24

మ. లలి నన్యోన్యముఁజూచునిచ్చ నిదురల్‌రానీక రాగంబు క
న్నులలోజొత్తిల శయ్యలంబొరలుటన్నున్మంగురుల్ జాఱ రా
ణులుగావించిరి నూత్నదంపతులు పుణ్యంబైనయభ్యంజనం
బలరారంగఁ జతుర్దశీముఖమునం దత్తింటి కత్యంతమున్. 25

మ. 'అనుసంవత్సర మేగుదెంచు కురుమత్యద్రీణ్మహం బేగుదెం
చెనొ, లేదో' యని చైత్ర మాదిగ నెలల్ చేవేళ్ళలన్ సాచి 'యే'
డని భూకామిని లెక్కవెట్టి కపురం బాస్వామి కర్పింపఁబూ
నెనొనాఁ జొప్పడె సప్తపర్ణముల నన్నింటన్ సితాభ్రిచ్ఛటల్. 26

సీ. స్వాతితారాభ్యంజనాతినిర్మలములై
మేనికాంతులు మిఱుమిట్లుగొలుప
నొకరి నొకళ్ళు చూచుకొనుతలంపునఁ
గులుకు చూపులసొరు మొలకలెత్తఁ

దడియార్చి కొనలందు ముడిపైచిన శిరోజ
ములజారుముడి మేలిచెలువుఁ జూపఁ
గరముసిగ్గునఁ బరస్పరలోచనాంతప్ర
సారమ్ము లొకకొంత సంశయింప
తే. గీ. క్రొత్తదంపతు లెల్లరు నత్తవారి
యిండ్లలోపల సంతోషమినుమడింపఁ
జెలఁగి రెంతయు సంతతశ్రీల సొబగు
దనరు దీపావళీమహోత్సవమునాఁడు. 27

సీ. విత్తనంబులు నాటి యుత్తమభూమియం
తయుఁ బంటపండి ముదమ్ముగూర్చె
గోవులన్నియు నీని కొమరారు తమతమ
తర్ణకమ్ములఁ బాలఁ దనుపుచుండె
వర్షానిలములేక వఱలు భాస్కరకర
కాంతు లత్యంతతీక్ష్ణంబులయ్యెఁ
దమ్మిపూవుల తావిఁజిమ్ము తెమ్మెరలచేఁ
గొలఁకులన్నియు మంచికులుకుఁజూపె
తే. గీ. రాత్రియంతయు రత్యుపరతులఁ దనిసి
యుదయమయినను గౌఁగిలి వదలలేక
త్రిదశగణములకైన వారింపరాని
వితతసుఖములఁ గనిరి దంపతులతతులు. 28

ఉ. క్షారజలంబు ద్రావిన రసజ్ఞలసొ రుడివోవుపెంచి, త
న్నీరములం ద్యజించి, యవనిన్ దగునాలకుఁ బుట్టి, తత్పయః
పూరము గ్రోలు భారమునఁ బూర్వనివాసముఁ జేరలేని త
ద్వారిధరమ్ములో యనఁగఁ దర్ణకముల్ చెలరేఁగె గంతులన్. 29

తే. గీ. మాలతులయంద వర్షాగమమ్మునందు
సితిమ చెలువారె, నిఁక శరదృతువునందు

జలదజలజాబ్జకాశహంసమ్ములందుఁ
దొగలయందును వేయిరెట్లుగఁ జెలంగె. 30

సీ. వలమానధళధళప్రభమీఱు మురిపెంపు
టంబుదావళి దుకూలంబుగాఁగ
వికసత్ప్రసవగుచ్ఛవితతవల్లీవిశే
షములు చక్కనికంచుకములుగాఁగ
సంపూర్ణహిమరశ్మిచంద్రికాసారంబు
దనరారు మంచిగంధంబుగాఁగఁ
దారకాపఙ్క్తు లుదారమ్ములైన వ
జ్రాలఁ జెన్నారు హారములుగాఁగ
తే. గీ. సప్తపర్ణపరీమళ సరసకాశ
సూనశయనీయముల దిశామానవతులు
మమతమీఱఁగ శరదాగమంబుతోడఁ
గ్రీడసల్పిరి మరుని సాక్షిగనొనర్చి. 31

వ. ఇట్లు శరదాగమంబు సమస్తజంతుసంతోషకరంబై చెలఁగునెడ సమస్త
రక్షశ్శిక్షణ విచక్షణుండును, మానాధికనిజమహిమరశ్మిప్రతానసమా
కృష్టసమస్తధరామండల నరవరుండును, విశ్వంభరుండయ్యు నానేతు
హైమాచలాయాతమనుజకృతసపర్యల నువ్వెత్తుగా గ్రహించుటయం
దసమర్థుండునుంబోలెఁ గొండొక దివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరియించి
కురుమూర్తిధరాధరకందరాంతరాళమ్మున విహార మ్మంగీకరించి భక్త
జనకృతసపర్యలం గ్రహించుచు మహావరమ్ము లొసంగువాఁడును,
శేషాచలభూషామణియు నైన శ్రీమన్నారాయణు సంవత్సరదివ్యపా
దుకాస్వీకరణమహోత్సవసమయంబు సంప్రాప్తంబగుటయు నలుప్ర
క్కల హృదయాంతరసముద్వేల్లదుల్లోలకల్లోల కుతూహలజలధులగు
భక్తనివహములు పరివేష్టింప సుధావిలేపనప్రభాభూషితంబగు నక్కు
రుమతినగంబు. 32

క. పెన్నునకు దానకంబై
పన్నగగిరి జగతి యశమువడసెనను నసూ
య, న్నారాయణు నెలవై
యున్న తుహినశైలరాజమోయనఁ దనరెన్. 33

వ. మఱియు నంతరాంతరావిరచితమ్ములగు ధాతురాగశిలామయపట్టమ్ముల దట్టమ్ములగుగండశైలమండలంబుల మండితమ్మగునక్కొండ కొండల సూడు తనసోదరుండగు పుండరీకనయను నుత్సవంబున కనుప నలంకృతావయవతనయమండలసహితంబై వచ్చిన సురగజంబునాఁ దనర్చె.

సీ. నలవైరికరబృందములఁ గేరు చామర
ద్వయముచే సేవింపఁబడెడువాఁడు
జలజాప్తమిత్రిమైచెలువారు పైఁడిగొ
డుగు మౌళి గైసేయనెగడువాఁడు
గిరికిఁ గ్రిందను మీఁదఁ జరియించుచును నుత్స
వము సేయఁగాఁ బొందుపఱచువాఁడు
నిజపరాక్రిమసరసిజమిత్రిశిఖయనఁ
బైఁడిబెత్తము చేతఁ బట్టువాఁడు
తే. గీ. నైన శ్రీహరిసేనాని యద్భుతంపు
బుద్ధిమెఱయఁగఁ గార్తికశుద్ధపక్ష
ప్రథమదినమున శ్రీశోత్సవంపుఁ బనుల
నలవరింపఁగ గిరికిఁ్రింది కరుగుదెంచె. 35

వ. ఇట్లు పఱతెంచి భగవదాజ్ఞానుసారంబుగా భగవంతుండగు నావిష్వక్సేనుండు కురుమూర్తిశైలస్వరూపదర్శననిశ్శంకసమంకురితానందంబును దూరోద్ధూతవినతాఖిలజనతాతంకంబగు భగవద్దివ్యోత్సవంబున కభిముఖంబునగు భక్తగణంబుం గనుంగొని యిట్లనియె. 36

తే. గీ. ఈదినము మొదలుకొని మీరేడుదినము
లాదరాయత్తచిత్తులై యలరవలయుఁ

గురుమతిస్వామియుత్సవం బరుగుదెంచెఁ
గాన జాగ్రత్తసుండు భక్తవరులార. 37

సీ. మృత్కూటములుద్రవ్వి యెసఁగఁజేయఁగవలె
విషమోపలము లేఱి వేయవలయు
పుష్పోపహారముల్ పొసఁగఁజేయఁగవలెఁ
గంటకంబుల నేర్చి కాల్పవలయు
తోరణమ్ములసొరు మీఱఁ జేయఁగవలె
జెండాలచేఁ గొండ నిండవలయు
ధరణియంతయు సరాసరిజేయఁగావలె
లలి మంటపముల నింపొలయవలయు
తే. గీ. ననుచు శ్రీహరి సేనానినైన నేన
యానతిచ్చుచునున్నాఁడ నఖిలజనుల,
కెవ్వఁడేని మదీయాజ్ఞకెదురువాఁడొ
వానికై వేత్రమిది పనిఁబూనియుండె. 38

వ. మఱియు దుందుభులఁ దాడింపవలయు, జయశబ్దమ్ము లుద్ఘోషింపవలయు, రంగవల్లికల సింగారింపవలయుఁ, బర్ణశాలలం గై సేయవలయు, భగవదాగమనమార్గమ్ములు తడిపి బాగుఁజేయవలయు, నగురువత్తు లంటింపవలయు, సేసలు చల్లవలయు, నుత్సవసంభారమ్ములు సన్నద్ధపఱుపవలయునని చెప్పి మఱియును. 39

సీ. కలవానికన్నఁజుక్కలరేనికన్న న
గ్గలమైనసిరిరూపు లొలయువాఁడు
కురుమూర్తిగిరినాథు కరుణాకటాక్షంపు
నిగ్గులకై చేతులొగ్గువాఁడు
అమరావతినిఁ గేరనగు వైభవముమీఱు
నాత్మకూర్పుర మేలనైనవాఁడు
తనకొల్వు నొనరించు జనులపైఁ గరుణ ని
గ్గులుదేఱు శుభదృష్టిఁ జిలుకువాఁడు

తే. గీ. సురలయెడ భూసురులయెడ సరసమయిన
భక్తిగలవాఁడు ముక్కరవంశవర్ధ
మానుఁడైన సీతారామ మానవేంద్రుఁ
డనుపమానగుణప్రౌఢి నలరువాఁడు. 40

సీ. ఏరాజు ధారుణీభారంబు వహియింపఁ
జిల్వరాయనికిఁ బైచేయియయ్యె
నేరాజు వితరణ స్మృతిలోనఁ గర్ణున
కవల నేడాకు లెక్కవపతించె
నేరాజు సంగ్రామవారాశిలోన నో
లలనాడ గాండీవి తలకుదాఁటె
నేరాజు కవులచే గౌరవంబువహింపఁ
గృష్ణరాయలకు దుష్కీర్తివచ్చె
తే. గీ. నతఁడు తనరారు సేవాసమాగతామి
తావనీపాలజాలశిరోవిరాజ
మానమౌళిప్రభారవిమహితలలిత
పాదకమలుండు సోమభూపాలసుతుఁడు. 41

క. ఆనరపతి కీయుత్సవ
మే నెఱిఁగించితి నటంచు నెఱిఁగింపుఁడు మీ
రేనరిగెదనని విష్వ
క్సేనుఁడు శ్రీకాంతుదరికిఁ జేరినపిదపన్. 42

వ. భక్తవరు లా యుత్సవోదంత మానరపతికి విన్నవించి తదాజ్ఞావిరచిత శ్రీనివాసమహోత్సవసంభారధురంధరులై నిఖిలజనతోషణంబగు మహో త్సవోన్మేషణంబున కెదురుచూచుచున్నంత. 43

తే. గీ. హరికరసతతవసతిచేఁ బొరసిన జడ
తను విడువఁదలఁచి హరిభవనమునుండి
వెడలి చక్రము నరతతి వెలయు కురుమ
తిగిరి శిరమునఁ దిరిగెనాదినమునందు. 44

ఉ. నాసిరి దొంగిలించి శరణంబగు శ్రీహరికేళ వాసముం
జేసి మదించెఁ, జేకుఱక చేకుఱె నేఁటికి నాదుభాగ్యముం
జేసి యటంచుఁ జక్రమును శిక్షయొనర్ప సహస్కరుండు వేం
చేసినరీతి నొప్పె మణిచిత్రితమైతగు ఛత్ర మత్తఱిన్. 45

చ. నెలనెలకుం గలావితతి నించి ననున్ బ్రిదికించుచున్న నె
చ్చెలియని చక్రిముం దలఁచి శీతకరుం డరుదెంచెనాఁగఁ జె
న్నలరెనుఛత్రి, మట్లు కుముదాప్తుఁడు రాకయొయున్న నాఁడు మ
ర్త్యుల కెటుగానరావు దివిఁ దోయజశాత్రివబింబసంపదల్ ? 46

శా. తేజశ్శాలియెకాని దుస్సహకరాప్తిం జూడనీయండు నీ
రేజాప్తుండని లోకులెన్న నపకీర్తింబాయఁగానెంచి నీ
రేజాప్తుండు సుదర్శనత్వమును బేర్మింగాంచె; లోకంబునం
దేజంబెన్నరు దోష మెంతురుగదా తేజస్వులందున్ జనుల్ ! 47

తే. గీ. హరికరప్రాప్తిలేక సౌఖ్యంబుదక్క
చక్రములు వంతఁగొనఁగ నీచక్రిమొకఁడు
హరికరప్రాప్తిలేకయు నతులగతులఁ
దవిలి చెన్నారుటిది విచిత్రిమ్ముగాదె. 48

మ. గురుదుర్గ్రాహబలాతిభారకలనాకూర్రంబులౌటం బర
స్పరమున్ భేదములేక చెన్నలరెడుం జక్రింబు నక్రింబునం
చు రహిన్ లోకులువల్క నీచసమతాసూయామహత్త్వమ్మునం
గరిరాజుం బ్రిదికింపఁ జక్రిమిది వేడ్కం జంపె నానక్రిమున్. 49

ం. పరిచారకులు భక్తిగరిమచే మెల్లమె
ల్లనఁ జామరలు వీవ లలితమగుచు
రమ్యంబులగు గిరిప్రాంతమ్ములను గాంచి
కొంచి యానందసంకలితమగుచు
వందవందలమంది వచ్చి యిచ్చుసపర్య
గొనఁగ రభస సమాకులితమగుచు

నీరేజబహుళమై నెగడుపుష్కరిణి చెం
తలను బునఃపునశ్చలితమగుచుఁ

తే. గీ. గొంతవడి భక్తజనులకు సంతసంబె
సంగ విహరణమొనరించి చక్రిమంత
సకలసజ్జనఘనమనశ్చారియైన
కురుమతిశ్రీనివాసుని గుహకుఁజేరె. 50

చ. హరిదివినుండి చక్రిరుచికై చనుదెంచి హరింపఁ బైపయిం
దిరిగియుఁ జాలలేక యది నీరజనాభుకరంబుఁ జేరనా
హరివలనన్ భయమ్మున గుహన్ జొరఁజాలక బైట నిల్చి ర
ఘురణములేమి సంకుచితుఁడయ్యెననం దగె ఛత్రిమత్తజిన్. 51

తే. గీ. ఏనుబ్రాణమ్ముతో నుండఁగానె నాదు
శత్రువగు చక్రము గని సచ్చక్రములు మ
హారుచిం గాంచి చెన్నారె నౌరయంచు
మిహిరుఁ డసహనమున నస్తమించె నంత. 52

సీ. కరిరాజు మున్ను నక్రముచేత గాసిఁజెం
దిన జాలిఁజెంది కాచినఘనుండు
ద్రౌపది మును ధృతరాష్ట్రాత్మజుల బారి
బడినఁ బ్రోచిన దయావారిరాశి
కాకంబు మును తనకాంత కెగ్గొనరించి
శరణన్నఁ బ్రోచిన సత్తముండు
అసురపుత్త్రిని మున్ను కసిదీఱ బాధఁజెం
దింపఁ గాచిన జగతీకుటుంబి

తే. గీ. అయిన కురుమతిగిరినాథుఁ డాదరమున
గుహవెడలి రమ్మనుచు వేఁడుకొనెడి భక్త
లోకవిజ్ఞాపనంబు లంగీకరించి
పల్లకీలోనఁ దనపదాబ్జంబువెట్టె. 53

చ. బిసరుహలోచనుండు సరవిం జిరకాలమునుండి నాయెడన్
వసతియొనర్చి వేడుక నెపమ్మున నన్నుఁ ద్యజించెనంచు మే
ల్పసిఁడిచెరంగులు న్నగలు పైని ధరించి గుహామతల్లియున్
బసగొనివచ్చెనా శిబిక భాసిలె హేమవితానయుక్తమై. 54

తే. గీ. ఉపనిషత్కాంతమౌళిపై నొప్పు నీల
మును గొని యెవండొ హేమసంపుటమునందు
దాఁచెనన నీలనీరదధాముఁడైన
శ్రీహరి చెలంగె బంగారు శిబికలోన. 55

క. బంగారు పల్లకీలో
నంగాలపయోదసముఁడు నళినాక్షుఁడు స్వ
ర్గంగా హేమసరోజము
నంగల భృంగంబునాఁ గనంగానయ్యెన్. 56

క. లలనలకరముల నటనము
నలిపెడి వింజామరలు లసత్తన్నఖవ
జ్రిలలితధారాయితరో
చులనెడుభ్రాంతిం దనర్చెఁ జూచుజనులకున్. 57

తే. గీ. పసిఁడిగుబ్బలిసామియం దెసకమెసఁగు
జలదము శిఖావళములకు సంతసం బొ
సంగుగతి పైఁడి శిబికలో రంగుమీఱు
హరి నరులకెల్ల సంతోషగరిమనించె. 58

తే. గీ. మదధినాథకమై తగు సుదినమందుఁ
గురుమతిస్వామియుత్సవం బరుగుదెంచె
నంచు మదినెంచి సన్నెహుఁడగుచు దీప
ధూపములు గాంచి యనలుండు రూఢిమెఱసె. 59

ఆ. వె. క్రొత్తరెల్లుఁబువ్వు కొమరుగల్గిన చామ
రములగాలి యంబరమునుదొలఁగఁ

జేయ శిబికనుండి శ్రీహరి దిగె నంత
భక్తకామదానపటిమ మెఱయ. 60

తే. గీ. జగతియను వార్ధియందు భుజములను తరఁ
గలయొఱపుచేతఁ బైకిఁ దెమలిన మణు ల
నంగ దీపంబుగములు గానంగనయ్యె
నక్కురుమతిగిరీశ్వరునగ్రిమందు. 61

వ. తదనంతరమ్మున.

మ. విహగస్వామిహయుండు భవ్యదశమీవేదిన్ సపర్యాపరి
గ్రహసంతుష్టమనస్కుఁడై ముదము భక్తశ్రేణికింగూర్చుచున్
గుహకుంజేరెఁ బునఃపునఃకలితదుందుభ్యాదితూర్యధ్వని
ప్రహతంబై ధరణీకటాహ మసమగ్రిపౌఢిభేదిల్లఁగన్. 62

వ. ఇట్లు ప్రథమదినం బతిక్రమించుటయు మఱునాఁడు,

మ. జలధిం జూతఫలంబటం చొకమణిం జర్చించి చర్చించి చేఁ
పలు దానిం గొనఁ బోయి వాలములతోఁ బల్మాఱు పోరాడఁ దోఁ
కలసమ్మర్దము పైకి మీట, నది యాకాశంబు గైసేసెనా
బలభిద్దిక్కున సూర్యమండల మదభ్రిశ్రీల నొప్పొందగన్. 63

తే. గీ. ఉదయపూజల నర్చకుండొదవఁజేయఁ
గైకొనుచు భక్తులిడు కానుకలనుగొనుచు
సరసగాయకసంగీతసారవివశుఁ
డగుచు గుహలోన విహరించె నచ్యుతుండు. 64

చ. మదహితరోచియైన మురమర్దనుచక్రము వచ్చు నింక నం
తదనుకనుండి తచ్ఛిరమునన్ వసియించెద నంచు ఖంబుపైఁ
గదిసి యహస్కరుండు క్షణకాలము జూచియుఁదన్మహోత్సవం
బెదకు భయంబొనర్పఁ జనియెం జరమాద్రిసమీపభూమికిన్. 65

క. హరి మును మకరాకులపు
ష్కరిణీసంరక్షణంబుగావింప దయా

కరుఁడై పనిచినచక్రం
బరిగెం దత్తటమునకు రయంబున నిపుడున్. 66

తే. గీ. మిత్రమగు రవి పశ్చిమమేదినీధ
రమున కేగఁగ నేనుంట సముచితంబు
గాదనుచుఁ బంకజాక్షపకర్ింబు గుహకుఁ
జనియె భక్తు లొనర్చు పూజలను గొనుచు. 67

తే. గీ. కురుమతీశు చకోర్ిత్సవం బరసి వివశ
చిత్తయైయున్న దినలక్ష్మిచేతినుండి
జాఱిపోయిన మేల్మిబంగారుతార్ిళ్ళ
బంతియోయన భానుబింబంబుమెఱసె. 68

తే. గీ. తపనబింబంబు గని తనతనయుఁడైన
కౌస్తుభ మటంచుఁ జరమాబ్ధి కౌఁగిలించు
కొనియె వీచీకరమ్ములఁ గోర్కెదీరఁ,
దల్లిదండుర్ిలు తనయవత్సలులుగారె. 69

చ. పడమటికొండపై తరులపైఁ గలచిల్కలు నోట దాడిమీ
ఫలమని భానుబింబమును వ్రక్కలుసేయఁగఁ జిందినట్టి త్వ
క్కులనఁ జెలంగెఁ గావితళుకుం గులుకారెడి మేఘముల్, తదు
జ్జ్వలతరకాంతిఁ దారలు నెసంగెను బండిన గింజలోయనన్. 70

తే. గీ. సోమబాలున కత్యంతసుఖము లొసఁగి
ప్రత్యహము వృద్ధినొసఁగు కుర్మతినగేందుర్ిఁ
డంచు నద్దేవు సేవింపనెంచి యంబ
రమున నాసోమబాలుండు రహినెసంగె. 71

సీ. జనులందఱును సంతసముననగర్ిమునకుఁ
దఱుమఁగాఁ జని యత్యుదారమగుచుఁ
గుర్మతీంద్రునిసేవకొఱకు వచ్చుచుఁ దోఁక
ఋజువుగా నొనరించి యెదుటఁబడిన

మవ్వంపుఁ జెలి మణిమయమయి యున్నత
మయి యెత్తఁబడిన ఫణాంచలమును
దాదృశంబై యొప్పు తనఫణాగ్రమున ము
ద్దాడుచుఁ దనతోఁక నటులసాఁచి

తే. గీ. యున్న యహిపతియన మణివన్నె కలశ
శిరమునఁ దగ రజతకవచితసువంశ
దండమున నొప్పి రజతవితానితమగు
శిబికపై నెక్కెఁ గుర్మతిశ్రీవిభుండు.

క. సితరుచి కీఁదగిన కళా
తతులన్ హరియస్తమించుతఱి హరియను నా
దృతిచే దాఁచెననం గు
ర్మతినాధునియొద్దఁ జామరములు చెలంగెన్.

సీ. తననేతయగు ధాత దినమునఁ గుర్మతి
గిరినాధుతిరునాళ్ళు జరుగుచుండె
నని యెంచి నీరజాసనునంచ సత్యలో
కమునుండి దిగివచ్చి కాంచువేళఁ
దనరెక్కలను విప్పెననవొప్పు సితతర
చ్ఛత్రింబు తనప్రక్క సరసమైన
రుచులచేఁ దనరఁ జంద్రుం డుదయించి కిం
చిద్దూరగతుఁడయి చెలఁగువేళ

తే. గీ. నుదయగిరి యుండురీతి నెన్నఁదగు దివ్య
మైన చతురంతయానంబునందుఁ దనరెఁ
గురుమతి శ్రీనివాసుండు సరసలలిత
దివ్యభూషణరుచి దశదిశల వెలుఁగ.

సీ. చిరకాలముననుండి కరుణించి మనకు ని
రాబాధమగు సౌధమై చెలంగు

కురుమూర్తిగిరియందు వఱలు రమేశాను
దివ్యోత్సవప్రభ తేజరిల్లు
చున్నది, మనమూర కుపలభావము నొంది
కానకుండుట మంచి గాదటంచు
గనినుండి వెడలి వికస్వరనూతన
దీప్తుల రతనముల్ దీపములయి
తే. గీ. మెల్లమెల్లన సోపానమేదినీగ
తంబయిన యంధతమసంబు దరలఁజేయ
స్వారివేంచేసి కుర్మతిస్వామి కొంత
తడవు వేదికపయిని ముదమునసుండె. 75

సీ. అప్సరఃకాంతల యందమ్ముగల వార
చంద్రాననలు నాచుసలుపుచుండ
బ్రహ్మాండభాండమ్ము పగులఁజేయఁగఁజాలు
భేరీరవమ్ములు బోరుకలఁగ
వారాశి వీచికా ధీరారవము గల్గు
రంగజీవులపాట చెంగలింపఁ
బూజాపురస్కారములతోడ భక్తమా
నవులెల్ల వేడ్క నుత్సవముజూడఁ
తే. గీ. గొంతకాలము వేదిపైఁగూరుచుండి
సంతసముమీఱఁ గుర్మతిస్వామి యంతఁ
బల్లకీనెక్కి లోచనపర్వముగను
గుహకు వేంచేసె జనులకోర్కులు ఫలింప. 76

వ. అంతట రుక్మిణియు సత్యభామయు మొదలగు నెనమండ్రుభార్యలతో నిత్యసుఖంబు లనుభవించిన కృష్ణునియవతారంబగు శ్రీనివాసుండు మహోత్సవకలితయు నద్వితీయయు నగు నేనుజూచుచుండ దశమీవే దిక నాశ్రయించెనను నసూయంబోలె ద్వితీయయుఁ, జపలులగు పురు షులయెదుట నుండఁదగదని తృతీయాగమనకారణంబై చనుటయు. 77

చ. ఉరగగిరీంద్రుని కార్తికమహోత్సవకాలము వచ్చినంతఁబ్రా
గ్గిరియనుకంబపుంగొనఁ దగిల్చిన రశ్మలయం దుషోసరుం
డరుణతరప్రభాలలితమై తగు దీపము వెట్టె నాఁగ భా
స్కరుఁ డుదయాచలంబున నెసంగెను మూఁడవనాఁటిపొద్దుటన్. 78

సీ. నతులొసఁగెడి మహామతుల కశాంతమ్ము
మేలుగూర్చెడిసామి! మేలుకొనుము
కురుమూర్తిశైలరాడ్గుహలోన వసియించు
లీలఁజూపెడిసామి! మేలుకొనుము
స్వారాజుఁబోలు సీతారామమేదినీ
పాలు నేలెడిసామి! మేలుకొనుము
ఎదయందుఁ గలుములు వెదఁజల్లు కడలిరా
చూలిఁ దాల్చినసామి! మేలుకొనుము

తే. గీ. అనుచు వైతాళికజనం బుదారమధుర
వచనరచనలఁ గొనియాడ వారిజాక్షుఁ
డనుపమానుఁ డనంతకళ్యాణగుణుఁడు
కురుమతిగిరీశ్వరుఁడు మేలుకొనియెనంత. 79

చ. తనతలలో జనించిన యుదారమణిం దలపై ధరించి వే
చని గజరాజరక్షకుఁడు శౌరికిఁ గానుకసీఁదలంచెనో
యన నొకవెండికుండ శిరమందు ధరించి సరోజనేత్రుని మ
జ్జనమున కేగి తెచ్చెను గజమ్మది పుష్కరిణీజలమ్ములన్. 80

చ. రజనికుమారు నొక్కనిఁ జరాలున నేగుచు డించిపోయె నీ
రజినిమగండు, దీనికిఁ గరం బహితుం డతఁ డేచునంచుఁ దా
గజమును జూచి భ్రాంతిపడి కల్వలరాయఁడు ప్రోవ వచ్చెనా
రజతఘటం బెసంగెఁ గరిరాజుశిరమ్మున మేల్ హొరంగునన్. 81

క. కించిద్వికసితనవకలి
కాంచత్తులసీదళముల నర్చకతతి గా

వించెను లక్ష్మిలలనో
దంచితపదకమలములి కనంతసపర్యల్. 82

చ. చరమధరాధరంబునకు సన్నిధిలో నొకయింతదవ్వునన్
సరసజమిత్రుఁ డుండఁ దిరునాళ్ళకు వచ్చినభక్తకోటిపైఁ
గరుణదలిర్పఁగా దితిజకాలుఁడు తత్కృతపాపయామినీ
చరులను ద్రుంపనంపెననఁ జక్రము తద్గృహానుండి వెల్వడెన్. 83

క. ధూతసహస్రారంబు, స
మేతసహస్రారమునయి యెసఁగెడిచక్రం
బేతెంచె యథాపూర్వపు
రీతి న్వేవేగఁ బుష్కరిణియొద్దునకున్. 84

క. హరికరసంగతిచేత వి
ధురమై చక్రంబు వితతతోషం బల పు
ష్కరిణికిఁగావించుట య
బ్బురమే చూడంగ నిది యపూర్వమె జగతిన్. 85

తే. గీ. శ్రీనివాసకరాబ్జమైత్రిని సమాను
లయ్యెఁ జక్రికతామరసాప్తు లెలమిఁ
దగ నపశ్చిమపశ్చిమనగవరేశ
సన్నిధుల కేగుదెంచు టాశ్చర్య మరయ. 86

చ. హరికరవాసభాసురతనంది చెలంగెడి చక్రిరాజముం
గరము పరిత్యజించి ననుఁ గొంతురెయంచు నసూయచేత నా
హరిపదవాసమంది యధమాత్మతఁ గొంచిన చక్రిరాజు దా
నరిగెను బశ్చిమాద్రికి; బలాఢ్యులు దుర్బలబాధకుల్గదా! 87

చ. అరియగు చక్రిముం గని యహస్కరుఁ డేగిన నేగుఁగాక, నే
దరమును గొంచనేల తదధస్థితవర్ణమనోహరాకృతిన్
బొరసియునంచుఁ జందురుఁ డపూర్వదిశాతరుణీలలాటభా
సురతరహీరభూషణము సొంపునఁ దా నుదయించె నింపుగన్. 88

చ. కమఁగొని ధాత యభ్రఫలకమ్మునఁ దా సితపక్షమన్ శలా
కను గొని యెంతయున్ దనదు కౌశలమొప్ప మదృగ్వితానమున్
దనుపఁగఁ గామవృత్తము గణక్రమముం గొని ప్రస్తరింప వ్రా
సిన గురురేఖయో యనఁగ శీతకరోజ్జ్వలరేఖ రాజిలెన్. 89

సీ. చతురాననుండు మేచకరుచిఁదగు వియ
త్పత్రమ్మునం దంధతమసమషిని
గొని వేడ్క మెఱయంగఁ "గురుమూర్తిగిరినాథ
సరసనఖరజిత శ్చంద్ర" యనుచు
వ్రాయఁగా, నాద్యక్షరములపై మసి యాఱి
పోయెను, జిగురున వ్రాయఁబడిన
క్రావడికిని విసర్గకునుపై మషి యది
కమ్మగాఁ బడి తడిగాఁజెలంగ
తే. గీ. నంత నభ్రికరజముపై నదిమె ననఁగఁ
బ్రిక్కలో రెండు చిన్నితారకలు దనర
బాలసితకరరేఖ యభ్రమ్మునందుఁ
గన్నుదోయికి నానందగరిమ నించె. 90

తే. గీ. చిలువరావారువము నెక్క శ్రీనివాసుఁ
డనుచు సంతోషదంతురితాంతరంగు
లగుచు నంగజసములైన యమరు లద్రి
శృంగముల నల్గడల నధిష్ఠించి రెలమి. 91

వ. అట్టిసమయమ్మున 'నపారకృపాకరుండగు నక్కుఱుమతిస్వామి మదీయ గిరివరశిరోమణియగు శ్రీనివాసు దివ్యోత్సవంబు భవ్యంబగుచుండ గాఢాంధకారబంధురంబగు పాతాళమ్మున వసింపనేల? యచటికిఁ జని తదీయమహోత్సవరీతిని రీతిగా నవలోకించి భక్తావళీగీయమానంబులగు తదీయదివ్యస్తుతు లాకర్ణించి నయనసహస్రితయ యుగళంబు సఫలం బొనర్తు' నని తుషారగిరివిందాకరమ్ములగు విజదీప్తి పరంపరలు దశదిశల వెలుఁగ ధరణీతలంబు పగుల్చుకొనివచ్చిన శేషాహి యనఁ

దగు శేషవాహనమ్మునఁ బరివారజనమ్ము నిజభవనద్వారావనీతలమ్ము నకుఁ దోడ్కొనిరా నది యధిష్ఠించి నిజభగినియగు హిమవత్తనయ వాసరమ్మున దివ్యోత్సవసంగతుండైన యట్లుండగు సింధుజాకాంతుండు నిఖిలజగదానందవాదాన్యకంబు వహియించెనను వాత్సల్యంబునఁ దుంగ తరాంతరంగయగు గంగానది యప్పనంబుగాఁ బంపిన వీచీద్వయం బనఁదగు చామరద్వయం బిరుపక్కలఁ దనర, నిజాధినాథశేషవాహ నోత్సవంబు విలోకింప రసాతలమ్మునుండి వచ్చి విలోలఫణామణీరుచు లగుచు నటునిటుఁ దిరుగు దర్వీకరంబులనఁదగు కాఁగడలు ధరించి పరిచారకులు పరివేష్టింప, మున్ను మన్నామకుండగు వసుదేవున కప కారం బొనర్చిన కంసుం జంపిన పురుషోత్తముఁ డితఁడని ప్రశం సించు చందమ్మున నానకదుందుభి బృందమ్ము లమందారవంబు సం ధింప భక్తబృందమ్ముల నానందకందళితుల నొనర్చుచు మందమంద గిరినిర్ఝర శీకరకోరకితమారుతకిశోరసేవన పరిముషితవ్యాయామాయా సుఁడగుచు గిరిశిరమ్మునుండి దశమీవేదికడకు వచ్చి యచటఁ గొంత తడవు సపర్యలం గ్రహించి మరల గిరిశిరమ్మునకుం జని వదనజిత చందిరయుఁ గచనిర్జితేందిందిరయునగు నిందిరాదేవితో జగత్సుందరుం డగుచు నిజమందిరాయితకందరాంతరాళంబు ప్రవేశించుటయు. 92

తే. గీ. ననుఁ గృపారసగరిమఁ బావనముఁజేయు
తోయజాక్షుం డటంచుఁ జతుర్థదినము
వచ్చె, శేషావనీధరవల్లభునకు
శూద్రకృప యెక్కుడని మునీశులు వచింత్రు. 93

మ. అరికాంతిన్ గరమున్ దిరస్కృతుఁడనే నైయుండి రాకున్న వా
సరనాథత్వము పోవుఁగావున నవశ్యంబున్ స్వకార్యంబు త
త్పరులౌవారలు పీడరంచు రవి యర్ధంబర్థమైయొప్ప బిం
బరుచిన్ గన్పడఁజేసె లజ్జయు మనోవైక్లబ్యముంజొప్పడన్. 94

తే. గీ. గజముఖుని వాసరంబిది గాన దీని
గజవదనుఁ డుత్సవమ్ముచే గారవించు

ననెడి సంతోషమునఁబోలె నపుడు గజము
మజ్జనఘటంబు గొనితెచ్చె మాధవునకు. 95

చ. తన కరులైన ముత్యములు దాల్చెడు నీకరికుంభమంచు నీ
ర్ష్యనుగొని యాకసంబు డిగి చయ్యన దానిఁ బగుల్చునిచ్చ వ
చ్చిన పెనురిక్కయోయనఁగఁ జెన్నలరారెడు వెండికుండ గ్ర
క్కున ధరియించి వచ్చె వరకుంజర మాహరిమజ్జనార్థమై. 96

క. కురుమతిశిఖరాగ్రిము భా
స్వరభాస్కరకరనికరవిభాభాసురమై
కరమలర హరియు నర్చక
కరకృత పూజలను మోదగరిమ వహించెన్. 97

ఉ. శ్రీనిలయోత్సవమ్ము లిటు చెన్నలరార సుమాళిరుద్ధమై
యీనగ మొప్పెనంచు జనులెంచ రుషన్ గమలాక్షుఁడంపె నాఁ
గా నరిగెన్ గుహన్ విడిచి గ్రక్కునఁ జక్రవరంబు, సూనృతా
సూనృతవాగ్వివేచనము చొప్పడ నీయదు కోప మక్కటా. 98

చ. మునుపు సమాహితార్థమును బొందమి రోషముఁజెందియున్న యం
జనతనయుండు నేఁడు విలసద్గతినొప్పఁగలాఁడు నన్ను భ్రమిం
గునో మఱియేమొ పండనెడి కోరిక లీరికలెత్తనంచు నా
య్యనఁ జరమాబ్ధిలో మునిఁగె నంబుజినీపతి భీతిగ్రమ్మఁగన్. 99

తే. గీ. మిత్రుఁడగు భాస్కరుం డస్తమించె వైరి
యైనచంద్రుండు వచ్చునటంచు భీతి
పుష్కరిణినుండి హరికరపుష్కరంబుఁ
జేరి చక్రింబు మోదంబుఁ జెందుటరుదె. 100

వ. తదనంతరమ్మున హనుమన్మహోత్సవసూచకంబులును, వర్తులతరపుష్ట రఘటిత ధవళాజినంబులును నగు దుందుభులు స్వకీయరూపసౌభాగ్య హరుండగు శీతకరుండు నేఁడు తనుత్వంబెనసియుండెనని సంగరమ్మున కుఁ బిలుచుభంగి నభంగురారవంబులఁ జెలంగ, ము న్నంజనాచల

కూటమ్మున భవద్వికీర్ణంబగు వరంబునం బొడమినబాలుం డితఁ డిత
నిం బరిపాలింపుమని యంజనచే సమర్పింపఁబడినభంగి నున్నవాఁడును,
బురస్సముచ్చానవర్తులాపాటలనాసికోష్ఠాధరచుబుకమండలుండగు కత
నఁ దనశైశవంబున నపాప్తమనోరథుండగుటచే నిపుడు తదవమానంబు
దలఁచుకొనిబాలభానుం గబళించుభంగినున్నవాఁడును, హరీశ్వరత్వంబు
బ్రకటింపనోయనఁ బింగళతరంబులగు లోచనంబుల మనశ్శిలాపాటల
శిఖరప్రరూఢ వైడూర్యద్వయం బగు గిరిం బురణించు వాఁడును, దారాధి
పనిగ్రహపరిముదితహృదయుండ నగు నాయెదుట నీ తారాధిపుఁడన
నెంతవాఁడని యీసునఁ జంద్రుని గబళించు తఱి నధరప్రాంతవినిర్గతం
బులును వికలంబులునగు తచ్ఛకలంబులునాఁ దగు కోఱలును, రమణీయ
పరివాళదాయాదంబగు వదనంబునుజొప్పడుకతన నుభయతోదృశ్యమాన
శృంగచంద్రరేఖామధ్యభాగపిధానకృత్సంధ్యాంబు దాలంకృతం బగు గిరి
ననుకరించువాఁడును, జలనిధిం దాఁటు నెడ నాకసంబున సరభసగతి
వశంబునం గళమ్మునఁ దగులుకొని యిప్పటికిం జొప్పడు నక్షత్రమా
లికనాఁదగు నక్షత్రమాలికచే మందప్రసరనిర్ఝరరమణీయంబగు ధరణీ
ధరంబు నీసడించువాఁడును, నిజనందనుఁడగు సుగ్రీవుకార్యంబు నిర్వ
హించెనను వాత్సల్యంబుచే శిరంబు మూర్కొనుచున్న సహస్రకిరణుం
డనఁ దగు కిరీటమ్మును గౌఁగిలించు కొనుచున్న యతని కరంబులనఁ
దగు హారంబులును గలిగి యలరువాఁడును, సమర సమయమ్ముల
నిరంతరదురితభరితచరితనిశాచరచరణవ్యతికరంబు సయితము సంభవిం
చెఁ దద్దురితంబు శ్రీనివాసశరదుదితదినకరకరనికరవ్యతికరపరిఫుల్లసరసి
జతల్లజదౌర్లాలిత్యనిర్లోడనమల్లచరణపల్లవయుగళసంసేవనమ్మునం జేసి
పాపెద ననుభంగిఁ బురఃపరిసారితంబులగుకరతలంబుల నాభాగ్యం బింత
యొప్పునేయని యభినయించుభంగి నెసంగువాఁడును, గాంచనవసనపరి
కలితసంవ్యానుండగుకతన నితండు మన్నాథుండు కాఁగలాఁడని కుతు
కమ్మున సరస్వత్యంశభవయగు నదిచేఁ గౌఁగిలింపఁబడినభంగిఁ జెలం
గువాఁడును, బశ్చాన్నికుంచితపురఃప్రసారితాకుంచిత సవ్యదక్షిణజాను

వుల నూనుకతన వామభాగం బపురస్కారణీయంబు, దక్షిణభాగంబు పురస్కారణీయం బని తదౌచిత్యానౌచిత్యచాతురిం బ్రకటించు భంగి నొప్పువాఁడును, మామకీనజీవనంబగు సమీరుని కుమారుం డీతఁడని వాత్సల్యంబున శరీర పశ్చార్ధంబు నామస్తకంబు పరిమృశించు వాసుకి యోయనఁ దగి స్నిగ్ధశాలవాల నిరంకుశోజ్జృంభితోపఘ్నసమాశ్రియ కౌతుకోజ్జృంభితానివార్యశౌర్యలతాశంక నంకురింపంజేయువాలధిమండల మ్మునఁ బ్రకాశించువాఁడును, వలయీభూతవాలాగ్రరాజితమకుటాగ్ర మ్మునంబొల్చుకతనఁ గురుమూర్తిశిఖర శేఖరమణి యగు శ్రీనివాసు నాశ్రియించిన వారికి భయం బెన్నఁటికిని నెచ్చోటనైన సంభవింపనేర దని చక్రింబు శిరంబునం దిడుకొని ప్రమాణంబొనర్చుభంగిఁ దనర్చు వాఁడును, మూర్తిమంతంబగు ప్రతాపరాశినాఁ దగువాఁడును, భగవం తుండును నగు హనుమంతు నధిష్ఠించి మదీయకులతిలకుండగు శ్రీరాము నకు సాహాయ్యకం బొనరింపఁ బారావారంబు దాఁటిన మహామహుండితఁ డని తదుత్సవంబుఁ జూచుటకు నిజరుచినిగ్రహణవిగ్రహచణంబగు భగవద్విగ్రహంబు విలోకించి జాతావమానయుం బోలె నధఃప్రసారి ణియు నిజతనూజయు నగు కాళిందితోడను దదుద్వహనవత్సలయుం బోలె వెన్నంటివచ్చిన ఛాయతోడను జనుదెంచిన సహస్రకిరణుండు నాఁదగు నింద్రనీలమణిమయయష్టివిరాజమానసచ్ఛాయమణిమ యాతప త్రింబు శీర్షభాగమ్మునం దనర, మున్ను రామకార్యనిర్వాహత్వరాయత్త చిత్తుండగుట నంతరవస్థానం బనుచితంబని హనుమంతుండు మత్కృత సపర్యలు గ్రహింపక చనియె నాతని యుత్సవంబు నేఁడు సంప్రాప్తం బయ్యెఁగదా యని సాదరుఁడై రత్నాకరుండు పంపిన మౌక్తికపుం జంబులు నాఁదగు చామరంబులయుఁ బృథులరత్నంబులు నాఁదగు దీపంబులయుఁ గాంతులు యామినీ కళిందనందనకు గంగాసరస్వతీ సంగమంబు సంపాదింప గిరివరశిఖరంబునుండి దిగి యపారకృపారస బంధురుండగు నా శ్రీనివాసుండు కొంత తడవు దశమీవేదికయందు యథాపూర్వంబుగా నంగీకృత సపర్యుండయి మరల నగ్గిరివరం బధి

ష్ఠించి బహుసుందరంబగు నిజకందరాంతరాళంబునకు వేంచేయుటయు.

తే. గీ. తెలియనేరక యేఁ జతుర్థీదినమున
విధునిసంసేవనంబు గావించియుంటి,
నేమి యపవాద మూఁదునోయింక నాక
టంచు ఛత్రింబు సంకోచమందె నంత. 102

తే. గీ. తారలను నభ్రివార్ధిడిండీరచయము
లవి యుషఃకాలమారుతహతి నడంగెఁ,
గాకయుండినఁ బ్రత్యూషకాలమందు
నొక్కఁడేనియుఁ గనుపడకుండు టెట్లు. 103

— గద్య —

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకళానిధి
బాలసరస్వతీ శతావధాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే
నాంధ్రీకృతంబగు శ్రీనివాసవిలాసమ్మున
ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ ని వా స వి లా స ము

తృ తీ యా శ్వా స ము

తే. గీ. పంచమిఁ దదధినాథసర్పవిభుశిరము
నందెసంగెడి మణియన నర్కమండ
లం బుదయమంది యుదయాచలమునకుఁదగు
నవమణికిరీటభూషణోన్నతి వహించె. 1

మ. కరికుంభద్వయిఁ జీరనట్టినను లోకంబేలొకో యూరకే
హరియించు న్వచియించునంచు శశి తత్సార్థక్యసంప్రాప్తికై
పరఁగన్నిల్చెనొనాఁగ సద్రజతకుంభమ్ముల్ దలందాల్చి య
క్కురుమత్యాలయు మజ్జనమ్మునకునై కుంభీంద్రమొప్పెన్ వెసన్. 2

మ. హరిఁ బూజించుటకై సురేంద్రమణిదీవ్యత్కాంతినొప్పారు పు
ష్కరిణీనీరముపంపఁ బెన్పుదగ శీర్షమ్మందునందాల్చి య
క్కఱమై వచ్చు తరంగమోయనఁగ నాగస్వామిశీర్షమ్మునన్
వరచంద్రోజ్జ్వలపూర్ణరౌప్యకలశన్ దాఁదాల్చితెచ్చెన్వెసన్. 3

వ. అంతఁ గురుమతిగిరిపతికరుణాకటాక్షసుధాఝరీనిరంతరపరిపూర్ణముక్త రవంశపయఃపారావారరాకాసుధాకరాయితుండును సోమావనీపాలబాలుండును నగు సీతారామభూపాలుండు భక్తజనపరికలితౌషసికసపర్యాచర్యామర్యాదాపర్యాప్తాశ్చర్యుండగుచుఁ గురుమూర్త్యహార్యధుర్యుండగు శ్రీనివాసుండు గుహావిహారం బంగీకరించుటకుమున్న మదీయకులదైవతంబును దేవతాచక్రవర్తియునగు కురుమూర్తిస్వామి మహోత్సవం బవలోకింపనేతెంచిన జనంబులకు భోజనంబులకుం దగు సత్రంబు ప్రవర్తనీయంబనితలఁచి పురుషోత్తమకైంకర్యమ్మునకుఁ

దదుచితుఁడె ప్రేషణీయుండని యూహించెనోయనఁ బురుషోత్తమ
రామాభిధుండగు నొక యధ్యక్షు నియమించుటయు నతండు. 4

సీ. తదుపత్యకాప్రాంతతలభానమానంబు
దివ్యవాపీసరోదీపితంబు
నింబజంబీరకదంబాదితరుయుతో
పవనంబునైన యంబాపురంబు
నందు సత్రిపాత్రింతమం దనేకులు లేఖ
కులు చుట్టువారఁగఁ గూరుచుండి
ఆరసి నియమింప నంతటఁ దగుభృత్య
వర్గమ్ములెల్ల నవారితముగ
తే. గీ. గోనులను విప్పి బియ్యంబు కొంతవట్టు
రాసులనుజేయ నవి తుషారగిరికిని సు
తులో యనంగను నెంతయుఁ జెలువుమీఱి
కనుఁగొనెడివారి కానందగరిమ నించె. 5

వ. మఱియుఁ బిటకమ్ములచే నెత్తి తత్తద్ద్రవ్యంబుల ననేకభాండంబులం బోయుచు ముద్గదళమ్ములం దెచ్చుచుఁ జణకదళరాసు లపనయించుచు రాజమాషంబు లున్నయించుచు సర్షపమ్ముల నొసంగుచు లవణరాసులం గ్రహించుచు మరిచమ్ముల సంగ్రహించుచు గుడరాసులు స్థాపించుచు మరిచకాటవవికృతమ్ములుగాకుండ గోధూమపిష్టరాసులు దూరమ్మనంబెట్టుచు ద్రివ్యాంతరపూరణమ్మునకై రిక్తవసనప్రసేవి కాకదంబంబుల నావల కందిచ్చుచు రిక్తకుతూతతులం దెచ్చి వంచి కొన్నింటి నాజ్యపూరంబుచేతను, మఱికొన్నింటిఁ దైలంబుచేతను నిండించుచు ననేకు లనేకప్రకారమ్ములం జెలంగుచున్నంత. 6

తే. గీ. మాకు వేగ మొసంగుఁడు, మాకు వేగ
మీయుఁడని కొంద ఱుద్ధతి నేగుదేర
నాకుఁ దందరయున్న దెంతయును నాకు
ముందిడు మటంచు నొక్కఁడు మొట్టువెట్టు. 7

తే. గీ. అంత వేత్రాక్కభూసురుం డరుగుదెంచి
యెంతకాలము తాళదు, నేల సమయ
మీరు తరతమభావమ్ము లెఱుఁగ, రేను
భూపుతోఁ జెప్పెదనటంచు భుజములూఁచు. 8

సీ. 'ఒకవందబ్రాహ్మణులకుఁ జాలు పాత్రికుఁ
దగినతండులములు దగినవ్యంజ
నములతో మునుమున్న నాకి' మ్మనునొకండు
వేత్రాకఁడంత నవ్విప్రుఁజూచి
'యందఱకన్న నీయతిశయంబే' మని
ప్రతికూలభాషలు పలుకునంత
మొదటివాఁ 'డౌరౌర ముందును వెన్కయుఁ
జూడ కుద్ధతి నిట్టులాడ నీకు
తే. గీ. నెవ్వఁ డధికారమిచ్చె, నన్నెవనిఁగాఁ ద
లంచితివి నోరుమూయింతు' నంచు లేచు
నంత, 'నుభయులు మాన్యులే పంతమేల'
యంచుఁ గొందఱు వారల ననునయింత్రు. 9

తే. గీ. మరలఁబ్రేలుచునున్నాఁడు మానఁడీ దు
రాత్మకుఁడు మీరలెల్ల నన్ననునయింప
నూరకుంటిరిగాదె వీఁడూరకుండె
నే యని మొదటియతఁ డను నింతలోన. 10

శా. మీరాజేంద్రునికీర్తి మేము విని పేర్మింజూడ గోదావరీ
తీరప్రాంతమునుండి వచ్చితిమి మాదేహమ్ము శుష్కించె శ్రీ
ద్వారంబుం గడుఁజెందియుంటి మశనార్థం బిత్తురో యీయరో
వే రం డిండని రందుఁ గొందఱు రుషావేశోద్ధతుల్ బ్రాహ్మణుల్. 11

వ. అంతట వారింజూచి మీరెందఱని దాక్షిణాత్యు లడిగిన మే మేఁబది
మందియని చెప్పి మీరెందఱనియడిగిన దాక్షిణాత్యులును మేము

మూఁడువందలమందియని చెప్పుటయు మొదటివారు 'చూడుఁడిది
యసత్యము వీరు ముప్పది మందివచ్చి మూఁడువందలమందియని
చెప్పెద' రని వారిమర్మంబు బైటఁబెట్టి, దాక్షిణాత్య 'లోదుర్మార్గు
లారా! మీరుమాత్రము నిజముగా నేఁబదిమందివచ్చితిరే' యని
యాక్షేపింప గోదావరీతీరస్థు లిట్లనిరి. 12

ఉ. కొందఱు గేహమందు మరికొందఱు పుష్కరిణీతటమ్మునం
గొందఱు కుర్మతీశ్వరునికోవెలలో నరపాలుసన్నిధిన్
గొందఱు మూటలున్నకడ కొందఱునుండిరి మిమ్ముఁబోలి మా
యం దనృతప్రచారుఁ డొకఁడైనను నుండఁడు నిక్క మిక్కథల్. 13

ఆ. వె. అనిన దాక్షిణాత్యు లహహ! మీమాటలు
సయితమును నసత్యసరణులనిన
సయిత మనుటనే యసత్యులు దాక్షిణా
త్యులని మధ్యవారు పలికి నగిరి. 14

తే. గీ. నిక్కమగుఁగాక యనృతమై నెగడుఁగాక
విప్రుల కొసంగుటయె మన విభునిసెలవు
గాననొసఁగుఁడు స్వేచ్ఛాప్రకారముగ న
టంచుఁ గొందొకయధికారి యానతిచ్చె. 15

వ. ఇట్లానతిచ్చిన పదేను పదాఱు యిరువది ముప్పదియటంచుఁ గుంచ
మ్ములు లెక్కవెట్టుచు భృత్యులు విప్రులకుఁ గొలిచియిచ్చుచుండఁ
గొందఱు విప్రులు 'మేము బ్రాహ్మణులము కుంచమ్ములనుకూలమ్ముగా
నిండింపుఁ'డని భృత్యులం బ్రార్థించుచుండిరి. భృత్యులును 'వేవేగఁ
గైకొనుఁడు, గైకొనుఁడింకను వచ్చువార లనేకులుగల'రని యొసంగు
చుండునెడఁ గొందఱు తండులానయనమ్మున కేమియుం దెచ్చుకొన
లేదని యటునిటుంజూచుచుండ మఱికొందఱు 'మీరు ఛాందసుల రటుం
డుం'డని వారి వారించి, తమయుత్తరీయంబులు పఱచి తండులమ్ము
లన్ గ్రహించుచుండి, రంతలోన మఱికొందఱు భటరాజులువచ్చి
'మోదకార్హంబగు సామగ్రి మాకొసంగుటకు రాజుగా రానతిచ్చిరి

గావున మాకట్లనుగ్రహింపుఁ'డని నుతించుచుండ వారింజూచి విప్రు 'లో దుర్మార్గులారా! బ్రాహ్మణులకుం బోలె మీకును మోదకంబులా! మీతాతముత్తాతల నాఁడెన్నఁడేని మోదకమ్ము లెఱుంగుదురే? సూపాన్నలాభమాత్రమ్మునవె బ్రతికినవా'రని ధిక్కరించుచుండి రట్టియెడ. 16

శా. ఆయావస్తువులన్ గ్రహించుటకునై యందంద వారాంగనల్
దాయంబోవుడుఁ గొందఱగ్రజవిటుల్ 'దౌడవ్వల న్నిల్వుఁ డే
లా! యీలాగున మీఁదికేగు టిదిమేలా' యంచు వారించున
ట్లాయబ్జాక్షులగుబ్బలన్ దడవి మోదాయత్తులై రెంతయున్. 17

తే. గీ. మఱియుఁ గొందఱిదేమి సమ్మర్దమనుచు
మార్గమేర్పడఁజేసెడి మాడ్కి వార
నళినదేత్రల నాలింగనంబొనర్చి
సంతసించిరి జన్మంబు సఫలమనుచు. 18

చ. 'అసమయమందువచ్చితి రహో మముఁ బోలియు మీరుఁగూడ నో
బిసరుహనేత్రలార! యిటఁ బేదఱికమ్మున కాటపట్టులై
పసఁజెడఁగొట్టుకొంట తగవా యని లాలనఁజేయుభంగి దు
ర్వ్యసనమెసంగఁ దచ్చుబుకపాళి గ్రహించిరి గొందఱగ్రజుల్. 19

ఉ. ఆయతమైన యాసరసిజాక్షలవేణినిఁగాంచి యొక్కగ్రా
మేయకుఁ డెంతయున్ భయముమేకొన 'నల్లదె నల్లత్రాఁచు బా
బో'యని కోఁతిగంతులిడుపోలిక దూరము పాఱిపోయి 'య
మ్మా! యిది నీదు కడ్పుచల'వంచు నుతించెను గంపమానుఁడై. 20

ఉ. మాటలువేయునేల యొకమాటకు మూటలుగోరునట్టిరో
బోటుల కొక్కగవ్వయును బోకడవెట్టక యెంతయున్ నిరా
ఘాటముగాఁ దదీయకుచఘట్టనమాదిగఁ దత్తదంగసం
గాటనమబ్బె నచ్చోటను గాటముగా విటవిప్రకోటికిన్. 21

వ. అంతట రాజతురంగంబుల కభ్యాషార్థంబు ఘుఘర్థంబులు తేతెమ్మని రాజభటులు నిర్లక్ష్యంబుగఁ దత్తఱపెట్టుచుండ 'నిప్పుడ వచ్చితిమి

మమ్మోకించుకచూడుఁ'డని జీర్ణవస్త్రకలితవేషులగు వృషభాజీవులు చర్చరీవాద్యమ్ములు వాయించుచుండ, నంతటనధికారియొకండు కింకరు లంబిలిచి 'యిదియిట్లుండుఁ గాక వేశవారముంజూడు' మనిన వాఁడును వల్లెయని భుజమ్ముల జనసంఘమ్ము వెలువరించుచుం బోవుచుండ మరలఁ బిలిచి 'యోరి పిచ్చివాఁడ! యేడకేగెద'వని యడుగుటయు, వాఁడు వేశ్యాజనానయనమ్మునకై వేశవారమ్మునకుం బోయెదనని పలుకుటయు, నధికారి నాసికాగ్రమ్మునఁ గేలుంగిలించి 'యద్దిరే! లోకమ్మున వేశ్యలయెడ మనుజుల కింతటిప్రీతియొప్పునే చాలుఁజాలు రామఠజీరకాద్యుపస్కారముంజూడుమన్ని యాజ్ఞాపించిన నెగిరియెగిరి పడుచు వేశ్యాజనానయనమునకుం బరుగెత్తుచుంటివా?' యనిన డిల్ల పోవునవ్వానింగాంచి నవ్వువారునునై చెలంగి రట్టియెడ మఱికొందఱు.

సీ. ఆర్ద్రికంబడుగ ఘర్మార్ద్రికంబగు జన
సంచయంబనుచు భ్రమించువారు
శృంగబేరమ్ము నాకిమ్మన గంగాత
టినియొడ్డునకు నేగుమనెడివారు
విశ్వ మిమ్మన నున్నవిప్రులగతియేమి
యంతయు నీకీయ ననెడివారు
విశ్వభేషజమన్న నశ్విను లిచ్చెద
రమరావతికి నేగుమనెడివారు
తే. గీ. నాగరంబిమ్మనిన నిటనాగరంబ
యఖిల మారణ్యకంబులే దనెడువారు
శుంఠియిమ్మన నింతేల కంఠశోష
పుచ్చుకొమ్మిచ్చెదనటంచు నిచ్చువారు. 23

తే. గీ. ఇచ్చి 'నీదగుపాండిత్య మిచటఁజూప
వలెనె, మొదలనె యారీతిఁబలికితేని
యుష్ణ నినుఁ బంపుదుముగదా యరుగు మివ్వ
డైన' నని పంపువారలు నైరి, మఱియు. 24

సీ. తండులమ్ములు పూగఖండంబులు గుడంబు
చణకముల్ జీరకసర్షపములు
పసుపు బియ్యముపిండి ఫాణితంబును నారి
కేళఖండమ్ములు ఘృతము రాజ
మాషమ్ము లాదియశేషపదార్థముల్
కొంద అచ్చటివారు కొల్లఁగొనుచు
పడుచు లేచుచు మేను దుడుచుకొంచును డిల్ల
పడుచు నెంతయుభీతి పరుగులిడుచు
తే. గీ. నేఁటి కేఁడాదిసరిపడు నివియటంచు
సంతసించుచుఁ దమతమ సదనములను
నిండఁగాఁజేసికొన్నను నిలిచియున్న
తత్తదమితపదార్థముల్ తఱుగవాయె. 25

సీ. చెవులు చిల్లులుపోవఁజేయఁజాలెడు చర్చ
రీవాద్యరవ మొక్కకేరిఁవఁ దనర
నంతరంగము ప్రమోదాబ్ధిముంచెడి మృదం
గధ్వాన మొక్కచక్కటిఁ జెలంగఁ
జీకాకుపుట్టింపఁజేసెడి డమరుచ్చ
టచ్చటధ్వని యొక్కటనునెసంగఁ
బండితపామరాపారమోదదమైన
వాంశికస్వన మొక్కవంకనొలయ
తే. గీ. మఱియుఁ దాళాదికధ్వాన మహితమగుచు
నధికకోలాహలమ్ముగా నమరునపట
నొకరిమాట లొకళ్ళకుఁ బ్రకటరీతి
వినఁబడకయుండునట్టి యవ్వేళయందు. 26

వ. ఒకటి చేయుమన వేఱొకటి యొనర్చువారును లవణంబిమ్మన గుడం బిచ్చువారును దైలంబిమ్మన నావాలిచ్చితిమే యనువారును రమ్మనిన దూరముగా బోవువారును బొమ్మనిన దగ్గరకు వచ్చువారును రాఘరం

బిమ్మనఁ గమఠంబు తటాకంబునఁ గలదనువారును గుడముగుడ మన్నఁ జడుండవు నీవేయని కలహించువారునైరి మఱియు. 27

ఉ. గొంతున మాటరామి మతికొందఱు పొందుగఁ 'దింత్రిణీఫలం
బింత యొసంగుఁడీ' యనుచు నేర్పడ హస్తము కుంచితాంగుళీ
ప్రాంతముఁజేసి చూపఁ 'జనుబంతులు మాకడలేవు పొండు రో
యింతులయిండ్ల' కంచు వచియించుచు నవ్విరి కొంద అయ్యెడన్. 28

వ. ఇట్లనేకు లనేకప్రకారమ్ములఁ జెలంగఁ బంచమి మొదలు సప్తమి వఱకు ననుపశాంతకోలాహలమ్ముగా నాసత్రప్రదేశంబు మహాకవి వచనమ్ములకు సయితము వర్ణింప నశక్యంబయ్యె. వేయేల యయ్యెడ కరుదెంచిన వారలలో నమానితుండుగాని యలాలితుండుగాని యధిక్షిప్తుండుగాని యలబ్ధసామగ్రికుండుగాని యసంపూర్ణమనోరథుండు గాని యనుదితానందుండుగాని లేఁడయ్యె. 29

చ. శరణనువారిఁబ్రోచుటకు శంకయొకింతయు లేకయొప్పు స
త్కరుణనెసంగి కుర్మతినగమ్మున భాసిలుశ్రీనివాసు న
బ్బురపుమహోత్సవంబు సురపూజ్యముగానిటులొప్పె, సద్గుణా
కరుఁ డురుకీర్తి దివ్యమతికాంతుఁడునౌ నరపాలుఁడున్వినెన్. 30

క. శ్రీరుచిరకురుమతీశ్వర
కారుణ్యాకరుఁడు సుకవిగణమిత్రుఁడు సీ
తారామనృపాలుఁడు దా
నారయ నుంకించె నమ్మహామహమహమున్. 31

సీ. తనకెరంగెడిభక్తజనుల కెంతయు సంత
సం బిచ్చి కాపాడఁజాలువాఁడు
అనుపదమ్మును విబుధానీకములచేత
బహురమ్యముగ నుతింపఁబడువాఁడు
అహితభావమ్ముచే నాదరింపనివారిఁ
బనిఁబూని క్షణములోఁ దునుమువాఁడు

కడునపారంబైన కలుషపాథోరాశి
దరియింప నావయై తనరువాఁడు
తే. గీ. ఎదురులేక జగమ్ముల నేలువాఁడు
కురుమతిగిరీంద్రమున వెలకొన్నవాఁడు
హరి ననుంబ్రోచుఁగాకయటంచు మదిని
వతులొనర్చి నుతించె భూనాయకుండు. 32

మ. కవినాథార్చితసత్కృతిచ్ఛలలలత్కవ్యైకనాథత్వవై
భవముం గాంచిన భోజరాజపుడు దీవ్యత్సత్కవీశావన
ప్రవణత్వమ్మున సోమభూపసుతుఁడై ప్రాదుర్భవించె న్నిజం
బవునంచు న్నుతిఁజేసి రందఱు గుణైకాలంబు నాభూపతిన్. 33

మ. తదుదారత్వముచే జయింపఁబడి తత్కల్పాగ మస్రమ్ములన్
వదలున్ దా మకరందమన్నెపమునం, గంపించు ముట్టి, న్మరు
త్పదమున్వీడదు, భీతిచే నెచటకేఁ బాఱంగనుంకించునో
యిదియంచున్ హరి తాల్చె నేత్రముల వేయింటిన్ దదీక్షార్థమై. 34

సీ. సకలక్షితీశానసమ్మాననార్హుండు
వసుమతీఖండధూర్వహనచణుఁడు
శ్రీనివాసోత్సవశ్రీవీక్షణాదరుం
డత్యంతవిమలకీర్త్యంచితుండు
ధర్మజ్ఞుఁడైన సీతారామనరపాల
శేఖరునాజ్ఞఁబూజించుమంత్రి
సత్తము లొనరించు శాసనమును శిరం
బులఁదాల్చి భటవర్గములు సముత్సు
తే. గీ. కత్వ మొప్పార దివ్యమహత్త్వగరిమ
నెసఁగ భూలోకవైకుంఠమిదియనంగఁ
దనరు కుర్మతిగోత్రయాత్రకయి బయలు
వెడలి రాకపెట్టఁ దగ వేనవేలసంఖ్య. 35

వ. ఇట్లు కదలి కురుమతిగిరిపతినిలయశ్రీనివాస సేవాహేవాకభావాతిముదిత ఖ్యాతావామానఘమతి యగు సీతారామావనిపతి దుర్లంఘంబగు నానతిం జేసి ముచ్యమాన తురంగమ్ములును,బద్ధ్యమానపల్యాణమ్ములును,న్యస్యమానఖలీనమ్ములును, భూష్యమాణమదావళంబులును, నుద్ధ్రియమాణ నళకంబులును,ప్రవిశ్యమానకంచుకంబులును,ప్రతిముచ్యమానసారసనంబులును, నాముచ్యమానగ్రైవేయకంబులును, నుత్క్షిప్యమాణకౌక్షేయకంబులును, గృహ్యమాణాసిధేనుకంబులును, సహ్యమాన శిరస్త్రాణాభరణంబులును, నారుహ్యమాణ రథంబులును, ముహ్యమాణఖేటకంబులును, నర్త్యమానఘోటకంబులును, సజ్జీక్రియమాణోష్ట్రమ్ములును, నుద్యమాన రథమ్ములును,నుత్కంప్యమానకుంతలమ్ములును,నుద్ధూయమానోత్కంపవసనమ్ములును, గ్రియమాణసింహనాదమ్ములును, గార్యమాణకరిగర్జితమ్ములును, జాల్యమానకళమ్ములును, వల్గ్యమానాజానేయమ్ములును, నిరుద్ధ్యమానవనాయుజమ్ములును, నాస్ఫోట్యమానారట్టజమ్ములును, నాఘట్ట్యమానజయదుందుభిచయమ్ములును, నాచ్ఛోట్యమానహస్తమ్ములును, నట్యమానకాంభోజమ్ములును, నావేష్ట్యమాన శీర్షణ్యపటమ్ములును, విచేష్ట్యమానకలభమ్ములును, నున్నట్యమానక్రమేళకమ్ములును, ధిక్కృతప్రతిభటకరటిఘటమ్ములును, నుజ్జృంభితప్రతాప చ్ఛటమ్ములును, యుద్ధరంగోన్నటమ్ములును, బహుధైర్య స్ఫుటమ్ములును, దుర్వారమదోత్కటమ్ములును, యశోవిమలితదిక్తటమ్ములును, మదారుణాంతదృక్పుటమ్ములును, నత్యుద్భటమ్ములును, జటులమ్ములునునగు భటపటలమ్ములన్యోన్యంబును వచించుకొను నట్టి 'రమ్ము పొమ్మిమ్ము త్రాగు ముంచుము చేయుము చెప్పుము రక్షింపుము గుర్తెఱుఁగుము విహరింపుము పరిపాలింపుముపరిహరింపుము హరింపు మనుమోదింపుము జయింపుము ధరింపు మెచ్చటికేగెదవు నిలువుము భూపాలుండెప్పుడు బయలువెడలు నేమిచేయుచున్నాఁ డెచ్చటనున్నాఁడిప్పుడ బయలువెడలె నవకాశంబులే' దను నానావిధవచనంబుల ధిక్కృతామరపురమ్మగు నాత్మకూరుపురమ్ము కరమ్ము నిబిడీకృతంబయ్యె. 36

మ. తను మున్నర్కసుతుండు మెచ్చుటకు సీతారాముఁ డంగుష్ఠమున్
దనయంగమ్మునఁ జొన్పి మీటినను దత్కార్యంబొనర్పంగ శ
క్తిని దాఁబొందని యీదురాత్మ్మఁ డిట కేతేరం గతంబేమి యం
చును దాడించిరి దుందుభి న్భటులు తత్ క్షోణీశునాజ్ఞందగన్. 37

సీ. మదరూక్షశాత్రవమండలదుర్దమ
కర్దమభాస్కరకుర్దనంబు
నిర్దయభటవర్గమర్దితఘనతర
మర్దలనర్దనమానితంబు
పటుపటహపటలచటురావసమ్మేళ
నాంగీకరణవిధానాధికృతము
మేరుమందరముఖ్యధారుణీధరదరీ
గర్భనిర్భేదనదుర్భరంబు
తే. గీ. నైనదుందుభినిధ్వాన మంత వినియె
దుర్మదారాతిసంఘసంధుక్షణుండు
వితతకార్ముకనిజవర్మభృత్సుఖదుఁడు
నైనశ్రీసోమభూమిపాలాత్మజుండు. 38

వ. తదనంతరమ్మున మారధిక్కారవ్యాపార పారీణాకారుండును సంతోషితనిఖిలజన వారుండును సంశ్రితకామప్రదాతయును సర్వాంగసుందరుండును నగు సీతారామభూపాలుండు సింహాసనంబు డిగి, పరిజనంబు కరావలంబంబొసంగ, లంబమానబాహుండును గరకలిత సుకుమారవసనుండునగు నొక భృత్యుండు సవినయంబుగ దారిదెలుపఁ బ్రతిపదమ్మునంగన్పట్టువారల నెఱింగియు భటులెఱింగింప నెఱింగినవాఁడునుంబోలె మానాధికగాంభీర్యంబునఁ దత్తద్దర్శనజనితకుతూహలంబు బయల్పడనీక యవ్వారలం దగురీతి మన్నించుచు మత్సనామకుండగు సోమభూపాలునందనుం డితఁ డని తారకామకుటీపరివృతుండై శిరంబు మూర్ధ్నాన మకుటోపరిభాగంబున కేతెంచి సౌకుమార్యసౌందర్యవిలోక

నవివశితహృదయుండై కౌఁగిలించుకొన నొకకేలు గ్రిందికిసాచియున్న చందురుండు నాఁదగు రజతమయదండహిరణ్మయకలశమౌక్తికగ్రథిత పట్టసూత్రప్రాంతజాలక విభూషితంబగు విశదాతపత్రంబు మకుటోపరి భాగమ్మునందనరఁ దత్తాదృశసౌందర్యావమానితుండగుకందర్పుండప్ప నంబుగాఁబంపిన తురీయబాణంబులగు నవమల్లికాకుసుమ పుంజంబులు నాఁదగు చామరంబు లిరుప్రక్కలఁజెలఁగ మజ్జనకుండగురత్నాకరంబున జనించిన బహువిధరత్నంబు లాత్మకూరుపురభూపాలాంతఃపురమ్మునం గలవు వానిం దెండని చందురుం డానతీయ నిశాసమయంబుల వేవేగ జాలమార్గంబుల నచ్చటికింజని మ్రుచ్చిలి బహిఃప్రకాశితంబులై నచో భటులు దండింతురను భయమ్మున లోనం దాఁచికొనియు, ముకురస దృశస్వచ్ఛకాంతులగుకతనను దరాంతరదృశ్యమానాపహృతరత్ననికరం బులై పరికుపితకంచుకిబృందమ్ములచే నిగళితమ్ములగు సూక్ష్మతరతారకా పరివృతపృథులతారకాగణంబులు నాఁదగు నంతఃప్రకాశితదీపకోరకస్ఫ టికఘుటికాసరవిసరపరికీర్ణవర్తులస్ఫటికపాత్రికలచే మనోహరమ్మును జతుఃపంచషడ్దశఘటితంబులగు దర్పణకమలంబులఁ బ్రతిఫలించిన మ నుజుల ముఖంబులనేకంబులు గలుగు కతనఁ జతుర్ముఖ పంచముఖ షణ్ముఖ ప్రముఖులందఱు నాయందయుందు, రే సీ నిఖిలలోకోత్తర సంపదంబోలుచుదాన నని ముకురనికరవిస్ఫురచిరుచివ్యాజమ్మున సకలలోకసంపదల నపహసించునదివోలె నెసంగునదియు, సర్వతః ప్రతిబద్ధవిపులముకురనికరంబుల నలరుకతన నంతఃప్రవిష్టులగు జనం బులకు మనముసయితము విశ్వరూపులమైతిమొకోయను నాశ్చర్యం బొనర్పంజాలు ననేకవిహారగృహంబుల నిబిడీకృతంబును, శ్రేణీభూత రత్నఘటితంబయ్యు నిశ్రేణీభూతరత్నఘటితంబును, లసద్వారలలనం బయ్యు విలసద్వారలలనంబునగు నాస్థానమంటపంబు గడచి, రాము నింబోలె పరశుభవచ్ఛ్రీధరంబును ధరణీధరచక్రవర్తింబోలె సానుగత కాంతసురమణీబృందంబును బృదారకేంద్రుంబోలె గారుత్మతపక్షకాంత స్థగితవజ్రంబును వజ్రిబునుం బోలె స్వరూపలాలితాభిఖ్యాసుందరం

బును సత్పురుషునింబోలె ననంతరూపదర్శనానందిత సచ్చిత్తంబునునగు
రాజమందిరప్రదేశంబు విలోకించుచుఁ బ్రథమకక్ష్య నతిక్రమించి
పురోవిరాజితంబును 'జనులారా! చూడుఁ డతికర్కశతరంబగు నిద్దాని
తోడనే కోమలాంగులయొక్కయు నూరుస్తంభంబులు తులితంబు
లగుచున్నవి మదీయభాగ్యంబింతయొప్పునే' యని సకలజనులకుం
బ్రకటించుభంగి వివిధచిత్రశృంగారితంబగు శుండాదండంబు మాటి
మాటికిఁ గదల్చుచున్నదియుఁ. గరపుష్కరాంచలనీరంధ్రనిష్ఠీవ్యమాన
విమలజలశీకరనికరంబులం బొల్చు కతనఁ దానును జామరాందోళ
నంబొనర్చుభంగింగాని లేక నిషాదికరకలితనిరంకుశాంకుశఘట్టనవేద
నకున్ సహింపక నిజజన్మభూమింగూడఁ బరిత్యజించి యెటకేనియుం
బోవునిచ్చ నాసికావివరమార్గంబున బయలువెడలినముత్తియమ్ముల
నాత్మజవాత్సల్యమ్మునంజేసి రాజసమీపమ్మునకు బొండని చిమ్ము
చున్న భంగింగాని యెసంగునదియు, వక్రఘటితబాలచంద్రశృంగ
మ్ములనాఁదగు దంతమ్ముల నలరునదియు, నిషాదిహస్తోదస్తసృణి
ఘట్టనసమయంబున మందమందధూయమానంబగు శిరమ్మునంబొల్చు
కతన నవయౌవనోద్ధతవనితాఘనతరకుచయుగళతౌల్యంబు మదీయ
కుంభయుగళంబులకుఁ జేకుఱెఁగదాయని యనుమోదించు భంగిఁ
గన్పట్టుచున్నదియు, శశ్వదాందోళ్యమాన కర్ణయుగళంబునంబొల్చు
కతన నాజన్మశ్రీమంతుండగు సీతారామభూపాలుండు మదుపరివిద్య
మానకనకమంటపనిషేవణం బాచరించినతఱి కొంచెమైన రవికరనికర
వ్యతికరంబు గలిగినఁ బరిశ్రాంతి నొందుఁగదాయని తన్నివారణా
ర్థంబు తాళవృంతచాలనం బభ్యసించుభంగి నున్నదియుఁ, జకచకిత
కనకపరి స్తోమభూషితపశ్చార్ధంబగు కతన శరత్సమయంబగుటం జేసి
నిజదయితఘనాఘనా దర్శనజనితంబగువిరహంబున వికలాంతరంగంబు
లగు విద్యుల్లతాసముదయంబులచేఁ దమవల్లభుండనుభ్రమచే నాలిం
గింపఁబడినపోల్కె నున్నదియు, వర్తులాగ్రలంబమానపుచ్ఛం బగు
కతనఁ గటకభాగవల్మీకవినిర్గతవితతఫణాలంబమానకృష్ణఫణి సుందరం

బగు మందరంబుం బురణించుచున్నదియు, సంతోషదంతురితంబును నగు దంతీంద్రముంగాంచి పంచషంబులగుపదంబు లతిక్రమించి వంది బృదంబు లమందారవంబున లలిత రాగావళీకలితంబుగా జయజయ శబ్దంబు లుచ్చరింప నాశీఃపూర్వకంబుగా భూసురప్రదత్తంబులును నక్షతజయంబులునునగు నక్షతచయంబులు కరకంజంబున మంజులకింజల్కపుంజరుచి సంపాదింప, వినయవినమితోత్తమాంగుం డగుకతన వదనచంద్రసాన్నిధ్యంబునంజేసి సంకుచితంబును భక్త్యున్నమితంబును నగు నంజలిపద్మంబున నాభూసురులఁ దగురీతి మన్నించుచు నధ్యక్షుల నీక్షించుచు సైనికుల నాలోకించుచు నిజవిరోధియగు గజరాజు నీక్షించిన భయంబునంబోలె సంకుచితంబులగు వాహినీసమున్మీలదంబుజముకుళంబులునాఁదగు వాహినీసముదంచితాంజలిపుంజంబుల నిజ వదనచంద్రికటాక్షచంద్రికాప్రసారంబున గాఢముకుళితంబులుగానొనర్చుచుఁ, బరిజనదత్తకరావలంబుండై దంతీంద్రనికటంబునకేతెంచి కురుమూర్తిశ్రీనివాసుని మనమ్మునం దలంచుచు, సుగుణసాంద్రుండును మంత్రిచంద్రుండును శుభచర్యుండునునగు వెంకటరెడ్డివర్యుంగాంచి నావెనువెంట నీవ యధిష్ఠింపవలయు నని యానతిచ్చి దంతీంద్రోపరి నిబద్ధంబును మరకతపరిచితశిఖరంబును మహానీలమణిజాలకజాలలాలితంబును శుంభచ్ఛాతకుంభస్తంభాగ్రగుంభితజంభరిపుమణిరుచిసంభృతాంభోధరకదంబప్రభాడంబరంబును గలితరుచిమండలంబును నగు కనకమయమంటపమ్మును రజితనిశ్రేణికామార్గంబున నధిష్ఠించె. 39

క. పంకజనయనపదాంబుజ
సంకలితమతియును గృతియు సరసుఁడునగు నా
వెంకటరెడ్డి గజంబును
బొంకముగా నెక్కె భూమిపుంగవువెన్నై. 40

సీ. బ్రహ్మండభాండమ్ము పగులఁజేయఁగఁజాలు
నట్టి యుద్దండదండాభిఘాత

మున నతిస్ఫీతమ్ముగను భేరికాపట
హచయమ్ము వలన నత్యద్భుతముగ
బయలు దేరిన మహాధ్వానం బనూనహే
షాఘోషయుక్తహస్తపరిశస్త
కరటిఘటానంతగర్జితాఖ్యార్జితా
తిస్థైర్యమై భవాతిప్రకృష్ట
తే. గీ. మై యఖండోదయంబయి యపరిమేయ
మై యవార్యమయి యనంతమై సమస్త
హరిదశేషాంతరంబులయందు నిండి
మెండగుచు గండుమీఱి ప్రచండమయ్యె. 41

సీ. అత్యుజ్జ్వలత్కశాహతికృతిపరివిధా
నప్రతిపదలసన్నాటకములు
విలసితాత్మీయనిశ్చలబలశాత్రవ
ప్రకరమహామదోత్పాటకములు
సుస్థిరాకారభాసురఖురాహతిపరి
పాటీధరాతలాస్ఫోటకములు
నిర్జరేశ్వరమహోదుర్జయోచ్చైశ్శ్రవో
ధాటీవిశేషచపేటకములు
తే. గీ. అతివిచిత్రప్రకారకగతియుతములు
వివిధతరరత్నభూషణావేష్టితములు
స్ఫుటసటాచ్ఛటాత్యంతభాసురతరములు
నైనఘోటకములు నృత్యమాచరించె. 42

చ. కటుతరదంతకుంతపరిఘట్టనకుట్టనముల్ ఘనాభముల్
చటులతరదండకుండలనశౌండతరంబు లతిప్రభాఢ్యముల్
పటుచతురంబు లుద్ధతశుభంబులునౌ తదిభప్రకాండరా
ట్పటలము లెల్లెడం బురినిఁ బర్వి హళాహళిఁజేసె నత్తఱిన్. 43

తే. గీ. శ్రీనివాసునకున్ మ్రొక్కి సేనయన్వ
లందుక సాచిన తనభుజలతయనంగఁ
జెలఁగుసిడమును దాల్చి చెన్నలరునొక్క
కుంజరము ముందునడిచె బల్కుతుకమెసఁగ. 44

వ. దానివెనుక సాదికరకలితకనకకోణాహతిజనితటాంకారప్రశస్తయశఃపటహయుగళ ఘటితపల్యాణంబును జవవిజితవిహంగంబును నగు నొక్క తురంగంబు మదుదగ్రజాగ్రదవ్యగ్రహృద్య వాద్యనినదాటోపంబ భూపాలకీర్తిపూర్తిప్రకాశకంబను సంతసంబునం బోలెఁ గులుకుచు నడిచె. దానివెనుక రక్తోష్ణీషంబులును, నీలకంచుకంబులును, గుంతంబులును ధరించి కశాత్రియవిశారదమతులగు సాదిపతు లధిష్ఠింప నిర్మితోర్మిగతివిశేషమ్ములును, సతోషమ్ములును, ద్వారాపరాకృతగంధవాహమ్ములును నగు వాహమ్ములును, వాని వెనుక నొక్క గజరాజమ్మును, దాని వెనుక సేనాలలనాధృతశరదుత్ఫుల్లహల్లకతల్లజమాల్యసంశయావహంబులగు పాటలోష్ణీషంబులు శిరంబుల మెఱయ నుభయనితంబలంబమానాంచల చంచదరుణసారసనావనద్ధకటితటమ్ములతోడను, ధవళతర కంచుకాంతరీయకవచమ్ములతోడను, గండమండలయుగలంబమాన కచమ్ములతోడను యథాక్రమమ్ముగఁ బంక్తిగట్టినడుచు భటపటలమ్మును వారివెనుక నొక వారణేంద్రమ్మును, దానివెనుక నిఖిలజనరంజన ఘననినదహృద్యహూణవాద్యవాదనచతురకోణాభిరామపాణు లగు పాణిఘశ్రేణులును వైణికులును, వారివెనుక నొక మదావళంబును, దాని వెనుక సైన్యలక్ష్మీపృథులముక్తాహారాయమాణరాజతఘుటికానీరాజితాగ్రశీర్షణ్యశేఖరితులును, పాటలతరవర్మ్మలును, బరాక్రమమైకధర్మ్మలును నిర్మితపోషకశర్మ్మలును, నిరంతరకృతజయవర్మ్మలును, విచిత్రకర్మ్మలును, వివిధపరికర్మ్మలును, ప్రోక్షిప్తనళకులును, ధృతకరవాళకులును, నసితాంతరీయకంచుకనిచోళితాధఃప్రదేశులును, బహుప్రకాశులును నగు పదాతీశులును, వారివెనుక చంద్రమండలపాండురాఖండడిండిమకుండలజర్జరితనిర్జరనిర్ఝరగర్జనఝర్ఝరనిర్దయమర్దితమర్దలపణవ గణవరతాళ

జాలమంగళతుంగశృంగసుముఖగోముఖ పటపటాత్కారచటులపటహచ
టులనిర్యద్ధ్వనితూర్యకలితహస్తులును, సమౌళిమస్తులును, ప్రశస్తులు
నగు భటులును, వారివెనుక వాద్యమానవాద్యవిశేషనిస్సరట్టుంకార సహ
చరకంఠాకుంఠారవులును, ఘటోత్కచసహచరులో, కబంధసనాభులో,
అతికాయ సచ్ఛాత్రులో, కుంభకర్ణసబ్రహ్మచారులో, నరాంతక సగో
త్రులో యనఁదగి సీతారామభూపనామమాత్రశ్రవణజాతదృఢతరభక్తు
లగుచు విభీషణపాలితంబగు లంకాపురంబు వదలి చనుదెంచిన రాక్ష
సులో యనఁదగి యెసఁగువారును, బాలకులను కరుణ వరుణునిచే
విడువంబడిన తమశ్శిశువులో నాఁదగువారలును, కుతుకంబున నవలం
బితమనుజరూపమ్ములగు గజంబులో యనఁదగువారలును, మహాకోపా
టోపులును, బలీనులును, నిలీనులయ్యు యోధశతసహస్రమ్ములతో
నెదుర్కొను వారును, ప్రతాపవంతులును, నళకవంతులునగు కాలయ
వనులును, వారలవెనుక నస్మద్భూపతి సరూపవైభవుండవు, నీవు కావని
సంక్రందను శిరస్తిరశ్చాలనపూర్వకంబుగా నిందించుపగిదిఁ గింకరకర
నిశ్శంకకంపితములును సకింకిణీరవమ్ములును, నత్యున్నతములును,
నామూలాగ్రరచితరజకవల్లీవేల్లనమ్ములును నగుచు కామినీతనులతా
సమాశ్లిష్టకాముకాకారంబు ధరించిన శృంగార భల్లపటలమ్ములును,
వాని వెనుకఁ బార్శ్వద్వయంబున నిరువురు పురుషు లతిరభసోల్లంఘన
దౌర్లాలిత్యంబు నివారించుటకునై ఖలీనంబు నాకర్షించుచున్న కతన
నున్నమితవిగాళంబును, న్యుబ్జీభూతవదనంబును నగుచు నిద్దానిచే
నాకును నిరోధమా యను నీసున దంతమ్ములచేఁ బిండిఁజేయు తెఱంగున
ఖలంఖలధ్వానం బొప్ప ముఖలీనంబగు ఖలీనంబును నమలుచున్నది
యును, వైష్ణవాగ్రగణ్యుం డగు నస్మద్భూపాలుండు పుత్రిద్వ
యంబు మన్నించునని తెలుపుభంగిఁ దానును పుత్రిద్వయంబు
నెసంగఁజేయునదియు, నిజాధినాథ రూప సౌభాగ్యసర్వస్వ నిర్వా
పణధూర్వహుండగు నుర్వీపతి వాహనం బై జనింపంగోరి యేతత్తుర
గావరోహణసమయంబున మునుమున్న యా రాజన్యుని నయన పద

వింబడిన నాయం దధికానురాగుం డగునను నిచ్చ మూర్ధమధ్యభాగంబధిష్ఠించినదియుఁ, బరిచుంబితదాడిమీబీజంబును నగు మదనవాహనకీరమ్మునాఁదగు మరకతరచితపక్ష పరిచుంబితపద్మరాగమణిచంచూపుటాంతరాళంబగు భూషాకీరంబుచే రమణీయంబును, నిజాధీశ్వరు తురంగంబుకన్న నిది యధికతరంబను నౌత్సుక్యంబున వచ్చి ముద్దిడుకొనుచున్న శక్రధనుర్లతనాఁదగు రత్నఖచితంబగు భూషాముఖ రజ్జువుచేఁ గమనీయకపోలయుగళలలాటభాగంబును, అతిజవంబుగల నన్నిఖమాత్రంబగు మానసంబుతోఁ బండితులునైతముఁ బోల్చెద రిది యెట్లు సహింతు నను నసూయంబోలె ననుక్షణంబును పంఫుల్యమానకోమలప్రోథపుటంబగుచు సూత్కారంబులు విడుచుచున్నదియును, మనకిరువురకును నుచ్చైశ్శ్రవస్త్వ సామ్యంబు స్ఫుటతరంబైనను నాకన్న నూర్ధ్వస్థితి నీకేలయని యింద్రతురంగంబును సంగరంబునకుంబిల్చుభంగి శశ్వదుత్ క్షిప్యమాణాగ్రపాదద్వయంబును, నిద్దాని పశ్చార్ధంబు వాలియను వాత్సల్యంబున నిర్జరపతి యప్పనంబుగానంపిన హైమాంబుజమాలికనాఁదగు పృష్ఠభాగభాసమానసౌవర్ణకలశమాలికాగ్రథిత సువర్ణనధ్రిచే వలయితంబగుచు నంతరపర్యాప్తబహిరుచ్చలత్తేజోధారాసారపుంజమో యనఁ దగు వాలహస్తంబుచే నుదంచితంబును ననవక్లప్తైకత్రావస్థానంబును సుధాంశుసామంతదీప్తియు నగుకతనఁ బారదనిర్మితమోయనఁ దగినదియు ననుక్షణ వదనాగ్రసమున్మీలద్డిండీరఖండపరికీర్ణధరాతలంబగుకతన మదావళస్పర్ధచేఁ దానును ముత్తియమ్ములఁ గ్రక్కుచున్నదియుఁబోలెఁజూపట్టునదియు,వివిధమణిగణఖచితకనకపల్యాణపరిష్కృతపృష్ఠభాగం బగుకతన విద్యుల్లతాపరిరబ్ధం బగు శారదాభ్రముం బురణించుచున్నదియునగు నుర్వీపతి యర్వంబును, దానికి నలుదెసలఁబఙ్క్తీభూతంబులగు తురంగములును, వానివెనుక రత్నఖచిత రుచిరకనకమంటపాంతరంబున మహార్ఘమణింబోలెఁ జెలఁగు సీతారామభూపాలుండును, దత్ప్రకాశనతత్పరంబగు శుద్ధసువర్ణంబుపగిది శుద్ధసువర్ణుండును, పశ్చాన్నిషణ్ణుండును, మంత్రివరేణ్యుండును నగు వేంకటరెడ్డియు నధి

ష్ఠించిన దంతావళసార్వభౌముండును, దానికి నలుప్రక్కల ననేకగజం బులును, ఆవెనుక సౌశీల్యంబును దయాళుత్వంబును బత్యాజ్ఞాపరిపోష ణంబును భగవదాయత్తచిత్తత్వంబును దాక్షిణ్యంబును నౌచిత్యంబును మహౌదార్యంబును మొదలుగాఁగల సుగుణమ్ములకుసంతసించి సరస్వతి యప్పనంబుగానంపిన హంసలునాఁదగు ధవళచ్ఛత్రచామరంబుల విభూ షితశిరఃపార్శ్వభాగంబును పరివారశతాందోళికాసంఘ పరివృతమ్మును నగు నాందోళిక నారోహించిన భూపాలాంబయగు లక్ష్మ్యంబయును, నావెనుక, నాంధ్రకవితాగంగాతరంగం బనఁదగు తుంగంబగు తురంగం బధిష్ఠించి వాజిధీరుండును నవాజిధీరుండును ప్రవిమలకాయుండును నగు తిరుమల రాయండును, నాతనివెనుక సమారూఢగంధర్వుండగు వేంకట రాయుండును, నావెనుక నాకాశపదము నాక్రమించుపగిదిఁ దారకల రాల్చుపోలిక నంబోధింబానం బొనర్చుభంగి రిపుచ్ఛలఘూసంబుల నమలు వడువునఁ బర్వతంబులం జూర్ణంబొనర్చు విధమ్మున దిగ్గజమ్ములం జలింపఁజేయుచందమున హేషారవమ్ములు సలుపుచుఁ బదాగ్రమ్ము లెత్తుచు సాదికరాంచలప్రగ్రహమ్ముల నాకర్షించుచు నాస్ఫాలితస్కంధ భాగులును వామకరతలాకృష్టఖలీనరశ్ములును దృఢతరగృహీతపల్యాణ ముఖులును వంకాంతనిరహితవామచరణులును నగు సాదిపతులు కశా చలనమాత్రమున నడిపింప నడుచుచున్న యుద్ధరంగాఖేటకమ్ములగు ఘోటకమ్ములును మహాసేనాజనితపారావారభ్రమావతీర్ణసగర్జనపర్జన్య శంకావహచతురరిపుతర్జనస్ఫూర్జ దూర్జ స్వలఘూర్ణమానచక్రనేమిసము దీర్ణవిశృంఖలక్రేంకారసకలవీరజనహృదయానందమ్ములగు స్యందనమ్ము లును మదబంధురసింధురోపరివిశృంఖల తాడ్యమానభేరీభాంకారరవ మ్ములు దశదిక్తటమ్ము లద్రువఁజేయ మందమందమ్ముగా నవారణం బగు నగరీతోరణంబునుండి బయలు వెడలుటయు. 45

శా. ఉచ్చండమ్ములు హిండమానము లతిప్రోద్దండనాగేంద్రశుం
డోచ్చైర్ఘాతవిభీతముల్ వియదభిప్రోల్లంఘనాఢ్యమ్ము లు

ద్యచ్ఛంచద్విహగేంద్రచిత్రగతు లత్యంతత్వరావిష్టముల్
తచ్చార్వశ్వము లాక్రమించె ధరణిన్ దండోపతండమ్ముగన్.

శా. ఉత్క్షిప్తాయుధధాళధళ్యకలనాత్యుద్దీపితాశాంతరుల్
దక్షుల్ రాణులునైన సాదిపతు లుద్యన్నాళకారావసం
ధుక్షీభూతవిచిత్రలాస్యకలితానూనాపసర్పక్రియా
విక్షేపాశ్వములన్ ఖలీనఖలనాప్తిం బట్టి రొక్కుమ్మడిన్.

శా. భేరీరావముచేతఁ గొన్నిహయ లుద్భీతమ్ములై యుత్క్షిప
ద్ధారాశాగ్రపదాంచితమ్ములయి స్తబ్ధశ్రోత్రయుగ్మమ్ములై
రారాజద్విషమత్ఖురమ్ములయి యారబ్ధాపసర్పమ్ములై
యారూఢాచరితేరణమ్ములయి నేత్రానందరీతిం దగెన్.

చ. కటుతరచండభానుకరకాండమహోపరితాపమున్ సహిం
చుటది మదీయనాథునకుఁ జొప్పడదంచుఁ దలంచి లోన న
క్కటికముఁబూని భూమి దివిఁగట్టిన చాందినినాఁగ ఘోటక
స్ఫుటఖురఘట్టనోద్ధమగు భూరిపరాగభరంబు వెల్వడెన్.

క. తురగవరఖరఖురాహతిఁ
బరాగ మంబరమునందుఁ బరఁగె న్వరము
క్కురసోమభూపతనయుని
వరూధిని ధరించు నాతపత్రింబనఁగన్.

క. నిజనాథాధికవిభవ
ప్రజాధినాథావలోకపరిమిళితమరు
ద్విజసంతోషవిషాద
ప్రజననశౌండమయి దివి పరాగ మెసంగెన్.

చ. లలి నదె నీలకాహళములన్ ధరియించె గజచ్ఛటల్ కర
చ్ఛలమున వ్యత్యయంబుగ నెసంగుట కేమినిమిత్తమో ! ప్రమ
త్తులకు వివేకముల్ మదినిఁదోఁచునె, దానసె యారవంబు కా
హళరవభిన్నమై యెసఁగె నంచుఁ దలంచిరి కొంద ఱెంతయున్.

చ. ఖురపరితాడితంబయిన కుంభిని వే బతిమాలునిచ్చలన్
గరమును సాదిపాదచలనంబుల నేగుచుఁగౌఁగిలింతలన్
బొరసినరీతి నెంతయును భుగ్ననిజావయవమ్ములై జవో
ద్ధురగతిఁ గొన్నిగుఱ్ఱములు తుందుడుకొప్పఁ జరించె నయ్యెడన్. 53

చ. హరియిటనుండువాఁడఁట మహాత్ముఁడుగాఁడె యితం డటంచు భూ
ధరములు స్తోత్రపాఠములు తద్దయు సల్పుచు సేవఁజేయ న
క్కురుమతిసన్నిధానమునకుం జనుదెంచెనొనాఁగ నేగె ను
చ్చరథము లుచ్చలత్ప్రబలచక్రవిరావభరంబులై తగన్. 54

చ. తగుగతి సాదివర్గము లదల్పఁగఁ బొల్పగుమండలప్రచా
రగతు లొనర్చువేళ నిరుపక్కల నచ్చములై నపుచ్ఛముల్
నెగడఁగఁ గాశసూనచయనిర్మలచామరవీజనంబొన
ర్చుగతిఁ దనర్చె నెంతయును సొంపు జనింపఁగఁ గొన్నిగుఱ్ఱముల్. 55

మ. తతమాద్యద్ఘనగంధసింధురచలత్పాదాతపాదాహతి
క్షతభూజాతపరాగసంకలితదిక్కంబై ప్రహేషావిఘూ
ర్ణితశత్రుక్షితిపాలసైన్యపరితోన్నృత్యత్తురం గాళిసం
గతమై సైన్యమెసంగె రంగుగను రంగన్మంగళోపేతమై. 56

మ. బలమాతంగపదాభిఘాతమున సంప్రాప్తించుకాలుష్య మి
మ్ముల మందాకినిలో మునింగి శుచియై పోనాడనుంకించి యు
ల్లలదుచ్చధ్వజవాయువుల్ తనకు నాలంబంబుగాఁగన్ వియ
త్తలముంజేరెడి భూమినాఁజెలఁగెఁ దత్తత్సైన్యధూళిచ్ఛటల్. 57

చ. ఉరుగతి శ్రీనివాసునిమహోత్సవమున్ దిలకింపవచ్చి వి
స్ఫురితపరాగపుంజపరిపూరితమైన నభమ్మునందు సం
చరణమొనర్చుచున్న దివిషచ్చయమున్ దనియించెఁ దద్ధ్వజో
త్కరము నిజోద్భవత్పవనఖండితభూరిపరాగజాలమై. 58

సీ. తాళారవమ్ము లుద్ధతి మీఱు తురగఖు
రధ్వానమున విమిశ్రమ్ములయ్యెఁ

గాహళీధ్వానముల్ ఘననాగరాజఘీం
కృతుల నెంతయును నేకీభవించె
శంఖసంఘధ్వానరింఖణం బశ్వహే
షావిశేషములతో సంగమించె
గజకంఠనిర్యదుత్కటరావముల్ భేరి
కారవమ్ములతోడఁ గలిసికొనియె
తే. గీ. ఇన్నియునుగూడి యేకమైయేపుమీఱి
యఖిలదిక్ప్రాంతముల నొప్పునట్టి పర్వ
తగుహలందున వ్యాపించి తత్ప్రతిస్వ
నములతోఁగూడి కోలాహలముగ నెసఁగె. 59

మ. ఘననిస్సాణ రవంబులెల్ల రథచక్రధ్వానమం దైక్యముం
గనుఁడుం దత్క్షణమందు సేనయది రంగద్రింగభూమీసమం
బన నొప్పారెను మీఁద నెంతయును వేగాయత్తమై తత్క్షణం
బున రత్యంతవికీర్ణరూపయగు పూవుంబోడిఁబోలెం దగన్. 60

మ. మనుజుల్ కుంచితలోచనంబయిన తన్మత్తేభవిక్రీడితం
బును జితగ్రంబగు నత్తురంగగతియున్ మోదమ్మునం గాంచి మీఁ
దను నున్నమ్రికళాఢ్యమౌ కరభముల్ దౌదౌవ్వల న్నవ్వి, రెం
డును సౌందర్యముగల్గువారికడ నన్యు ల్మాన్యతంగాంతురే. 61

మ. నను సర్వంసహయంచు స్తోత్రముల నానందింపఁగాఁజేసి తా
డనముంజేసెద రీజనుల్, క్షమయె కట్టా యింతకుందెచ్చె, నా
కును నీస్తోత్రముచేత నేమి యనుచుం గోపించి భూదేవి త
జ్జనసంఘమ్ములమీఁదికెక్కె నసఁగా సైన్యాగ్రధూళుల్దగెన్. 62

చ. ఇది నృపుసేన వేగముగనేగెడు దీనిపథమ్ములోపలం
బొదలకుఁడీ మనుష్యులని ముందుగ సూచనఁజేయుభంగి నొ
ప్పిదముగ నుజ్జ్వలప్రమదవేల్లితమౌగజరాజుపై ధ్వజం
బొదవెను మాటిమాటి కనిలోద్ధతికంపితమై యెసంగుచున్. 63

చ. పటుతరకోణతాండవముపైనెసఁగంగ నఖండరీతి ను
త్కటకరటీంద్రసంగసముదంచితదుందుభినిస్వనంబు పా్రి
కటముగఁబర్వ 'నాశిశువుఁ గాంచితె ? నాశిశుఁ గాంచితే' యటం
చటమటఁజెంది తల్లులు మహాకులతన్ వెదుకంగడంగిరో. 64

తే. గీ. గజరథతురంగములు నలుఁగడలఁదనర
నొప్పునాసేన రథ్యయందొగిఁ బ్రివేశ
కలనఁ దనరారె వియదాపగాఝురంబు
కుల్యయందుఁ బ్రవేశించుకొమరుదోఁప. 65

తే. గీ. రమణ గోమయగోముఖరంగవల్లి
గైరికద్రవరేఖలఁ గ్రాలువీథి
దనరె హరిదంశుకంబు ముక్తాసరములు
శోణమణిసరములుగల సుదతిమాడ్కి. 66

క. భుజనాళాంచలవిలస
న్నిజకరపంకజవిగళితనిబిడబిసలతా
వ్రజమోయన నటకాంతా
వ్రజకల్పితదివ్యరంగవల్లిక లొప్పెన్. 67

ఉ. బాలరొ చూడుమా నృపుని బల్రయమొప్పఁగ రమ్మ నెచ్చెలీ
తాళుమొకింత పల్కవుగదా సుదతీ యిదె వత్తునంచు నీ
లీల విశృంఖలమ్ముగ లలిం దమలోఁ దమరాడుకొంచు న
క్కాలమునం జెలుల్ నృపునిఁ గన్గొన మేడలనెక్కి రందఱున్. 68

సీ. తనచెలికత్తె హస్తము కేలఁగీలించి
నిలిచి భూపతిఁజూచె నెలతయొకతె
తనమొగంబు మఱొక్క తన్విమూఁపున మోపి
వరపాలు వీక్షించె నాతి యొకతె
చాలమేలగునట్టి జాలాంతరమునుండి
విభుని నాలోకించె వెలఁదియొకతె

అదియేమి యని సారెనడుగుచు నబ్బురం
బుగ రాజుఁ దిలకించె బోటియొకతె

తే. గీ. శ్రీమహితుఁడై నభూపాలశేఖరుం డె
చట నెచట నెచ్చ మెచ్చ మెచ్చటయటంచుఁ
గుతుకమొప్పార వేఱొక్కయతివఁజూచి
పలుకుచు నృపాలుఁగనె నొక్కపడఁతిమిన్న. 69

చ. 'కనుఁగొనుమీ నృపాలకునిఁ గన్గొనుమీ నృపుమీఁదనేమి గ
న్గొనెదవు రమ్మ ముందఱ కనుంగుఁ జెలీ మగవారు లేరు ల
జ్జనుగొననేల భర్తృభయసంగతు లిద్దెపె ! యత్త లోన ని
న్ననుకొని యేమిసేయు' నవె నంగనయొక్కతె కొర్ఱిత్తకోడలిన్. 70

చ. కనుఁగొన నాకునుండెఁ గుతుకమ్మధికమ్ముగ నత్తగారి తి
ట్లను బడలేక నెమ్మది తడంబడుచున్నది బాల్యమందుఁ దా
మును మనరీతి నిట్లనె సముత్సుకతన్ గనలేదొ, కోడలం
చనినను మచ్చరంబిటుల నత్తల కుండుట కేమిహేతువో. 71

మ. ఇది యెల్లప్పుడునుండుఁ జూడు మిటులేలే బాల నీనెమ్మదిన్
ముదమొప్పారదు మోమువాడె నదియేమోయంచు నూహింతునొ
విదితంబయ్యెఁగదే చెలీయనుచు దా వేమాఱు దత్పాలమం
దొదవున్ ముంగురులంటఁదోర్రిసెను మఱింకొక్కర్తు ప్రేమార్ద్రయై. 72

సీ. ఓమత్తురాల నాకొక్కింత చోటిమ్మ
చెలియరో యిచ్చోట నిలువరాదె
ముద్దియరో కొంతమోమెత్తరాదఁ పే
కనుఁగొంటినేను గన్గొనుమునీవు
అచటరాజున్న నీవిచటఁజూచెదవేమి
యిటనీకుఁ జోటుండు నిట్లురమ్మ
ఓయమ్మ చోటు నాకీయవా యొక్కింత
నీకెంత కోపమే నీరజాక్షి

తే. గీ. మొగము మటమటలాడింపఁదగదు నీస
మీపమున నుండ నిచటికి మేమువచ్చి
నారమే భారమేల యోనాతిమిన్న
చూతు మేము నీవును జూడరాదె. 73

చ. ఉవిదరో! గుబ్బలన్ బయఁట నుంచఁగదే యివి నీక పుట్టెనే?
శివశివ యంబరంబు కటిచెంత నమర్చుము వీరలందఱున్
యువతులుగారె నీవలెనెయుండిరె? వామభుజంబు నెత్తఁబో
కు వివశురాల! వామకుచకుంభము బైటికి వచ్చు నచ్చుగన్. 74

ఉ. సారెకుముట్టబోకుమని సందడిఁజేసెడి నీవుసంఘముం
జేరఁగనేల నేమమునుజెందితివేని దిదృక్షయేలయం
చీరహినొక్క రొక్కకరి నెంచుచుఁ బౌరసతుల్ విలాసముల్
మీఱ నృపాలకుం గనుచు మేలుగఁజూచిరి రాజసైన్యముల్. 75

ఉ. ముక్కఱ వామకర్ణము, నముద్దులుగుల్కెడికొంచి కంఠముం
దొక్కలతాంగితాల్చి నృపునొప్పుగఁ జూచుచుఁ దన్నుఁజూచు బల్
చక్కనికోడెకాండ్రను వెసన్ గరఁగించెఁ; దమంత సోయగం
బెక్కుడుగల్గువారు నగ లేగతిఁ దాల్చిన నేమితక్కువో? 76

ఉ. ఈతనిఁగన్నదే జనని, యీతఁడు బాలకుఁడయ్యె నిప్పు నా
చేతము దొంగిలించె నిఁకఁజెప్పఁగనున్నదె, జవ్వనమ్మునం
దీతనివంటి మంచిమగఁడే దొరకన్ వలె నాకటంచు వి
ఖ్యాతిగ వృద్ధలున్ దరుణకాంతలు నెంచిరి కన్నెమిన్నలున్. 77

తే. గీ. ఎవనిసామ్యముగనఁ దపమెనసి తార
మాకుమారుండెదిరియు రమాకుమారుఁ
డయ్యె నీరాజపుంగవుఁ డాతఁడెయని
యాదరమ్మున నొకకోమలాంగి జూచె. 78

తే. గీ. మేడతుదనున్న వెలఁదుకమిన్నబాహు
లతచిగురునుండి పేలముల్ రమణ నృపుశి

రమున జలజలఁబడియె దరదళితవిమ
లములయిన మల్లెమొగ్గలక్రమముదనర. 79

చ. క్షితిపతి గన్నకన్నులనె చెన్నుగ నన్యునిఁ జూడనోప నం
చతివ యొకర్తు పల్కఁ, నొకయంగన తా నిటుబల్కెఁ 'సత్యమే
యతివరో! రాజుమోముఁ గనినట్టియెయార మెసంగుకన్నులన్
మెతకమొగంబు గల్గుమగనిన్ గనినంతనె మొట్టబుద్ధియో'.

చ. స్మరుఁ డతిసుందరుండని ప్రజ ల్వచియింతు రతండ భూమిపైఁ
బరఁగినచో మనోహరత బైటఁబడున్ దదనంగభావమే
కరము యశమ్ము దెచ్చె, నటుగానియెడన్ మనభూమిపాలుముం
దఱ నతఁడేమిలెక్క యని తన్వి యొకర్తనె మన్మథార్తయై. 81

క. కవిమిత్రసోమబాలక
భవదుచ్చక్షేత్రమగుచుఁ బరఁగెడికన్యన్
గవిసియుఁ ద్వల్లగ్నాత్యం
తవిభవదుఁడ వగుమని యొకతన్వి వచించెన్. 82

క. ఏతత్సదృశవధూటీ
స్ఫీతకుచద్వయము కనకచిత్రితచోళం
బై తగెనని కనకపటస
మేతోన్నతకుంభములయి మెలఁగెఁ గలభముల్. 83

తే. గీ. సైంధవుండీతఁ డేమును సైంధవులమ
యితనియూర్ధ్వస్థితికి సైతుమే యటంచు
నబ్జుఁ బడలాగుటకుఁబోలె నశ్వతతు లు
దగ్రచరణమ్ములగుచు నృత్యమ్ము సలిపె. 84

క. ఈరీతి యువతిరమ్యం
బై రాజిలు నాత్మపురము నరయుచు మోద
శ్రీరాజితుఁడగుచును సీ
తారామనృపాలకుండు దరలెన్ వీథిన్. 85

తే. గీ. మఱియు నయ్యాత్మకూర్పురమహితరాజ
సౌధములయున్నతి వచింపశక్యమగునె ?
గగనచుంబినిజాగ్రగజాగ్రన్మణిపఙ్
క్తిరుచిమండితార్యమమండలములు. 86

శా. ఆరాజావసథాగ్రభూముల గవాక్షాంతర్గతుండై న యా
నీరేజారిని గాంచి యామికులు బల్ నిద్రాలసత్వంబు చె
న్నారన్ ఘంటయటంచు దండమున నత్యంతంబు తాడింపఁ జే
కూరెa మండలమధ్యమం దలకిణాంకూరంబు తోరంబుగన్. 87

తే. గీ. ఆపురోపవనౌపమ్యమందఁ దపము
నర్చు నవనందనవనమ్మనకుఁ దదాప్తి
యెంత తలక్రిందుఁబడినఁ దానెసఁగదాయె ;
నలవడునె కార్యసిద్ధి సురాశ్రితులకు ? 88

క. ఆపురినాత్మపురంబని
కాఁపుర మొనరించువారు గణియించుట యొ
ప్పే ! పరదేశీయులునుం
బాపురె యాత్మపురమనుట బహుచిత్రమగున్. 89

మ. కొమరుంజుక్కలు తత్పురాంగనలతళ్కున్దొంగిలన్ జాలమా
ర్గములన్ హర్మ్యగతంబులై నయెడ నిద్రంబోని భృత్యుల్ మహో
ద్యములై సంకెలలన్ దగుల్ప శశి తద్వక్త్రాత్తభీతిన్ వద
ల్పమిఁ దత్రత్యులచేతఁ దాల్పఁబడు లీలాతారహారాళిగన్. 90

వ. అట్టిపురవీథిన్ దరలి లోకేశుండగు శ్రీకేశవునకు నతియొనర్చి, శ్రీని
వాససేవార్థం బేగు నాకు వారుణీసమ్ముఖీనంబగు గమనం బనుచితం
బని తలంచియో యనఁ బశ్చిమదిశాగమనంబు మాని కుడికెలనికిం
దిరిగి వీథిని వదలి హరిదిశాగమనం బుచితం బని కొంతతడవు నడచి
సర్వోత్తరుండగు శ్రీనివాసుని సేవకై యుత్తరదిగాశ్రయణంబ మం
చిదియని యెఱింగినదియుంబోలె నుత్తరాభిముఖంబుగా నడచుచున్న

సేన మహోత్సవసేవాకుతుకంబున నుప్పొంగివచ్చిన కృష్ణాభిధానవాహి నినా స్వాధిష్ఠిత కరిరాజపార్శ్వభాగమ్మునం దనరఁ, గనకరత్నమంట పమ్మునం దధిష్ఠించియున్న సీతారామభూపాలుండు కుడివైపున జలధి పీతంబులగు తోయంబులు జలధియందు దశభాగమ్ములును ధరణి యందు స్వల్పభాగంబును సుభిక్షకాలమ్మునను వర్షించు నీపర్జన్యుండను స్వార్జితదౌర్జన్యంబుఁ బోఁగొట్టుకొననుంకించి గగనతలంబు డిగివచ్చి సముద్రభ్రాంతిచేఁ దనలోనంబడి యథేష్టంబుగ మధురజలమ్ము లాస్వా దించి యచటఁ గొంచెము మాత్రమే వర్షించుచు నధికాంశమును సస్యా భివృద్ధికై భూతలమ్మునం దొదవఁజేయు మేఘవ్వయమోయననొప్పి. హాలికులు పీనాహాగ్రభాసమానంబగు త్రికాచకమ్మునుండి దింప గృ హీతజలమ్ములగుచు వృషభద్వితయస్కంధావనద్ధయుగమధ్యమ్మునం గట్టఁబడిన రజ్జు వాకర్షించుచుండ వివరాంతరవినిర్గళత్సూక్ష్మతరజల ధారాసారంబులగుచు యంత్రాధో మధ్యభాగవిరచితంబగు కుల్యాముఖ మ్మునఁ దజ్జలమ్ములు చిమ్ముతటి నటునిటుఁజెలఁగు జలశీకరమ్ములు జీవనప్రదానమ్మున నారామమ్ము బ్రతికించుచుంటివే యని పుష్పాంజలు లొసంగుపోలికం దెలుప, సశుండాదండవేదండతుండంబున్ బురణించు చున్న మోటలచేఁ జెలువారు రాజవాపికను రాజసంబంధవాత్సల్యంబు నట్లపోలెఁ జూచుచు, నాగరికకుచంబులచే జయింపఁబడిన మనము నగాగ్రమ్మునకుం బోవుదమని యెంచియుంబోలె నారంగనగశాఖల నాశ్రయించి యంత నగమ్మును నక్కుచమ్ముల కోడినదియే యను సాధ్వసమ్మునంబోలె ననిలకంపమానమ్ములై క్రిందికింబడుచున్నవియు, నారామలక్ష్మిక్రీడాకనకతంతుసంతతివంతురితకందుకంబులన్ బురణిం చుచున్నవియు, నుపవనలక్ష్మి పరికల్పితరసభరితమంగళ తుంగభృం గారనిచయమ్ముల ననుకరించుచున్నవియు, హరిద్రాపరిలిప్తకర్ణాటీ వక్షోజమ్ముల నీసడించుచున్నవియు, నుద్యద్దినకరబింబ దాస్యదాన శౌండములునునగు పరిపక్వనారంగఫలమ్ములచేతను, మత్సనామిక యగునొక్కతె యూర్ధ్వభాగమ్మున నెసంగుచుండ సిగ్గులేక దాని

కెదురుగా నెట్లుందుమను నసూయంగాని, యంశుమత్ఫలాభిఖ్యయు శుభచ్ఛాయయునగు నే నుండ ననుదినమ్ము నీయంశుమంతుం డుద యించినతోడనే సభ్రమరకమలినీసద్యస్త్సనకుట్మలంబులన్ గరముల నన్నించుచుండు నీతనిం జూడఁదగ దను క్రోధమ్మునంగాని వ్యావర్తి తవదనంబులును, రంభ వారవనితయాయెనను లోకాపవాదమ్మువలని యవమానమ్మునంబోలె నధోముఖంబులును గర్వదుర్విదగ్ధయు నుపరి విహరమాణయు నస్మదభిఖ్యయునగు గణికం జయించి వచ్చెద మమ్మా మమ్ము విడువుమని జననియగు భూమిని యాచించుటకు నవనమి తాంజలిపుటమ్ములై నవియుంబోలెనానమ్రఫలభరితశాఖాగ్రకుట్మలమ్ము లును, నైకటికనగరవిలసల్లలనాజననిజజైత్రియుగళస్మరణజనిత భయమ్మునన్బోలె మందానిలకంనమానదళకదంబమ్ములును నగు రంభాకదంబమ్ములచేతను, నస్మద్భూపాలు నాశ్రయించినవారి కుదగ్ర ఫలసిద్ధికాఁగలదని సూచించునవియుంబోలె నత్యున్నతశాఖాంచలప్రద ర్శితబహుఫలమ్ములును, మౌక్తికహారగుచ్ఛపరివృత పద్మరాగకలశ ఘటితమూలమరకతతులాపీఠమనోహరమ్ములగు నారామలక్ష్మి దివ్య భవనవజ్రమయస్తంభమ్ములనాఁ దనరారునవియు, లంబమానప్రసూన గుచ్ఛపరికీర్ణ పరిపాకారుణఫలోర్ధ్వభాగామూలాగ్ర హరితతరపత్రశాఖా రమణీయ శిరోభాగమ్ములును, మారుతాందోళనావసరపరస్పరాభిఘట్టన విశీర్ణపరిపూర్ణఫల నివహనిరర్గళవినిర్గళత్ప్రథుల రసధారాసారసంశయా వహమ్ములునగు నారికేళ ప్రకాండమ్ములచేతను నిబిడితమ్మును, నగ రంగస్థానంబయ్యు నాగరంగస్థానంబును, నముక్తకుసుమాభిరామంబ య్యు నతిముక్తకుసుమాభిరామంబుననగు నారామంబు విలోకించుచుఁ, గించిద్దూరంబతిక్రమించి యచ్చట భగవంతుండగు నుమాకాంతునకుఁ గృతనీరాజనపూర్వకమ్ముగా నమస్కరించి యచ్చోటు గదలి ఆశ్రానం బగుకతనఁ బద్యకర్దమంబగుతటాకకచ్ఛపప్రాంతమార్గమ్మున నడచుచు న్నదియు,దృఢగృహీతఖలీనరజ్జువులును, గించిదవనమిత పూర్వకాయు లునగుసాదులచే సావధానప్రేరితంబులై ఘుర్ఘురశబ్దంబులుచెలంగఁద

టాకసేతువు నారోహించు గుఱ్ఱమ్ములచేతను, నస్మదతిభారమ్ము నీసేతువు సైచునో లేదో యని యూహించినవియుంబోలె మందమందగమనమ్మున నారోహించు వారణమ్ములచేతను, నిబిడితంబునగు సేనచే నను గతుండగుచుఁ బార్శ్వభాగమ్మున నాసహధర్మిణియగు గంగానదిని సర్వజ్ఞుండయ్యు నీశివుండు పరకీయంగాఁ దలఁపక తన జటాజూటమ్మున నెట్లు ధరియించెనో యేనుబోయి యడుగువాఁడనని కోపమ్మున వచ్చి తత్పరమేశ్వరు దివ్యభవనంబు నరికట్టియున్న సముద్రుఁడో యనఁదగినదియు, సేతుకైతవమహావ్యాళపరిరంభణం బాచరించుకొఱకతిచపలాయమానాంతరంగలై శిరోరత్నంబులతోఁ గూడ సహమహమికతోఁ జనుదెంచు నాగకన్యకలు నాఁదగు ప్రతిబింబితాంబుజబంధుబింబంబులగు తరంగంబులఁ బరస్పరసంఘట్టనంబున నుత్కీర్యమాణశీకరనికరంబగుకతన నాకును రత్నాకరసామ్యంబు గలదు, నన్నవమానింపకుమని తనకు ముక్తాంజలు లొసంగుచున్నదియుఁ బోలె నెసంగుచున్నదియు, మహోత్సవదర్శనకుతూహలంబునం బోలె పైకినెగురుచు సర్వంబు నీక్షించి యెంతతలక్రిందుఁబడినను నస్మత్కేతనుండగు మదనుండీ భూపాలుని రూపంబులో శతాంశమ్మునం బోలఁడని సూచించు భంగిఁ దలక్రిందుగాఁ బొరలుచు జలమ్ము లతిస్వచ్ఛమ్ములగుకతన నెంతలోఁతునకుఁ బోయినం గన్పట్టుచు సంచలన చాపలరభసవ్యావర్తితాధఃకాయమ్ములగు కతన మెఱుపులుంబోలెఁ బ్రతిక్షణప్రదర్శితధాళధళ్యమ్ము లగుచు గగనమునుండి జలరామణీయకం బాలోకించు నిర్జరాంగనల లోచనప్రతిబింబంబులోయన నలరుచుఁ, బరస్పర గృహీత పదార్థంబులం బరస్పరముం గ్రహించుచు. గ్రహించినదానిం జిందరవందరజేయుచు మరల నద్దానిన్ ముఖాగ్రమ్మునం బొడుచుచు, నతిచాపల్యమ్మునం దిరుగుచు, జఠరాంతరం బనవకాశంబగుకతన బహిఃప్రసృతంబగు ముక్తాఫలమ్ము నాఁదగు బుద్బుదమున్ ముఖనిస్వానంబున వెడలంగ్రక్కుచు, భగవంతుండగు శ్రీనివాసుండును నస్మదవతారం బెత్తెనను సంతసంబునంబోలె గంతు

లిడుచు డిండీరమండలమ్ముంగాంచి బకవధూటీభ్రాంతింజేసి పిల్లలతోఁ గూడ నధఃప్రదేశంబునకుంబోవుచు, దుర్జనులంబోలి స్వజాతిం గబళించుచు, నానాప్రకారంబులఁ జెలంగు ననుకామీనమ్ములగుమీనమ్ములచే మనోహరమ్మును, నాత్మప్రతికూలదంతావళవిలోకనసాధ్వసంబునంబోలెఁ దరంగభంగసంఘసంఘర్షణప్రేంఖితమ్ములగుచుఁ గదలు తామరసంబులచే నత్యంతభాసమానమ్మును, బృహస్పతింబోలె శ్రీమద్గురుతాంచితంబును, సంగరరంగముంబోలె సముచ్ఛలత్పృషత్కంబును, ఘనాఘనముంబోలె శతహ్రదాంచితంబును, నుషస్సమయముంబోలె నారక్తసంధ్యంబును, మృగయునింబోలె నుత్పలాసక్తంబును, మృగరాజుంబోలె నాక్రాంతకుంభికాంతంబును, సకోకనదంబుననగు తటాకరాజముం దిలకించుచుఁ, గించిద్దూరం బతిక్రమించి, విశ్లథీకృతముఖరజ్జువులును, నుత్తంభితవక్షస్కములును నగు తురగారోహకులు మందమందమ్ముగా తటాకవరణమ్మునుండి యవతరింపఁజేయ డిగు తురంగమ్ములతోడను, నిమ్నస్థలావతరణమునకై సంశయించుచు నిషాదికరకలితాంకుశఘట్టనవేదన నయితము గణింపక శిరంబుల నటునిటు గదల్చుచు నెట్టకేల కేకైకచరణవిన్యాసపూర్వకంబుగా డిగుకతన శ్రీనివాససేవాకుతూహలాగతజనకోపపాత్రమ్ములును, గంభీరవేదులును, మనోరమమ్ములుననగు స్తంబేరమమ్ములతోడను, మహోత్సవదిదృక్షాచలితభూపాల బలభరభుగ్నఫణభుజంగపుంగవసాహాయ్యకమ్మునకై భూధరత్వాభిమానమ్మున భూమిని వ్రక్కలుజేసికొని రసాతలమ్మున కేగు శైలజాలమ్ములు నాఁదగు న్యుబ్జీభూతపూర్వభాగమ్ముగా డిగు పుష్యరథమ్ములతోడను, దత్తటాకప్రాంత మ్మతిక్రమించి భగవత్సన్నిధిగమనకుతూహలం బున్నతంబుగాఁ జెలంగ వడివడిగా నంబాపురస్థితరాజమందిరసమీపంబునకుం జనునంతలోఁ దురంగమమ్ములం దాఁటించుచుఁ, గ్రమేళకమ్ముల నదల్చుచు, వారణమ్ముల ఘోషింపంజేయుచు, వాదిత్రమ్ముల మ్రోయంజేయుచు, దుందుభిఛాంకారమ్ముల విస్తరింపఁజేయుచు, బిరుదుపద్యమ్ము లుద్ఘోషించుచు, శరీరమ్ముల

విఱుచుకొనుచు, సాంతసనమ్ములఁ గటితటమ్ములం గీలించుచుఁ, పుర
స్థితగ్రామీణుల నివారించుచు, సరభసగమనమ్ము నాజ్ఞాపించుచుఁ,
బశ్చాద్దృష్టమాత్రమ్ములగు పర్వతమ్ముల దూరంబులుగా నొనర్చుచు,
హర్షాతిశయమ్మునం బొదలుచు, నుత్కంపితకేతనంబుగా నుచ్చాలిత
చామరంబుగా నున్నర్తితజాలకాతపత్రమ్ముగా నుత్క్షిప్తోత్కంపవసన
మ్ముగా నున్మస్తకఘంటారవమ్ముగా నున్మీలితధూళిపాళికమ్ముగా
నుద్దామహేషాఘోషమ్ముగా నుద్ధూతాలస్యమ్ముగా నజ్ఞాతబహుదూర
మార్గాతిక్రమమ్ముగా నుదంచితాందోళికావహనధురీణజనవివిధనాద
మ్ముగా ననన్యమానసమ్ములగు తత్సైన్యంబు లన్నియు నంబాపుర
మధ్యభాగవిలసితంబును వికామకాంతంబునునగు రాజమందిరప్రాం
తంబున విడిసె. 91

తే. గీ. బలములన్నియు నిట్లు లంబాపురంబు
నికటమున కేగి మోదవార్నిధి మునింగె,
నెలమి నంబాపురప్రాంత మెవరికేని
యధికతరమైన సంతోషమందఁజేయు. 92

తే. గీ. గుఱ్ఱముల డిగి కొంద, ఱేన్గులను డిగియుఁ
గొంద ఱతిరభసమ్మును జెంది యంత
రక్షివర్గమ్ముతోఁగూడ రాజవర్య
గజసమీపమ్మునకు వచ్చి కలసికొనిరి. 93

తే. గీ. అంత గజశిక్షకునియాజ్ఞ ననుగుణముగఁ
గుంచితాంఘ్రికమై యొప్పు కుంజరంబు
నుండి యొకభృత్యనికరంబు నూఁతఁగొనుచు
మంత్రితోఁగూడ డిగియె క్షమావిభుండు. 94

తే. గీ. యోధుల శిరస్స్థలమ్ముల నొప్పుమీఱు
నంజలుల పుంజములఁజూచి యాదరించి
యత్యనర్ఘమణీరుచు లమరు హర్మ్య
రాజమును జేరె నంత నారాజసుతుఁడు. 95

తే. గీ. ఎంతదూరమ్ము మనరౌతు లేగువారొ
యనుచు ననుకొంటి మిచటనే యాఁపినార
లనుచుఁ జుల్కనఁజేసి నవ్వినవిధమున
హరులు హేషలొనర్చుచు నురుఁగుఁగ్రక్కె. 96

తే. గీ. జీనులనుదీసి మీఁద ఖలీనములను
జాఱవిడిచి పురస్థలిఁ జేరఁజేయ
హరికిశోరము లంబాపురాంకమున మ
దంబుచేనొప్పె ననుట యుక్తంబకాదె. 97

తే. గీ. ఇద్దియెంతయు దారుణాకృతి భజించె
ననుచు భృత్యులు కటకభూమ్యంతరమున
శంకులను గొట్టసాగి రశ్వగజబంధ
నములొనర్చుటకై లగుడముల నూని. 98

మ. ఎసఁగన్ సోలుచుఁ గొన్ని, బంధముల నాకృష్టమ్ములై కొన్నియున్
వసుధన్ మూర్ధాని డెక్కలన్ జొనిపి యుత్పాటించుచుం గొన్నియున్
వెసమై ముట్టెలఁద్రిప్పుకొంచును వడి న్నిట్టూర్పుల న్నించుచుం
బసమై మేయుచు గాత్రముల్ దులుపుచుం బాటిల్లె నా యశ్వముల్. 99

— గ ద్య —

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీ శతావధాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే
నాంధ్రీకృతంబగు శ్రీనివాసవిలాసమ్మునం
దృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ నివాస విలాసము

చతుర్థాశ్వాసము

సీ. కందోయినించుచక్కఁదనమ్ముఁగల్గి య
చ్చెరుపాటుసేయుచిత్తరువు లొకట
బలవైరిమణిభిత్తికలఁ జెలువారు ని
ద్దపుపెద్దనిల్వుటద్దమ్ములొకట
దర్పణచ్ఛవిఘనాంతరతటిద్భ్రాంతి నా
ట్యముసల్పు నీలకంఠమ్ములొకట
నెమిలికొమ్మల పించియముల తెమ్మెర గ్రిమ్మి
శ్రమవాయుపండితాగ్రణులునొకటఁ

తే. గీ. దనర రక్షివిచక్షణాధ్యక్షకాభి
రూపఘోరికనైష్కికగోపసావి
దల్లవాంశికసంచయమల్లి ముఖ్య
సుందరంబగు నరపాలమందిరమున. 1

క. పరిజనకరసరసిజయుగ
విరచితబహుచందనోదబిందువ్యజనాం
తరమరుదర్భకసంచిత
పరమానందానుబంధబంధురమతియై. 2

వ. ఆసీతారామ భూపాలుండు యామమాత్రావశిష్టంబగు దివాభాగమ్మున
సకలాధ్యక్షులుం బరివేష్టింపఁ దల్లికి నమస్కరించి తదనుమతిఁ బడసి
నిజమందిరాంగణ నిర్ణిద్రంబగు భద్రగజంబుం బరిజననికరంబు కరా

వలంబం బొసంగ నమాత్యపుంగవుండగు వెంకటరెడ్డితోఁ గూడ నధిష్ఠించి చనునెడ. 3

చ. అరుణునివారువమ్ములు తదద్భుతజైత్రవరూథినీలల
త్తురగకదంబకంబుగతితో సరిదూఁగ మదిం దలంచి స
త్వరగతి మించెనాఁగ నొకదాఁటున దాఁటెను బశ్చిమావనీ
ధరమునసమీపభూమికి సదాగతి దాల్చినరూపులోయనన్. 4

వ. ఇట్లరుణుండు చరమాద్రిసమీపభూమికింజేరఁబోవుటయు యథాపూర్వమ్ముగఁ జతురంగబలమ్ములు గలిసి కొలువ నానరపాలుండు కురుమతిగిరిపరిసరపుష్కరిణీ తటమ్మునకుంజేరి యచట నిజాజ్ఞాప్రవర్తితంబగు బ్రాహ్మణాన్నసత్రముఖంబున సుఖమ్ముగనున్నంత. 5

సీ. భుంజానులైనవిప్రులు గోరుశాకాదు
లెంచి వేర్వేఱ వడ్డించువారు
వచ్చికూర్చున్న విప్రచయంబులకు భుక్తి
భాజనంబుల నేరుపఱచువారు
భాజనంబుల నేరుపఱచినంతనె వస్తు
నికరంబుచేత నిండించువారు
ఆపోశనంబెత్తునంతనే జారీలు
వంచి నేతినిగ్రుమ్మరించువారు
ఆ. వె. భక్ష్యలేహ్యచోష్యపానీయములు చేతఁ
బట్టి వేయిసార్లు పంక్తిపంక్తి
కరిగి 'మీకు మీ' కటంచును వడ్డించు
వారలైరి వంటవార లచట. 6

సీ. నేయిరాల్పవదేమి నీతాతసొమ్మ యం
చఱచి యొక్కని చేతఁ జఱచెనొకఁడు
పప్పుతెమ్మనఁ దేకపరువెత్తె దేమి రో
గమని యొక్కనిఁ దిట్టఁగడఁగెనొకఁడు

బొత్తరాహులు వీరలనియెఱుంగవెయంచుఁ
దెగువ నొక్కనిఁ జేతఁదిగిచెనొకఁడు
బొత్తరాహులకన్న నధముండనే యంచు
మించి యొక్కని నిరసించె నొకఁడు

తే. గీ. తెమ్ముతెమ్మని కుయివెట్టి తెచ్చినంత
వలదుపొమ్మనె నొకని నవ్వులకు నొకఁడు
నృపునితోఁజెప్పి నేఁడు నీనిక్కు మాని
పించెద నటంచు నొకని వేధించె నొకఁడు. 7

క. దొన్నెలలోఁగలఘృత మొక
చిన్నమ్మను మిగులకుండఁ జెంబున వేవే
గన్నెలకొలుపుచు లేదని
దొన్నెలు బోర్లించె నొకఁడు దుండగమెనయన్. 8

చ. నను సుగుణాయటంచు స్తవనంబొనరించె నితండు మంచివాఁ
డని మఱికొన్నిభక్ష్యముల నాయవనీసురుభాజనమ్మునం
దునిచెను వేగ నంసయుగ ముబ్బ నిరక్షరకుక్షియైన యా
దనికుఁదొకండు సూదుఁడని తత్పదవాచ్య మెఱుంగ కెంతయున్. 9

క. నవనీతము తెమ్మని యొక
యవనీసురుఁ డడుగ నొక్కఁడన్నం బిదిగో
నవనీతం బని యొసఁగెను
నవనీతంబొసఁగె నొకఁడు నవ్వుచు మరలన్. 10

వ. మఱియు నొక్కపాచకుండు నిష్ఠానత్వవిఖ్యాతంబగు తేమనంబిదిగో యని పరివేష్టింపఁ గేవలవైయాకరణుండగు నొక్క ధరాసురుం డీతే మనపదమ్మున కేసూత్రమ్మున నిష్ఠానత్వంబుగలిగె నని ఖసూచియగుచు భోజనమ్ము వదలి పరిశీలించుచున్నంత సరసతరసాహితీ సౌహితీధురీణులగు కవులెల్ల నాతనింగాంచి. 11

ఉ. చూచుటకే 'మి కోయణచి' సూత్రముగాదది బుద్ధి కేన కా
ణాచినటందు వర్ఫకగణంబులకైన సుసాధమైన యా

వాచకమెన్నఁడేనిఁగనవా ? యమరంబున, లేదు పాప మీ
పాచకుఁడైన మేలని యపస్మితముంబొనరించి రెంతయున్. 12

క. ఇవి చూర్ణాపూపిక లీ
యవి మౌద్గము లివి లవణము లవి దాధికముల్
చవిఁజూడుఁ డంచుఁ బాచకు
లవిరళగమనమ్మసల్పిరటు నిటు పంక్తిన్. 13

మ. సురసాలాళినొసంగుఁడంచు నొకఁ డౌత్సుక్యమ్మనంబల్క ని
ర్జరలోకమ్మన కేగ మానవులకున్ శక్యంబె మేమెట్టు లా
సురసాలమ్మను జూడనోపుదు మటంచున్ బాచకు ల్వల్క భూ
సురులున్ మార్జికలంచుఁ దెల్పిరి తగన్ సూదాళికి న్గ్రమ్మఱన్. 14

సీ. మోదకమ్ముల నాసలేదు పొమ్మనువార
లాజ్యమ్మునకు దండమనెడివారు
చించ నెప్పటికి వాంఛింపఁబో మనువారు
తమకడ్పు లొకచేత నిమురువారు
సురభినీరముద్రావి సొమ్మసిల్లెడువారు
తక్రపానమొనర్చి తనియువారు
పద్యము ల్చదివి బొబ్బలువేయువారును
బొబ్బట్లచవి తలపోయువారు
తే. గీ. అన్నవితరణసుకృతము నెన్నువారు
పొట్టఁజూచుచు బ్రహ్మను దిట్టువారు
పాలకుండగు సోమభూపాలసుతుఁడు
పృథివి నేలుతమంచు దీవించువారు. 15

వ. మఱియును జగ్ధార్ధకబళులు నజగ్ధకబళులును జర్వితమనోహరులును, భోజనాయాసమ్మున లేవ నశక్తులగు వారింజూచి నవ్వువారును, నవ్వువారల నాక్షేపించువారును, దృప్తులయ్యును నాసదీరక భక్ష్యమ్ములవంకఁ జూచువారును, నరపతికులాభరణంబగు సీతారామభూపాలుం డనుదినం

బిట్టి సంతర్పణం బొనర్చుచుండ వలయు మేమునుం దినుచుండవలయు మీకేలయని నవ్వువారింగాంచి కోపించువారును నగు ధరాసురోత్తము లం గని డెందమ్మున నమందానందంబు కందళింప నటనుండి వెడలి తద్గిరివరపరిసరతటమ్మున మణికుట్టిమంబగు నొక కనక మంటపాంత రమ్మున రత్నకంబలప్రాంతకల్పితంబగు నొక్క భద్రాసనంబున సుఖా సీనుండై కాంతతరవారకాంతాకలిత నర్తనవిలోకమ్మునం గాలక్షేపం బొనర్చుచున్నంత. 16

చ. తతమగు నంబరీషపరితాప మితఃపర ముద్ధురంబుగాఁ
బ్రతివిపణిం జనించునను పల్కులు విన్నదివోలెనంతఁ గు
ర్మతిగుహనుండి వెల్వడియె మాధవుచక్రి; మవక్రవిక్రమో
ద్యతుల కనుగ్రహంబు శరణాగతులం దధికంబగుంగదా. 17

చ. సరసులకున్ విరోధులగు క్ష్మాపతియేనుఁగులెల్ల నాత్మపు
ష్కరిణిఁ గలంచునో యనుచు సారసలోచనుఁడూహఁజేసి పు
ష్కరిణికిఁ దోడుగమ్మనుచుఁ జక్రమునంపెనొ నాఁగ నుల్లస
త్త్వరగతిమీఱఁ జక్రపతివచ్చె సరోవరతీరభూమికిన్. 18

చ. అనుదిన మేగు నియ్యది మహోత్వర నెచ్చటికోయటంచు దాఁ
గనుఁగొను వేడుకన్ వెడలు కంజవిలోచనుచేతిశంఖమో
యన రజనీమనోహర మహఃప్రతిపక్షిమహామహోదయం
బునఁ దగుఛత్రముందనరెఁ బొల్పుగఁ జక్రిముమీఁద నెంతయున్. 19

ఉ. పాములకున్ విరోధియగు పక్షివిభుండిఁకఁ గుర్మతీఁద్రుచ్రిసే
వామతి రాఁగలాఁ డతఁడు వచ్చిన మద్రిథరజ్జుసర్ప మే
మేమి యవస్థఁజెంది మఱి యేమయిపోవునొకోయటంచుఁ ద
ద్భీ మదినెంచెనా రవియు వేగ మునింగెను బశ్చిమాంబుధిన్. 20

తే. గీ. శంఖచక్రంబులివిరెండు సరసిజాక్షు
చేతులంధుండునని జనుల్ చెప్పుచుందు
రిచట నే నొంటిగానుంట యుచితమగునె
యంచుఁ జక్రిము గుహలోనికరిగెనంత. 21

తే. గీ. ఎపుడు దుర్మతిసంబంధమెనసియుండు
యుగవిగమమందయిన దానినుడుగఁబో ద
టంచు హరిపరిజనము లహంకరించి
మోదిరోయన దుందుభి మ్రోఁతవెట్టె. 22

క. ఆదట ఖగరాడాగమ
నాదరసూచకములగుచు నత్యద్భుతభే
రీదంధణనాదంబులు
రోదఃకుహరంబు కరమదుర్వఁ బిక్కటిలెన్. 23

క. కృతతాత్కాలికపూజా
రతుఁడై కుర్మతిధరాధరస్వామి దయా
మతిఖగరాడ్వాహోద్వృత
మతియై గుహ వెడలె భక్తమండలి వొగడన్. 24

వ. ఇట్లువెడలి చనుదెంచునెడ ద్వారసన్నద్ధంబును, శిరస్సమాటీకమాన రత్నకోటీ ఖచితకోటీరమ్మును, నుత్ఫుల్లపతత్రిమ్మును, గాంచనాంచిత వర్ణమ్మును నగు గరుడవాహనంబు కురుమూర్తి గిరి శ్రీనివాసనివాసం బగుటంజేసి యఖిలకులగిరి శేఖరం బగుఁగానఁ దదనుగ్రహంబువడసి నీవును దాదృశంబగు కీర్తి సంపాదింపు మని హేమాచలంబు పనిచిన సరత్నశృంగపక్షుండగు హేమాద్రితనయుఁడో యనఁ జెలువారె. మఱి యును నిఖిలదితిసుతమండలఖండనోద్దండుం డగు పుండరీకనయ నుం డుభయపార్శ్వలంబమానమేచకవై జయంతీపటవిరాజమానం బగు నిజవిజయస్తంభాగ్రంబునం దెత్తిన పద్మరాగమణికలశంబునాఁజెలఁగు నాసామూల సమారబ్ధభ్రూయుగాంతరోజ్జృంభిత కుంకుమ తిలకంబును, నిఖిలలోకభీకర నాగరాజశిరఃపాటనోచితంబగు సృణియోయన నొప్పు దంభోళికాటవ సమపాటవంబగు చంచూపుటంబును గలదియు, నావంటి ద్విజరాజగునీతని వదనంబునంగూడ ద్విజరాజోదయంబు కలిగెనని జనులు వచించుచుందు రవి నాకంటె నధికశ్రీకంబులో న్యూనశ్రీకం బులో చూచెదనని బాల్యచాపల్యంబునం జూడవచ్చి యాజన్మకఠిన

శీలమ్ములగు నామధారణమాత్రమును సయిపని తదగ్రిదమ్ములచే నుభయ ధాఖండితుండైన బాలచంద్రుని శకలంబులు వికలాంగమ్ములగుటంజేసి పోనేరక సెలవులఁ దగులుకొనెయెనోయనఁ దగుకోరలచే శ్వేతాతసీ కోరకయు గళభాసురంబగు బంధూకకుసుమగుచ్ఛరాశింబోలునదియు, ద్విజరా జను సనురాగంబున వచ్చి గ్రుచ్చి కవుఁగలించుకొనిన తారా వళులు నాఁదగు తారావళులచే నెసంగునదియు, జేజేరాజుకన్న నోజము నం బదిరెట్లుపెద్దయని తెల్పుభంగి బాహుయుగళదశాదశావతార భాసు రంబగు కులిశంబునా నహిగోత్రపక్షవిదళనచణంబగు నఖరనికరమ్ముచేఁ జంద్రకాంతిం ద్విగుణమ్ముగాఁజేయు ప్రసారితకరతలమ్ములచే బ్రహ్మాండ మండలంబెత్తి యొక్కసారి బంతిభాతిఁ గ్రీడింతునని దెలుపుభంగి నున్న దియు, నికుంచితపాదయుగళంబగు కతన మత్సదృశుండగు వలీముఖ శిశువున కశక్యంబగు చండభానుమండలనిగిళనంబు నేనొక్కపదమ్మునం జేసెద జనులారా చూడుఁడని యెగురుచున్నభంగినున్నదియు,మునుపొక కొంతకాలము సురాశ్రియంబు నాకు దూరీకృతంబుగా నొనర్చితివట్లు కలకాల మనుగ్రహింపుము నిన్నాశ్రియించెదనని వేఁడుకొనుసుధయో యనఁదగు సితోత్తరీయమ్ముచేఁ దనరునదియు, రుద్రైకా స_క్తంబయ్యు నారాయణైకభ_క్తంబును, శ్రుతిద్వయమనోహరాంగంబయ్యు ననంతశ్రుతి మనోహరాంగంబును, బన్నగోచ్చాటనపక్షపాతంబయ్యు విపన్నగోచ్చా టనపక్షపాతంబును, నిఖిలజగద్విజయాయతనంబును, నఖిలతేజంబుల కాధారంబును, నఖండనయమ్మునకగారంబును రెండు దెఱంగుల సుకీ_ర్తి నవలంబించుచున్నదియు, వినతానంద కరమ్మునునగు నాగరుడవాహనంబ ధిష్ఠించి మత్సనామకుండును, ద్రయీశరీరుండును, భగవదాశ్రితుండును, నగునీపతగేంద్రున కెంతతేజంబుకలదో చూచెదనని యంబరతలమ్మునుండి యుపరిస్థలమ్మునకు వ్రేలుచు నిజరుచిధిక్కరణచణతత్తాదృశతదీయతేజో విలోకనసముద్భూతసాధ్వసవిగళత్తేజోధారాసారంబగు భానుమండలం బునాఁ దనరారు కనకదండాగ్రభాసమానకనకాతపత్త్రింబును, నద్దానితోడ మైత్రింజేయు భంగిఁ దనరారు మణిమకుటంబును దాల్చుకతన నిశయం

దొక్కసారిగా భానుమండలయుగళోదయం బొడఁగూర్చి నిజశక్తింబ్రక టించువానిభంగి నొప్పుచు, సుధాహరణప్రస్థానసమయంబున ఖగపతిచే సమానీతంబులగుచు నిజావాసభేదకుండగు నతనింగాంచి భయంబున ముహుర్ముహుః కంపమానంబులగు మౌక్తికపుంజంబులో నాఁదగు కింక రాందోళిత హంసవర్ణక చామరంబు లిరుప్రక్కలఁ దనరఁ బక్షిరాజముఖ నిష్ఠ్యూత చర్వితానేకదర్వీకర ధూర్వహ మహత్తర శిరోరత్నంబులోయన జాజ్వల్యమానంబులగు ప్రదీప బృదంబుల యమందప్రభచే గిరిప్రాంతం బులు పల్లవితంబులునాఁజెలువారుచుండ మందమందమ్ముగా బయలు వెడలి భక్తవాత్సల్యంబుం బ్రకటించుభంగి సీతారామాస్థానమంటపకుట్టి మంబునకుం జని సరభసకృతప్రణాముండును, సాంజలిబంధుండును, సగద్గదరవుండును, సానందబాష్పుండును, సపులకాంకురుండును బాలుం డయ్యు భగవద్దివ్యముఖారవిందమరందాస్వాదన స్తిమితమధుకరాయమా ణలోచనుండగు కతన దూరీకృతచాంచల్యుండును, నగు నాసీతారామ భూపాలునిచే సేవింపఁబడి కొంతతడవు దశమీవేదికయం దుపచితపూజా పురస్కారుండగుచు నాకురుమతిగిరీశ్వరుండు నిజావాసగుహాంతరంబుం బ్రివేశించు నంతలో నతిశాంతుండగు నా మహీకాంతుండును యథా పూర్వంబుగా సముచ్చలచ్చతురతురగకరివరరథకులనిబిడీకృతపార్శ్వుఁ డగుచు మంజులంబగు కుంజరేంద్రంబు నధిష్ఠించి నిఖిలజనకదంబాక రంబగు నంబాపురంబుంజేరి బహువిధదర్పణస్ఫారంబగు నిజాగారంబున సుఖమ్ముగఁ గుముదినీవిటకామినియగు నయ్యామినిం గడపెనంత. 25

ఉ. శౌరికి నాగమూర్ధ్న్యకలశంబిడి సన్నుతిఁ గాంచఁగాఁ దదా
కారముమాత్ర వేఁగుననగంబను నేనెటు లూరకుందు బం
గారుపయోధరంబొకటి కానుకొసంగెదనంచుఁ దాల్చెనాఁ
గా రుచిమీఱెఁ దూరుపునగమ్మ శిరోగతసూర్యబింబమై. 26

మ. తనకాల్వెట్టినమాత్రి లోకముసమస్తంబున్ శుచింజేయు న
బ్జుని దోషాకరుఁ డం డ్రెఱుంగక కరంబుల్ సాఁచి కోయంచుఁ బా

యని నిశ్శ్రీకమలిన్యుపగ్రిహణసౌఖ్యంబందుచున్నట్టిసూ
ర్యుని దోషాకరుఁడంచుఁబల్కెదము చంద్రింబల్కఁగాఁబాడియే.

తే. గీ. తేజుగలవానియందు వర్తించునట్టి
దుర్గుణంబులుబైటికి దొరలవకట !
కువలయధ్వంసమొనరించు రవియు లోక
బాంధవుండంచు నుతియింపఁబడుటలేదె !

చ. రవికిరణప్రభాపటలరంజితమౌ మహిభృన్నికాయ మె
క్కువ రహిగా నిజాధిపతి కుర్మతిభూధరనాథునుత్సవం
బవునని దిక్సరోజముఖులందఱతో నవకుంకుమాంగరా
గవిలసితాంగకంబగుచుఁ గన్గొనవచ్చెననంగ శోభిలెన్.

తే. గీ. అగు నితఁడు నన్నుఁబోలి కంజారి, యిర్వు
రకు సుహృద్భావమున్న గౌరవముగల్గు
ననుచుఁ జందురుఁ దలఁదాల్చె ననఁగ రజత
కలశతో శ్రీశుదరికి నాగమ్మ వచ్చె.

తే. గీ. లచ్చికుచములతోడఁ బోల్పంగవచ్చు
దీనినను పేర్మిచేఁబోలె ద్విపసమావృ
తంబయిన కలశగల జలంబుచేతఁ
బాద్యమును గొని హరి మోదభరితుఁడయ్యె.

తే. గీ. మెల్ల మెల్లనఁగొందఱు మిగులవేగ
గరిమఁ గొందఱు జనములు గలసిమెలసి
కురుమతిగిరీంద్రికందరాకరుని హరిని
గొలువ నరిగిరి కరముల ఫలము లమర.

చ. చరమధరంబుసన్నిధికి సారసబాంధవుఁడేగునంతలో
నరపతివారువంబుల స్వనంబున మించిన దుందుభిధ్వనుల్
కరముఁజెలంగుసైన్యములుగ్రమ్మ మదావళ మెక్కియేగె న
క్కురుమతిశైలనాయకునకుం బ్రణమిల్లి ముదంబులందఁగన్.

తే. గీ. నాకుఁగలపేరు ధరియించి నాకు దాస
చర్యలొనరించుచున్న యాచకరాజు
వచ్చెనో లేదొ యని చూడవచ్చెనో య
నఁగ వెడలెఁ జక్రరాజంబు నగమునుండి. 34

తే. గీ. మాకుఁ దనదర్శనం బిచ్చి మమ్ము ధన్య
తముల నెన్నఁడొనర్చునో దానవారి
యనుచు మంత్రులు కవులు చుట్టునుజెలంగ
మహివరుం డుండె మణిమయమంటపమున. 35

సీ. వలలోఁ బడిన జక్కవలునాఁగఁజందోయి
దుడుకుమీఱఁగఁదొంగితొంగిచూడఁ
బడగవిప్పిన నల్లపామునా వెన్నుపైఁ
బైని గీల్జెడ బరాబరులుసేయ
పట్టిపిండినఁదేనె పట్టునా గానంపుఁ
జెలువుపై ఖరి తేనెఁ జిందఁజేయఁ
దేనెసోనలు నివేదించుచాడ్పునఁ గాళ్ళ
గజ్జెలు ఘళుఘళ్ళు ఘళ్ళురనఁగ
తే. గీ. వారకాంతలు మిగులశృంగారగరిమ
నభినయము కొంతదనుక నాట్యమ్ముకొంత
దనుక గానమ్ముమఱికొంత దనుకఁజూపి
మించి భూపాలకుని గరఁగించి రచట. 36

క. కదలక మానసవికృతిం
బొదలక నలకుసుమశరులఁ బోలెడి తనుసం
పదలఁబొదలునానరపతి
వదలకనటియించు వారవనితలఁజూచెన్. 37

ఉ. తమ్మనకున్ బయోనిధిగతమ్మయి యింపెసలారురత్నజా
తమ్మను దెచ్చియిచ్చి లసితమ్ముఘటింపఁదలంచియోయనన్

దమ్ములఁజేనితో నతిదుర్గతమ్ముగ పశ్చిమవారిరాశిపా
తమ్మొనరించెఁ గాశ్యపి; సతమ్ములుగావె సగర్భ్యభావముల్. 38

ఉ. నింగినిపీడి వారిధిమునింగినభానుని మీనపాళి నా
రంగఫలభ్రమఁ గదియరాఁ దదపారగభస్తిరాశి కాఁ
కం గడునోష్ఠభాగములు కాలఁగఁబోలును, గాకయున్న దే
నిం గబళింపఁబోయియును నేఁటికి భీతిమెయిం జలించునే. 39

తే. గీ. సరసియొద్దునఁజేయుపూజలను గొనుచు
భేరికారావ మంతట బోరుకలఁగ
హరి గుడుసువాలు కుర్మతిధరణిధరగు
హాంతరంబున కంత రయమునఁజనియె. 40

తే. గీ. ఖగుఁడని పతంగుఁడని తన్ను జగములెల్లఁ
బల్కుపల్కులు నిజముగా భాస్కరుండు
పతగభావము గనెననఁ బక్షిరాజు
లచ్చిమగనింటిగుమ్మ మలంకరించె. 41

తే. గీ. కుండలిత్వంబు రెంటికిఁ గొమరుమిగులు
గానఁ బన్నగమును బతంగమును సమము
లనుచుఁ బన్నగతల్పకుండయ్యు శౌరి
చెలఁగుచుఁ బతంగమును నధిష్ఠించెనపుడు. 42

చ. ఇవమువిరోధికిం దనయనేనని నల్లనియేరు గర్వమున్
దవిలిన నాసరస్వతియుఁదా నిజసాదిసగర్భ్యనెక్కుమా
ధవుమహమున్ గనన్ భువికిఁ దారినసూర్యునకున్ జనించెనాఁ
గ వెలసె ఛత్రమున్ బసిఁడి కామయు శౌరిశిరస్థలంబునన్. 43

వ. ఇట్లు విచిత్రింబగు పత్రరథతురంగమం బారోహించి మించురుచి వహించియున్న యక్కురుమతిగిరి పతిఖగనాధమహామహామహీయస్త్రా జనితఘనతరసంతోష నటనచటులంబులగు మరాళంబులునా డంబుమీఁఱు చామరంబులు వీవ సోపానంబులకు మొట్టమొదటినుండి చిట్టచివరవఱ

కిరుదెసలఁ బసమీఱఁ బత్తిర్భూతంబులగు భక్తజాతంబుల యుదస్తంబులగు హస్తంబుల శస్తంబులగు గంధకబంధుర దీపంబు లంతరాంతః ప్రతిఫలితవరస్పరరేఖాభిరామంబులగుటంజేసి నిజాధినాథ శ్రీనివాస సేవార్థంబుగా నిజఖనీజనితమణీగణపరిష్ఖ్యాతపద్మరాగమణీగుంభిత లంబమానైకావళిభూషితంబునాఁ దనరు నక్కురుమతిగిరీంద్రంబు నిర్యత్న నిర్యత్తౌర్యత్రికారావమిళితసేవాహేవాకజనకోలాహలదంతురిత భేరికారావముఖరితంబులగుగుహాముఖంబుల నుదంచితంబగు ప్రతిధ్వానంబను నెపంబున నిజమహోత్సవంబు నుతించుభంగి నెసంగఁగదలి చనుదెంచునెడ. 44

శా. దంతిన్ బ్రోచిననాఁటిధాటిచెలువొందన్ నేఁడు మాతేఁడు శ్రీ
మంతంబైన పతత్రినాయకభుజామధ్యస్థలం బెక్కి మా
చెంతంజేరుచునున్నవాఁడని తలం జేదోయి సంధించి య
త్యంతమ్ము న్నుతియించె భక్తతతి తత్ప్రావీణ్యముల్ బాడుచున్. 45

సీ. బత్తిగల్గినవారి నెత్తిపెంచెడిపేర్మి
గలుగుదేవర! నమస్కారమయ్య
పాపరాబువ్వఁ జొప్పడుముక్కుగలపక్కి
సామిసాహిణి! నమస్కారమయ్య
ప్రాఁబల్కుకల్కిపాపటివేల్పురారాతి
నగమైనవేల్ప! దండంబులయ్య
జడదారులమదినెప్పుడు కాఁపురము సేయు
నల్లమైసామి! దండంబులయ్య
తే. గీ. మేము నీవార మిదియెల్ల నీమహత్త్వ
మనుచు నానందబాష్పమ్ము లినుమడింపఁ
దలల దోసిలులొగ్గి యెంతయును నినుస
రింపసాగిరి వేంకటరెడ్డిముఖులు. 46

చ. గిరిపతిపైకినెక్కి యిరుకేలును నొక్కటిఁజేసి యాదలం
దిరముగ మోడ్చి తద్వదననీరజరమ్యరుచిప్రవాహభా

స్వరఝషదంపతీభవదపారవిశాలవిలోచనప్రభా-
నరపతియు న్నమస్కృతులొనర్చె ఖగేశవిహారిశౌరికిన్. 47

తే. గీ. రౌతుదినమందు మహము చేరంగవచ్చె
నంచు సేనాని నెమిలి యూహించి వచ్చి
పింఛమును విప్పెనో యన వెలసెనపుడు
పింఛమయమగు గొడుగు భూవిభుశిరమున. 48

సీ. రతనముల్ చెక్కించి పతిసేవకై వసుం
ధర కానుకిచ్చిన మురుగనంగఁ
దపనీయమణిగణస్థగితమైయెసఁగు కా
ననలక్ష్మిరతనంపు నత్తనంగ
క్షిప్రాపతన్నిర్ఝరప్రమదాకన
దృశ్లిష్టకాంచీకలాపంబనంగ
వేల్పురోవెలఁదుల విటులదండలనుండి
తరలిన పొగడపూదండయనఁగఁ

తే. గీ. గటకవిధమున నునికియె కర్జమనుచు
భాసమానప్రదీపముల్ పంక్తిగట్టి
వలయరూపమ్ముగాంచి చెన్నలరెఁ గటక
శబ్దవాచ్యమ్ము భూపాలసైన్య మచట. 49

సీ. అఱచేత లోకమ్ము లాడింప జీవమ్ము
గ్రమ్మివచ్చిన పైఁడిబొమ్మలనఁగ
జగములెల్ల జయించి జయపత్రమువహింప
స్మరుఁడు పంపినమంత్రశక్తులనఁగ
శృంగారరసము జేజేపెద్ద గరఁగించి
కరువుగట్టినయంత్రకాంతలనఁగ
వైరాగ్యమును జంపివైవఁగా రతి పంప
వచ్చిన మృత్యుదేవతలనంగ

తే. గీ. వారకాంతలు చెలులతో వచ్చి రాగ
మాలపించుచుఁ బాడుచు నభినయచ్ఛ
లమున శుకపికరవనిందలను సలుపుచు
హరియెదుట నాచుసలిపి రత్యద్భుతముగ. 50

వ. ఇట్లు మంగళధ్వానపురస్సరంబుగా నూరేగి. 51

తే. గీ. దీపరేఖలతో నిరుదెసలయందు
వాహినీనామ మది సార్థపటిమఁదనరఁ
బ్రక్కగాఁ బ్రసరించుభూపాలసేన
చేరిగొలువఁగ వేదిఁ గై సేసె శౌరి. 52

వ. ఇట్లుదశమీవేదిక నిషీదనం బాచరించి యర్చకకృతసపర్యలం గటాక్ష
ప్రసారమ్ములం బరిగ్రహించుచు భవద్వదనారవిందసుందరఘృణీలహరీ
పరాభూతుండగు నస్మద్వల్లభు ననుగ్రహింపవేయని వేఁడు స్వాతియనఁ
దగు కర్పూరదీపమ్మునఁ గృతనీరాజనుండై కదలి మరల గుహాగృహ
ప్రవేశం బొనర్చునెడ. 53

ఉ. నాకు వయస్యయైన దివి నావలెఁగాక సమగ్రబుక్షర
త్నాకులమంచు రత్నములు హస్తమునంగొని రత్నగర్భ యా
యాకసమందఁజేయ నవి యందక జాఱెననంగనొప్పె బా
ణాకృతిగంధకజ్వలనయంత్రిగళద్ధుటికానికాయముల్. 54

శా. శౌరిశ్రీఁగనవచ్చి చూచియుఁ బునస్స్వస్థానమున్ జేరుచోఁ
దారాసంతతి తుష్టిభారమునఁ గ్రిందన్ రాలెనా రాజిలెం
దారామండలగంధకజ్వలనయంత్రప్రోచ్ఛలద్ఘోరచూ
త్కారధ్వానవియద్గతాగతచలద్వహ్నిస్ఫులింగచ్ఛటల్. 55

సీ. భగవంతుతిరునాళ్ళ భక్తిమైఁజూచి సం
తసముపాలై యున్న తల్లితోడ
మాటమాటకుఁ దేనె పోటురా నుతిసల్పు
కఱవుదీరిన మహాకవులతోడఁ

జతురపాయోపాయమతి రాజకార్యముల్
నెఱవేర్పఁగల మంత్రివరులతోడఁ
బులిలైన మీసాలు మెలిపెట్టిపెకలించు
చిరుతచేష్టలుగల్గు సేనతోడ

తే. గీ. రాజు కురుమతిధరణీధరమ్ము వదలి
కదలిచనుదెంచె జగదంబ కరుణకలిమి
సకలసంపత్సనాథమై సరసకతికి
బాపురేయననోపు నంబాపురంబు. 56

తే. గీ. సప్తమీపతియైన భాస్కరుఁడు నాఁటి
కురుమతిగిరీశునుత్సవం బరుగుదేఱ
భక్తిమై సేవఁజేయఁగ వచ్చెననఁగ
నుదయగిరిమీఁద రుచిమీఱ నుదయమందె. 57

క. భగవత్సేవయొనర్చిన
జగములరాగంబు లడఁగు జనులకనుచుఁ జె
ప్పఁగనెంచెనొయన నంతట
ఖగరాజు ప్రణష్టరాగగరిమఁ గాంచెన్. 58

క. అరుణుం డుదయింపఁగ రాం
కురపానముచేసె ననఁగఁ గొలఁకులనెల్లన్
సరసీజము లరుణచ్ఛవిఁ
బొరసి జలజరాగమణుల పొలుపువహించెన్. 59

చ. సిరిచనుదోయితోడ సరిఁజేయుదు రందఱు కూడియున్న యి
క్కరివరకుంభయుగ్మము నొకండని నన్నన, రొక్కకుంభముం
బరిగొనినంత నిర్వ్వరసమంబుగఁ జూతురఁటంచు నెంచెనాఁ
గరము కరీంద్రకుంభయుగిఁ గ్రాలె రమాపతితీర్థకుంభమున్. 60

తే. గీ. నాకుఁ గుంభయుగంబు నున్నయదికాని
మలినమైయొప్పునంచు నమ్మత్తగజము

శుచియయినకుంభమొకఁడు దాలిచెననంగ
రజతకుంభంబు గొనుచుఁ దీర్థంబుదెచ్చె. 61

క. కురుపతిధరణీధరమున
మురవైరి యుషస్సపర్య పూజకులెల్లం
గరమాచరించునంతటఁ
బరివారముతోడ ధరణిపతియుం దరలెన్. 62

సీ. దుందుభిధ్వని మహీద్యోభాగములు నిండె
మర్దళారవము సమ్మర్దమయ్యెఁ
గాహళధ్వానంబు కర్ణంబులు పగిల్చెఁ
గయిసేఁతగనె భద్రగజచయంబు
వారువంబులు వల్గువలనముల్ గావించె
ఖేటకమ్ములు మేళగింపుగాంచెఁ
జామరమ్ములు కరాంచలచాలితములయ్యెఁ
గటకమెంతయు లసద్గతులమించె
తే. గీ. ధ్వజములెత్తిరి వీథులు తడిపి మల్లె
పూలు చల్లిరి కత్తులు పొసఁగఁజేసి
రఖిలసైనికు లపుడు నయ్యవనివరుని
యాజ్ఞ తమతమయౌదలలందుఁదాల్చి. 63

తే. గీ. ప్రాగ్విభమ్మునఁ జతురంగబలముగొలువ
నశ్వమందు యశఃపటహములుచెలఁగఁ
జూపరులు సంతసమ్మునఁ జూచుచుండ
భద్రదంతావళము నెక్కెఁబార్థివుండు. 64

చ. ఒడిసి మదీయవంశభవు నొక్కని బాలుని రామనాము నె
క్కుడుతమి లోబిగించుకొనఁగూడునె నీకని కైరవాహితుం
డడుగఁగవచ్చె నాఁగఁ జెలువారెడి ఛత్రముతోడఁగూడ న
య్యెడయనివెన్క నెక్కె కరి నొప్పుగ వెంకటరెడ్డి ధీరుఁడై. 65

ఉ. దుందుభిరావముల్ నృపునితోఁ జెలరేఁగుట లాలకించి చే
యందగుకృత్యముల్ మఱచి యందఱు మందగతి న్వెలందు లా
నందముతో నృపాలకుఁ గనంజను దెంచుచుఁ జూచునంతలో
నం దగనేగె వేగ మహినాథుఁడు చామరవీజ్యమానుఁడై. 66

తే. గీ. వారువమ్మును వెన్కఁ జెన్నార నృపతి
యంతరానందకలితుఁడై యఖిలబలము
చెలఁగికొలువఁగఁ గురుమూర్తిశిఖరిచెంతఁ
గలసరసుఁ జేరి యచ్చటఁ గరిని డిగియె. 67

ఉ. స్నానముఁ జేసి పుండ్రములు జక్కఁగఁ దీరిచి భృత్యసత్తముల్
మానుగఁ దోడరాఁగ నగమధ్యఁ బితామహుతండ్రి వేంకటే
శానుఁడు నిల్పినట్టి కపిచంద్రుని మారుతపుత్రుఁ గాంచి యెం
తేనుతియించి యంతఁ జనియెం గురుమూర్తిగుహాగ్రభూమికిన్. 68

సీ. గోవిందయని పెద్దగోలఁ గొల్చెడువారు
జలజనేత్ర యటంచుఁ జాటువారు
దేవదేవ యటంచు సేవజేసెడువారు
మురవైరియనుచును మ్రొక్కువారు
శ్రీనివాస యటంచుఁ జెలఁగియాడెడువారు
ఫణిశైలపతియంచుఁ బల్కువారు
కరిరక్షక యటంచుఁ గరమునోమెడువారు
నిందిరాధవయంచు నెరఁగువారు

తే. గీ. నన్నురక్షింపుమన్నివేఁడుచున్నవారు
ప్రజలరక్షింపుమా యనిపల్కువారు
ప్రోవకున్నను నొట్టనఁ బోవువారు
నైనభక్తులఁ గనియె నయ్యవనిభర్త. 69

ఉ. కొందఱు పూలదండలను గొందఱు దివ్యమణీగణప్రభా
సుందరభూషణంబులను సొంపుగఁ దాలిచి శ్రీశు సేవ కా

నందరసమ్మౌ బ్రాతఁబడెనాఁ జెమటల్ ఝరిఁగట్టఁ దొందరన్
ముందఱ నారికేళఫలముల్ గొనియుండిరి దుష్టులై తగన్. 70

క. జనులహాహాహాళిఁజూచుచుఁ
జనె సీతారామనృపతిచంద్రుఁడు భగవం
తునికందరాగ్రిభాగం
బునకున్ సపరిజనుఁడగుచు ముదమెదబొదలన్. 71

వ. నిజశిరోవిరాజమానసరోజలోచనచరణాంగుష్ఠమ్మునం జనియించి నికట తలపటుతరశ్రీచూర్ణ రేఖాంచలహాటకధరాధరశిఖరంబు తాఁకునం ద్విధాభూతమై యధస్థలలలదూర్ధ్వకుటీయమునమధ్యభాగమ్మునం గలసి వదన ప్రభూతలావణ్య సాగరసంగమంబు గనిన గంగాలహరీయుగంబునాఁ దగు పరికాశితశిఖరనాశికా మూలమిళితస్వచ్ఛోర్ధ్వపుండ్రయుగమ్మౌ మొగమ్మునందనర వకుళమాలాసౌరభీసమాస్వాదనవివశీకృతంబగు మధుకరనికరంబనఁదగు సరసీజబీజసరం బురంబునం జెలువార నిరంతరలవణజలనిధిసమాలింగనవైరస్యయగుటంజేసి యిందిరాసుందరీసుందరకరారవిందస్యందమానమరందమాధుర్యంబును విజ్ఞానప్రదంబును నేతద్విరచితంబును నగు ద్రావిడాగమసాగరంబు కరంబు కరంబులం గౌఁగిలించుకొని సేవించుచున్న గంగానది నాఁదగు శితోత్తరీయవల్లిక దివ్యదేహంబునం దనర, భగవద్గుణంబులను బంగారు దారంబుల నిగమయంత్రంబులం గ్రుచ్చి ధరించిన దివ్యసందంశికా యంత్రిక యనఁదగు వ్యాఖ్యానముద్రచే నారాయణపారమ్యంబునకైనఖాగ్రస్థధూళీమాత్రంబైన సంశయంబులేదని సూచించుభంగి నెసంగుచుఁ బ్రతిహారునకు దక్షిణభాగమున నిషణ్ణుండును జ్ఞానగరుత్మత్ప్రదర్శనసముత్తారితానేకభవపన్నగవిపన్నజనుండును ధరణీతలంబును సత్పథం బనిపింపవచ్చిన ద్యుమణియోయనఁదగువాఁడగుకతన సంసారసాగరతరణియని నుతింపంబడువాఁడును బ్రపన్నజనకూటస్థుండును శఠారియు శఠారినామకుండును నిఖిలవైష్ణవకులాభరణుండును భగవంతుండుననగు వకుళాభరణున కెరఁగి, మఱియు నుభయవి

భూతి ప్రదానమ్మునం జనియించిన యశోరేఖాయుగళంబనఁదగు సితోర్ధ్వపుండ్ర ద్వితయమును దురితపిశాచాపసర్పణంబునకై ధరించిన కనకవేత్రంబనఁదగు తిరుచూర్ణరేఖయును నిటలతలంబునం దనర, నిజశుచిత్వద్యోతకంబగు శిఖ శిరంబునం జెలఁగ, ఫణిపతిభావంబు మనుజావతారపిహితంబయ్యును హృదయంబునం దిముడక వెలుపలికి వచ్చు తరళతరతత్ఫణామణీరుచియనఁదగు కాషాయశాటిక కటితటంబునఁ దనర హృదయస్థపద్మాక్షసూచకంబు నాఁదగు పద్మాక్షమాలిక యురంబునఁ గరంబు మెఱయ, నిజాధీనమోక్షలక్ష్మీకరస్థిత కమలకుట్మలమనియు, జగదభయరత్నసంపుటంబనియు నెన్నఁదగు నంజలితో విశిష్టాద్వైత మతస్థాపనంబునం బడసిన సద్యజవిజయస్తంభంబునాఁదగు సజలపవిత్రదండత్రయంబుతో ధవళతరమృణాలసూత్ర విభ్రాంతిం దెలుపు నుపవీతంబుతోఁ దనరు నుజ్జీవితశ్రీవైష్ణవచర్యుండగు రామానుజాచార్యుం బ్రణుతించి ప్రచురసత్వులగు వేంకటరెడ్డి ముఖులతో, ''క్షంతవ్యోమేపరాధ'' యని ధ్యానించుచు వెల్లిగొను సంతోషబాష్పమ్ముల నతిమందప్రసారితైకైకపదవిన్యాసుండగుచు భగవన్మందిరకందరాభిముఖుఁడై చనునవసరమ్మున. 72

తే. గీ. బెత్తములుచేతఁబూని 'భూవిభుఁడువచ్చె'
నంచురుళిపించి జనుల వారించుకొనుచుఁ
దనకు గొందఱు భృత్యులు దారిదెలుప
నరిగెఁ గురుమతిపతిగుహాద్వారమునకు. 73

తే. గీ. 'ఇచటనుండుఁడు రాజుగారేగుదెంచి
నారు లోపలఁ జోటులేదు మీరొాదలను
మానుఁ' డని భటులు జనుల మాన్పుచుండఁ
గురుమతీశ్వరుదరికేగె ధరణివిభుఁడు. 74

క. మితపరివారముతో సం
తతము న్విచ్ఛిత్తిలేని నానాదీప

ప్రతతివితతకాంతితిర
స్కృతగాఢతమస్కమయిన గిరిగుహలోనన్ 75

సీ. పదునాల్గులోకముల్ బహునిష్ఠచే నహ
ర్దివమొనర్చినభాగధేయమనఁగ
ముడుపుమూటలుగట్టి మ్రొక్కువారల రోగ
తతులు పాపు మహౌషధంబనంగ
కురుమతిక్షోణీధ్రగుహలోనఁబుట్టిన
లలితమహేంద్రనీలంబనంగ
ముక్కురాన్వయమందుఁ బుట్టుభూపాలకు
లార్జించుకొన్న పుణ్యమ్మనంగఁ
తే. గీ. గారుకమ్ముల కెనయు నాకారగరిమ
గలిగి దయచిమ్ము రూపంబుఁ గలిగి చెలఁగు
విశ్వభరు దివ్యమంగళవిగ్రహంబు
గాంచె వేడుకఁ గన్నుల కఱవుదీఱ. 76

వ. వెండియు సోమబాలపాలనచతురంబగు నిది నన్నుమాత్రము పాలింపదేయని తలపోసి శరణాగతంబగు సోమబాలరేఖయో యనఁదగు నఖరేఖచే మనోరమంబును సంపుటీకృతంబును నగు పాదయుగంబును ఖగనాథోరస్థలమహనీయైకావళీహారాయితంబును, హరిచరణంబు మజ్జన్మకరణంబని గరువంబుగాంచిన సురతటిని యతిశయంబు సహింపక పాదజాతయగు నద్దానికన్న నుత్కృష్టంబగు వైశిష్ట్యంబు సంపాదింపఁ గటీతటంబునం ద్విజన్మత్వంబుగాంచిన యమున నాఁదగునదియునగు నూరుయుగళంబును, దానిం గాళిందీభ్రాంతింజేసి చెలియని కౌఁగిలించికొనిన సరస్వతి నాఁదగు పీతాంబరంబును, మదీయ ధరణీధరభూషణం బీమహామహుఁ డని సంభ్రమంబునం బరతెంచి కౌఁగిలించుకొనిన శేషాహి నాఁదగు వజ్రకవచితకటిసూత్రంబును వినిమయకలనంబునందును నామవ్యత్యాసంబు లేని మధ్యమమునకుఁ

దగిన భూషణమో నాఁగఁ దాదృశంబై మనోజ మహారాజమణీవరణ సందేహావహాయగు కొంచికచే విరాజమానంబగు మధ్యమంబును, మత్స హజంబగు నీకరంబు వామంబయ్యు భగవద్విజయశంఖాలంకృతం బగుచు నన్నీసడించుచున్నదను నవమానంబునం బోలెఁ గటీతటంబుం జేరి యథోముఖంబగు వామకరంబును, సంసారచక్రిచంక్రిమణమ్మున ఖిన్నమతులరయి యేలకృశించెద రయ్యయ్యో ఈగిరినున్న మదీయ చరణయుగళసేవ యొనర్పుఁ డని సూచించునదియోయన నధఃకృతా గ్రింబుగా జనుల కభయ మొసఁగు నభయ హస్తంబును, జిరకాలము తన బింబాంతరమున నెలకొనియెనను సౌహార్దంబునఁ బరిరంభణంబా చరించుకొనిన భానునికరనికరమో లేక యురోవిరాజమానలోక జననీ కరారవిందస్యందమానపరాగరేఖయో యను సంశయం బొదవఁజేయు నుత్తరీయీకృతపీతాంబరంబును, వియత్తలంబు జననియగు తననాభి కుశలంబు తెలియఁ బుత్తెంచిన వచ్చి నిజోదరీకృతనివాసంబులై మరలఁ జనని తారకలో నాఁదగు నానాభిలంబమానతారానామకముక్తా స్రజంబులును, నిసర్గతేజంబును ద్రయీశరీరంబునుగల నావలెఁ గళంకి యగు నీచందురిండును భగవన్నయనంబ యగుటంజేసి మత్సముం డనఁదగె నేనిపుడ తదురంబునం జనియించి తదౌత్కృష్ట్యంబు సంపా దించెదనని జనించిన నభోమణియో యనఁదగు కౌస్తుభమాణిక్యంబును, దనకుం గల చంద్రోపద్రివంబు తద్భగిని యగు రమకుం దెలిపెదనని యురస్థలం బాశ్రయించి యచటఁ గౌస్తుభంబను దీపంబువలన భయం పడి సమీపముననున్న నాభి గుహం డాఁగఁబోయి యచటను హారీయ నాయకమణిం గని సూర్యుండనుకొని జడిసి పార్శ్వంబునఁ దారావళీ భీతంబయి యటుచనలేక కృశించియున్న తమోరేఖ యనఁదగు రోమ రేఖయు, బాల్యచాపల్యంబున వనమాల నతిక్రమించి యచటఁ దమ యూధముంగానక డాఁగియున్న తిమిరశిశువనిగాని లేక దివ్యవిగ్రహ లవణిమాహస్కరతనయాసముద్భూద్ధంబగు సుడి యనియుంగాని పలు కంబడు పుట్టుమచ్చయును, నేను మిత్రరూపముగలదాన నే నబ్జరూపం

బుగలదాన నీకేల యహంకృతి నీకేల కోపమని కొంతదనుకం గల
హించుననియుంబోలెఁ బ్రత్యేక మజ్జమిత్రరూపంబు లవలంబించి
చెలఁగు శంఖచక్రంబులచే విరాజితంబగు దోర్దండాంచలంబులును,
బార్శ్వద్వయస్థితలగుచు సవతులగు రమయు, భూమియు నిజవదన
సౌందర్యావలోకనంబునకై కలహింపుచుండ నిరువురను ననునయించు
టకై యిరుప్రక్కలం గట్టుకొనిన ముకురంబులు నాఁదగు కపోలం
బులును, గరిరక్షకా మమ్మనుగ్రహింపుము పిల్లలమని కర్ణంబులందగులు
కొని వేఁడుకొనుచున్న నిజవదనలావణ్యజలనిధిం జనియించిన మకర
శిశువులోయనఁ దగు నింద్రనీల మణిఖచితంబులగు మకరకుండలంబు
లచే మనోహరంబగు గండయుగళంబును, నిజవదనలావణ్యజలధింబడి
విహరించుతఱి నచట నించువిల్కాని రాకపోకలకుం గట్టినగట్టనఁదగు
నాసిక కిరుప్రక్కల రెండునుఁబడి యొకదాని నొకఁడు చూచుకొనమిఁ
జలితంబులగు మీనదంపతులనఁదగు లోచనయుగంబును, సర్వతో
భద్రంబను పేరు తనకుగల్గినను జేదగు తనయాకులకు లోకనాథవద
నారవిందమకరంద సేవనంబునం దీపి కఱపింతునని పిచుమందంబు
మొదటఁ బరీక్షకై పంపిన పర్ణయుగమునాఁదగియు, ముఖరుచి యను
మడుఁగునఁ గస్తూరీతిలకమను చేఁపపిల్లలం గ్రసియింపవచ్చి పరస్పర
లిప్సాజనితకోపమునం గలహింప నుద్యమించి మొగంబులు వంచి
యున్న నీటిపాములో నాఁదగియును, మేము సద్వంశప్రభవులము
మీరు గోత్రభిదుపలంబులరని కర్ణమౌక్తికంబులు పరిహసింపఁగ నైఁ
పక నాసావంశంబున జనియించి యెగిరిపైఁబడి కర్ణమౌక్తికంబుల
తోడం గలహింపుటకుఁ జాలుగట్టి యెదుర్కొను నింద్రనీలంపుమణులు
నాఁదగు కనుబొమ్మలును, మదన వీరస్థాపితత్రిభువనవిజయసూచ
కాగ్ర భాగోభయతోవ్యాలంబిభ్రూపత్రనాసికేషు స్తంభాగ్రశుంభత్తద్
ధ్వజచిహ్నమీనశాబకంబనిగాని లేక కందర్పవీరభ్రూలతా చాపసమా
రోపితనాసావంశాంకురబాణాగ్రఫలకంబని గాని పలుకంబడి ఫాల బాల
చంద్రుం గళంకిఁగాఁజేయు కస్తూరీతిలకంబును, నిరుపమానసౌంద

ర్యంబు ఘనీభవింపఁజేయుచుండ నిమ్మహామహు నుత్తమాంగంబు కర్ణాధిష్ఠితం బగుచుండఁగఁ గర్ణజనకుండనగు నే నేతత్పథంబున వసింతునే యను నసూయచేఁ దాను నుత్తమాంగవసతి యొనర్చిన సహస్రకిరణుండు నాఁదగు కిరీటంబుచే నుదితరవిమండలాగ్రచుంబి తంబగు ఘనాఘనంబుం బురణించుచున్న నక్కుమతీశ్వరు నాపాదమ స్తకం బవలోకించి తనివి దీరక గద్గదస్వరంబొదవ నానందబాష్ప ములుగ్రిమ్మఁ బులకాంకురమ్ములువొడమఁ గుతూహలం బుప్పతిల నమస్కరింపుచు నుతియింపుచుఁ గదలని యవయవంబులతో, వ్రాలని కనుఱెప్పలతోఁ, జలింపని మనంబుతో, నద్దేవుపాదారవిందంబులు మనంబున నునిచి ధ్యానించుచు దివ్యాభయహస్తసరభసవిగళత్ప్రసాద కుసుమసముదయుం డగు కతన భక్తాగ్రగణ్యాత్మకూరుపురభూపతి రాజ్యలక్ష్మీశిరంబునం బుష్పాభిషేకం బొనర్చుపగిదిఁ గాని లేక తదీయ శుభఫలబీజావాపం బొనర్చుచున్న భంగిం గాని చూపట్టునప్పరమేశ్వ రునకు మరల మ్రొక్కి సబాష్పగద్గములగు కతన నేమియు నననేరక ధ్యానించుచున్న వేంకటరెడ్డి ప్రముఖులతోఁ గూడ నిట్లని విను తింపం దొడంగె. 77

సీ. కురుమూర్తిశైలకందరవిహారమొనర్చు
ఫణిశైలనాథ తుభ్యంనమోస్తు
కుర్మతిక్షోణిభృద్గుహలోనవసియించు
హస్తిశైలేశ తుభ్యంనమోస్తు
కురుమతిజ్యాభృద్దరి రమించుచున్న నీ
లాచలాధీశ తుభ్యంనమోస్తు
కురుపతిక్ష్మాదరికందరనున్న శ్రీరంగ
పట్టణాధీశ తుభ్యంనమోస్తు
తే. గీ. భవ్యకరుణాసముద్ర తుభ్యంనమోస్తు
పద్మభవముఖ్యవినుత తుభ్యంనమోస్తు

పరమపురుష రమేశ తుభ్యంనమోస్తు
భవ్యకరిరాజవరద తుభ్యంనమోస్తు. 78

సీ. చతురంగబల మేకగతి సమగ్రప్రభా
వంబుగైకొంట నీవలనఁగాదె
కాళిదాసునిఁబోలు కవులిచ్చుకావ్యక
వ్యలనుగైకొంట నీవలనఁగాదె
నవజాతిమణుల విన్నాణంబుగల కోశ
ములనుగైకొంట నీవలనఁగాదె
ఘనమణిప్రాసాదగణములొప్పారు సం
పత్తిగైకొంట నీవలనఁగాదె

తే. గీ. ప్రాభవముగల్గియుంట నీవలనఁగాదె
బంధువిస్తృతిగనుట నీవలనఁగాదె
బహుళముక్కరవంశభూపాలకులకు
శేషశైలేశ కుర్మతిశ్రీనివాస. 79

తే. గీ. నిన్నుశరణంబువేఁడెద నిన్నుఁదప్ప
నితర దైవములను నెన్న నేనెఱుంగ
నన్ను నెప్పుడు సంరక్షణంబొనర్ప
శీతలంబగు నీదయఁ జిలుకవలయు. 80

తే. గీ. తతమతినిగాక నే నింతదనుకఁ జేసి
యున్న పాపంబులన్నియు సున్నజేసి
యింక నే పాపములుచేయనీక మించు
గతి ననుంబ్రోవుమయ్య కుర్మతినగేశ! 81

తే. గీ. నిన్ను నుతియింపనేరని చిన్నివాని
నన్నుఁ జపలుని రక్షింతువన్నధైర్య
సాహసంబులు గొనుటకు సాక్షిగాదె
రక్షితకరీంద్ర నీ ధుర్యవరక్షణంబు. 82

చ. రవితనయాచరభ్రమరరాజివిరాజితదేహ దేవదా
నవనుత శంఖచక్రధర నాకుభవాదికవీంద్రనుత్య భూ
భువనధరప్రసిద్ధకురుమూ_ర్తిగిరీంద్రదరీకుటీరమా
ధవ యమృతోపమామితకథావిమలాసమలాలితాఖిలా. 83

మ. మరుదన్నప్రభుమౌళికోటివిలసన్మాణిక్యచారుప్రభా
కిరణాళీచపలాకులారుణకలాకీలాలదాయాదసుం
దరనేత్రద్వయ నూతనద్యుమణిరుద్గాయాదధామచ్ఛటా
ధర పక్షీశనుతా నతాఖిలజగత్సంరక్షణశ్రీరతా. 84

తే. గీ. రాజశేఖరదేవతారాజరాజ
రాణ్ముఖామరవినుతా ! పరాక్రమవిజి
తామరాహిత ! భ_క్తస్థిరానురాగ
రాధితపరాత్పర ! వరకుర్మతిగిరీశ ! 85

క. మందరగిరిధరకిటివర
సుందరవామననృసింహ శుభకరవదనా
నందకహ_స్త ! యశోదా
నందన ! కరిహరణ ! నందనందన శౌరీ. 86

ఉ. తారలఁ గేరుగోరులు సుతారముఁజూప రమావసుంధరో
దారసుకంకణారవ మనంత ముదావహమై చెలంగ నా
కారము నీరజంబుల వికారములై టకుఁ బెట్టుచుండఁ జె
న్నారు భవత్పదద్వయ మనారతమున్ మదిలోఁ దలంచెదన్. 87

సీ. ప్రాఁబల్కు_జవరాలిరాణివాసముగన్న
మునులు గన్గొనఁజాలుగనివి నీవ
పదితలల్ గలసోఁకుఁ బగసోఁకఁ దెగటార్చి
ప్రజలఁగాచిన మగరాజవీవ
రాచయేన్గుల నేలరాచి వారలనల్ల
చెరువుగట్టిన జగాజెట్టివీవ

పదియాఱువేలయెన్మిదిమంది చెలులపై
భుజముసాచినపెద్ద బొజుగువీవ
తే. గీ. మంచుమలచూలుపల్కుటాల్ మరులమగల
కొలుపుగనునట్టి వేలుపుతలవునీవ
యిపుడుమాపాలివేల్పవై యెసఁగితయ్య
గుడుసువాల్గాల్ప! పాపరాగుట్టవేల్ప!. 88
చ. అని నుతియించి శ్రీహరికరాబ్జమునం దిడి యర్చకుండు కొం
డనుచు సుమప్రసాద మభయం బొసఁగం దలమీఁదఁ దాల్చి య
య్యనఘుపదద్వయంబు హృదయంబునఁ దాలిచి భక్తిపారవ
శ్యనియతచిత్తుఁడై నయనసారసముల్ ముకుళించియుండినన్. 89
చ. తనపతి సోమభూపతి ముదంబున శ్రీహరిఁ జేరువేళఁ జె
ప్పినవిధమంతయున్ విడిచిపెట్టక పుణ్యమునంద బుద్ధియున్
జనులయెడం దయామతియు సజ్జనులందుఁ బ్రపత్తియున్ దనం
తన దగియున్నలక్ష్మమయుఁ దన్నుతిసేయఁదొడంగె నత్తఱిన్. 90
మ. మిగులన్ నీవు దయాస్వభావుఁడవు లక్ష్మీపుత్రుఁడోనాఁబ్రసి
ద్ధగుణోపేతు భవత్కుమారకుని సీతారామభూపాలు బ్రో
వఁగదే శ్రీపతి! ప్రోవకున్న సిరి కోపస్వాంతయౌఁజుమ్మి; పె
ద్దగదా భర్తలకన్నఁ గాఁతల కపత్యప్రేమ లోకంబునన్. 91
తే. గీ. జలజలోచన! మున్ను రక్షఃకుమార
చంద్రహాసధ్రువాదిరక్షకునినిన్ను
దివిరి మాబాలు నేలుమా దేవ యనుట
నాతి నగుటనుగాని యన్యంబుగాదు. 92
వ. అని నుతియించి పిమ్మట జగన్మాతయగు లక్ష్మినుద్దేశించి.
తే. గీ. సోమునకుఁ దోడఁబుట్టిన సుదతివీవు
సోమభూపాలవరునకు సుదతి నేను
గానఁ జుట్టాలమగుమమ్ముఁ గరుణఁజూచి
యిందిరాదేవి మాబాలు నేలుమమ్మ. 94

సీ. వలరాజునందుఁ గల్వలరాజునందుఁ గ
లిగినసఖార్మి వీని రక్షింపుమమ్మ
కలవాని వేల్పుమూకలవాని నిరసించు
సిరియిచ్చి వీనిఁ బోషింపుమమ్మ
తులలేమియును నరాతులలేమిగల రాచ
రికమిచ్చి వీని భరింపుమమ్మ
కనికరం బర్థిరాఁగని కరంబర్థిఁగాఁ
జేయించి వీనిఁ గైసేయుమమ్మ
తే. గీ. సకలనరపాలవందితచరణుఁడైన
నీతనూజుని కెసఁగు లక్ష్మీతనూజ
నామమది సార్థకముజేసి నామనంబు
మోదరత్నాకరమ్మున ముంచుమమ్మ. 95

సీ. భయములేదని యొక్కపల్కు పల్కినఁజాలుఁ
బాకారిసిరి తృణప్రాయమనఁగ
అతిభక్తిగలదంచు నాదరించినఁజాలు
ధనదునిసిరి యదెంతటిదనంగ
నావాఁడవని పేర్మిచేవఁజూపినఁ జాలుఁ
బశుపతిసిరి గడ్డిపరకయనఁగ
మనసుదీరఁగ నొక్కమాఱు చూచినఁజాలుఁ
గురురాజుసిరి గోటికొనయనంగ
తే. గీ. విశ్వజనయిత్రి నీకు నాబిడ్డయందుఁ
గరుణగల్గుటకావలెఁగాని నీబ
లంబుగలవాని కేమిలోపంబు తల్లి!
భార్గవీ! నీకుఁ బదివేల వందనములు. 96

వ. అని నుతియించుచున్నంత. 97

క. ననుఁజూచెను ననుఁజూచెను
ననుఁజూచెను నన్నుఁజూచె నాభాగ్యంబే

మని యందఱుఁ దామనుకొనఁ
గనె నందఱ శౌరి కరుణగలచూపులతోన్. 98

క. నీరాజనంబునకుఁ గ
ర్పూరము వెలిగించి తెచ్చి పూజారియుఁగై
వారమొనరింపుఁడన సీ
తారామనృపాలముఖులు దద్దయుభక్తిన్. 99

ఆ. వె. కనుల నద్దుకొనిరి కన్నులు చల్లగాఁ
జేసి ప్రోవుమయ్య శ్రీసతీశ!
సకలలోకరక్షణకలాచతుర! కుర్మ
తిగిరివాస! దేవదేవ! యనుచు. 100

వ. ఇట్లు నీరాజనంబునకు నమస్కరించి.

సీ. భృత్యవర్యులు కొంద ఱిదిదారి యిదిదారి
యంచు మార్గమ్ముఁసూచించుచుండ
అడుగడ్డునకు మాధవావతారంబు క
న్దోయిఁగట్టినఁయట్లు తోఁచుచుండఁ
గరితురంగమసటాకలితభూరజ మభ్రి
మణిహయంబుల రంగు మాన్పుచుండ
'జయమహారాజరాజ్యంశాధి'యని వంది
జనులు కైవారంబు సలుపుచుండ

ఆ. వె. ధన్యజన్మయైన తల్లితో బాంధవ
ప్రతతితోడ సుకవివితతితోడ
సోమభూమిపాలసుతుఁడు కుర్మతిగిరిం
డ్రిమ్మ డిగియెఁ గడుముద మ్మెలర్ప. 102

తే. గీ. ఇట్లు డిగి భక్తజనముల యెసకమెల్లఁ
బరఁగనరయుచు నరిగి యంబాపురంబు
నందలిభవనమున కేగునంతలోన
నభ్రిమధ్యంబునకు వచ్చె నభ్రిమణియు. 103

తే. గీ. భోజనముచేసి యారాజపుంగవుండు
గాయకులగానములు సుహృద్గణముతోడ
వించు హృదయాంబుజము పల్లవింప రమ్య
హర్మ్యతలమున విహరించె నతిశయముగ. 104

— గ ద్య —

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీ శతావధాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే
నాంధ్రీకృతంబగు శ్రీనివాసవిలాసమ్మునఁ
చతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ నివాసవిలాసము

పంచమాశ్వాసము

తే. గీ. వాయువేగమ్ముగల్గెడివారువముల
నెక్కి యిర్వురు సాహిణు లెసక మెసఁగ
నలరుధరణీధవునకు నంజలిఘటించి
పలికి రిట్లని సంతోషభరితులగుచు. 1

వ. దేవా! సావధానమనస్కుండవై యాలకింపుము. భవదాజ్ఞాప్రకారం బున నుత్సవాగతజనంబుల నరసివచ్చితి మస్మన్మత్యనుసారంబుగాఁ జూచినంతవట్టు విశేషంబు లెఱింగించెద మెట్లనిన, శ్రీనివాసచరణార విందసందర్శనంబునకై బృంద బృందమ్ములుగా ననేకదేశమ్ములనుండి వచ్చిన ప్రజ లొకరిమొగ మొక రెఱుంగనికతనఁ బరదేశభాషాదుల నిందించుచు స్వదేశభాషాదులం బ్రశంసించు కొనుచుండిరి. మఱియును ధవళోత్తరీయప్రావృతమస్తకులును వసనగ్రంధికలిత వామకక్షులును బ్రహ్మవర్చసవిప్రులునునగు విప్రు లనేకులు వచ్చుచుండిరి. మఱియును గొందఱు తాము ముందువచ్చి దిగినచోటు మఱికొంద ఱాక్రమింప నుచ్ఛృంఖలమ్ముగాఁ గలహించుచుండిరి. మఱియు నొక్కబజారునఁ గొందఱు పద్మినీవల్లభకరంబులు పుండరీకంబులంబోలెఁ బటమంట మ్ముల విస్తరింపఁజేయుచు నుద్యోగు లుద్వృత్తవిపక్షులంబోలె ధాన్య పరిపూరితమ్ములగుగోనులను వృషభమహిషమ్ములనుండి పడఁద్రోయు చుండిరి. కొందఱు తండులమ్ములు రాసిగాఁ జేసికొని 'యోహో' జను లారా! ఇటురం డిటురం డంతకన్న నే నెక్కుడుగా నిచ్చెదనని చేతు లెత్తి పిలుచుచుండ మఱికొంద ఱంతకన్నను మేమెక్కుడిచ్చెదమని బొబ్బవేయ మరలిపోవు క్రాయికులను మొదటివా రంతకన్నను నెక్కు

డుగా నిచ్చెదమని పిలుచుచుండిరి. మఱియొకచోట మీకుఁ బృథుకా కృతిం గాంచెదము మమ్ము మర్దింపకుఁడని యాక్రోశించుపగిది సద్యో భర్జితంబులగుకతన నులూఖలాంతరముసలోగ్రఘట్టనంబునఁ జుంకారం బొనరించు వ్రీహులను నివియుఁగూడ మనలఁబోలెఁ బృథుకంబులే యను సంతసమ్మునంబోలెఁ జలించుచున్న స్తనంబులంబొల్చు శృంగార వతులు మర్దించుచుండిరి. వేరొక్కయెడ నాపణికాంగన లీహరిమంథ కమ్ములు కఠినస్వభావంబులను గోపమ్మునంబోలె వేచి విసరుచుండిరి. మఱియొక్కచోటఁ గొందఱిక్షుపాకంబీయుఁడని యడుగఁ గొంద ఱాప ణికు లాబాల్యాశిక్షితచాటువచనులగువారిం గాంచి పృథులగుడంబు కావలయునేయని యడుగఁ దద్వచనశ్రవణమాత్రవలాయమానులగు నవ్వారింగాంచి సహస్తతాళమ్ముగా నపహసించుచుండిరి. 2

సీ. ఒకచోట శర్కరనొసఁగుమంచును గొంద
ఱడుగ శర్కరలేనియట్టియొక్క
వర్తకుం 'డిదియేమిపై ఖరి యినుము కా
వలెనే' యటంచునవ్వంగ వారు
'కాదోయి సిత మాకుఁగావలె' ననుటయు
గోధూమపిష్టాళి గొని 'సిత యిదె'
యని చూప వారును 'నౌరౌర యిటు మోస
పుత్తువే యిప్పని భూపుతోడఁ

తే. గీ. జెప్పెద' మటన్న, నవ్వాఁడు 'సితయె కాదొ
కనుఁగొనుఁడు ప్రాజ్ఞులరు మీరు కనులులేక
యున్న వేఱొక్కరికిఁ జూపు కొన్నఁ దెలియు'
ననుచుఁ గలహింపసాగె నోయవనిపాల. 3

సీ. ఒకచోటఁ బణ్యవీథిక నెన్నఁడెఱుఁగని
ఛాందసుండై నట్టిక్ష్మాసురుండు
వచ్చి హింగువు గోర, వర్తకుండొకఁడు ర
మ్మనుచు సురామత్తమైన మా దు

కాణమునం దేదికావలెననఁ గర్ణ
మ్ములు మూసికొనుచు విప్రుఁడు కటకటా
యనుచు నిష్ఠీవనంబాచరించుచు జందె
మును నివీతముఁజేసికొనుచు నెన్నఁ

తే. గీ. డేని రాని బజారునకేల వచ్చి
తిని సురామతమఁట యిది, దీనికేమి
నిష్కృతియొ యంచు దాని వింధించుచున్న
నతని నాడింపసాగి రోయవనిపాల ! 4

వ. మఱియొక్కచోట మహాజనసంఘపారావారతురంగతరంగకౌతుకసమాగతరంగ దుత్తరంగ గంగాయమునాసరస్వతీభ్రాంతివల్లి కామతల్లికోపఘ్నాయిత క్రియవిక్రయికానీతసముద్వేల్లన్మాంసలతరధవళనీలశోణవర్ణ మాహోక్షాధ్యక్షంబులు లక్షలకొలఁదిగ నక్షీణాక్షిక్షణదానదక్షమ్ములై తనరారుచుండె. 5

సీ. ఒకచోటఁ బటమందిరకలితమ్ములగు సం
చులను విప్పుచుఁ గట్టుచునుజెలంగు
నట్టి వర్తకు లిచ్చునట్టి మాంజిష్ఠాది
వస్తువుల్ గొనుచున్నవారిరొదయు
సౌవర్ణతంతువిస్తారితరాంకవా
దికపటపటలమ్ములకునయి తగ
వందలకొలఁదిగా వచ్చెడిజనముల
కోలాహలమ్మనుగూడి కొండ

తే. గీ. దరుల వ్యాపించి యటనుండు తపసులకును
గర్ణనిర్భేదనమొనర్పఁగా బయటికి
వచ్చి వారు మహాశ్చర్యమచ్చుపడఁగఁ
దలలనూచుచుఁ జూతు రుత్సవము నధిప. 6

సీ. కొండనెక్కెడివారు కొండనుదిగువారు
దేవున కెరఁగి నుతించువారు

పరుగెత్తువారును బడువారు తమయంత
లేచువారును వారిఁ జూచువారు
ఘోషించువారు సంతోషించువారు ర
మ్మనువారు నటనుండుఁడనెడివారు
ఫలములు గొనువారు పంచదారను గొను
వారు కీర్తనములఁ బాడువారు
తే. గీ. దానములొసంగి సుకృతమ్ముఁ బూనువారు
శ్రీనివాసాన్యమెఱుఁగక చెలఁగువారు
నైనజనసంఘములచేత వ్యాప్తమగుచుఁ
గొండ కన్నులపండువై యుండెనధిప. 7

సీ. పటమంటపములు ముప్పదివేలకెక్కుడు
వృషభంబులవి వేనవేలసంఖ్య
నశ్వమ్ము లొకలక్షయయిన నుండకపోవు
చేలముల్ లెక్కింపఁజాల మేము
రూప్యరాసులను నిరూపింపఁగారాదు
భక్ష్యపుంజములఁ జెప్పఁగఁదరంబె
తండులరాసులు తండోపతండముల్
రసవస్తువుల లెక్క రాదు చక్క
తే. గీ. నెచటఁ జూచిన వర్తకు లెచటదృష్టి
నించినను వస్తుజాతమ్ము లెంచఁదరమె
చనికనినదేవరకును విశదమకాదె
భూమి యీనినయట్లుండె భూపతిలక. 8

క. కల్లలుగావు నవోదన
ముల్లసిలఁగ భాండములు మహోన్నతగతిఁజో
బ్బిల్లఁగ నద్రిప్రాంతము
చుల్లీమయమయ్యె భూప! సుందరరూపా. 9

సీ. మార్దంగికధ్వానమాననీయంబులై
తాళారవానుబద్ధమ్ములగుచు
వల్లకీనాదసంపత్తిరమ్యమ్ములై
తానవిత్రానచిత్రమ్ములగుచు
మానసీయాననగానగమ్యమ్ములై
ఘటవాద్యరవసముత్కటములగుచు
ముఖవల్లకీనాదముఖరవయుతములై
బహుళవై దేశికస్వనములగుచు
తే. గీ. తత్తదమగుణరీతిఁ జిత్తమున కతుల
గతుల సంతసమొసఁగుసంగతుల నెఱిఁగి
పాడి యాడంగ నేర్చిన ప్రోఁడలున్న
వేశవాటములవి వేనవేలు భూప! 10

చ. ఎవఁడవు నీవటంచు వచియించెడివా, రెవఁడంచుఁబల్క నీ
కవసరమేమి పొమ్మనుచు నాడెడివారును, దారియిమ్ము మే
మవలకుఁ బోవఁగావలెనటంచు వచించెడివారు, నాపయిం
గవయకు మదిర పెద్దదియ కా యటుపొమ్మనువారు భూవరా! 11

చ. నగలివి చూచుచుండుఁడని నమ్మికచేఁ దమ కిచ్చిపోవ నా
నగలను గొంచు వారు చనిన న్నగలిచ్చినవారు వచ్చి మా
నగలని యేడువందొడఁగినం గని మ్రిచ్చులఁబట్టితెచ్చి యా
నగల నొసంగుచుందుము జనమ్ములు విన్ను నుతింప భూవరా! 12

చ. పవిగొని యట్కులన్ సెనగపప్పు నపూపములున్ ససంభ్రమం
బునఁ దినువారు కొంద, అనుమోదమునన్ సుర త్రావి త్రావి భూ
మినిబడి మాటికిం బొరలి మేనులెఱుంగక కారుమాటలన్
వినఁ గొఱగానిరీతిఁ బలవించెడువారును గొందఱో నృపా! 13

సీ. మల్లెపూల్ సిగనిండ నల్లిబిల్లిగఁజుట్టి
విడెము పుక్కిటనిండఁ గడలుకొల్పి

తనువెల్ల మంచిగందమ్ముగాఁ గయిసేసి
చలువబట్టలు పొల్పెసంగఁదాల్చి
యొకరికే లొకరికే లొకటిగాఁగీలించి
సుందరీమణులపైఁ జూపునించి
యన్నికార్యములు నట్టడవిలో దిగడించి
చాంచల్యమును చిత్తసరణిఁబెంచి
తే. గీ కులకుగుబ్బలజవరాంగ్రగుంపులోని
కరిగి యారాటుపోటుల కాగి నిక్కి
నీల్గి విహరించుచున్నట్టి నీటుకాంగ్ర
వర్ణనముసేయ మేమెంతవార మధిప! 14

చ. కురుమతిపర్వతేంద్రమునకుం బ్రణమిల్లుకతమ్మునం దమోం
కురములు వీడుభంగి మఱికొందఱు ముండితమూర్ధమొప్పఁ బు
ష్కరిణి మునింగి "పాహి మునిసన్నుత దేవ ముకుంద" యంచు సు
స్థిరమతులై భజించుచును జేరిరి కొండకుఁ బార్థివోత్తమా! 15

చ. నరవర యేమిచెప్పుదు మనారతసంఘవిధుక్షితంబు పు
ష్కరిణి తదంబుపాన మవగాహనము న్నిరసించువారి క
క్కురుమతినేత శాస్త్రియొడఁగూర్చు 'నెఱుంగము పాహి నో' యనం
గరము ననుగ్రహించుఁ గరుణావరుణాలయుఁ డాతఁ డెట్టిఁడో! 16

ఉ. దేవునిఁ జూచువేడ్కఁ జనుదెంచినవారు సహస్రజిహ్వాలం
దేవరవారిపుణ్యము గణింతు, రదేమన నీదృశత్వసం
భావితుఁడైన శేషగిరివాసుఁడు కుర్మతి నాయకుండు సం
భావనఁజేసి మిమ్ముఁ బరిపాలనఁజేయుటఁగాదె భూవరా! 17

చ. పలుకులు వేయునేల, రవి పశ్చిమదిగ్ధరణీధరావని
స్థలనికటమ్ముఁజేరెడు లసద్గతి శ్రీపతిపాదుకోత్సవం
బలవడువేళయయ్యె నెలవంచు సలామొనరించి యేగి రు
జ్జ్వలతురగాధిరూఢులయి సాహిణు లాహరిసేవఁజూడఁగన్. 18

చ. సనకసనందనాదిమునిసత్తము లెవ్వని పాదుకాద్వయ
మ్మును బనిఁబూని చేరి భవము న్బెడఁబాయఁగ నెంతు, రట్టిదే
వుని వరపాదుకోత్సవముఁబొల్పుగఁ జూడఁగ నిచ్చ పిచ్చలిం
ప నృపతి కుర్మతీశ్వరుని పర్వతసన్నిధి కేగనెంచుడున్. 19

క. కరులును హరులు పదాతులు
ను రథమ్ములు మెఱయఁగా ననూనప్రమదా
కరమై నరపాలకుని చ
తురంగబల మేగుదెంచెఁ దుందుడుకుమెయిన్. 20

క. లలితమ్ములు సాదికరో
చ్చలితమ్ము లురశ్శిరఃప్రసారణవిలస
ద్వలితమ్ములు కలితమ్ములు
బలితమ్ములునైన కరులు బహుముదమొసఁగెన్. 21

క. ఖురగోపనమా మనకని
శిరమున్ దగవంచి చింతచే సూత్కృతులం
బరపు చయశము విడుచుగతి
ధరఁద్రవ్వెఁ గులీనతురగతతులు ఖురములన్. 22

క. అంజనగిరిసమ మరికరి
భంజనమున్ మంజులమును భద్రమునగు మే
ల్కుంజరము నెక్కి భూపతి
కంజనయను జూచువేడుకం జనె గిరికిన్. 23

తే. గీ. కరివరములు పదాతులును రథములును
గురుమతిగిరీంద్రపతిసేవ కరుగుచున్న
నరపతికి ముందు నడచె సుందరతరముగ
నచ్చపుచ్చమ్ములైనట్టి హరివరములు. 24

తే. గీ. అగము చనుదెంచుచున్నదోయమ్మలార
యనుచు గజమునుజూచి భ్రాంతినివహించు

నొక్క గ్రామాంగనను జూచి, యొక నిషాది
నాగ యని పల్కి నగియె విన్నాణముగను. 25

క. సరసిజనయనోత్సవముం
బరికింపఁగ వచ్చినట్టి బహువిధజనులం
బరికించుచుఁ బుష్పితగిరి
వరనికటమ్మునకుఁ జేరెఁ బార్థివుఁ డంతన్. 26

చ. సలలితరీతి నాట్యములు సల్పుచుఁ బాడుచు నీలలోలదృ
ష్టుల నిగుడించుచు న్నొగడు సుందరులొ వెలయంచయానలం
గలయఁ గనుంగొనెన్ నృపతికాంతుఁడు కుర్మతిసన్నిధిన్ మహో
జ్జ్వలతరమంటపోపరిలసన్మణిపీఠసుఖోపవిష్టుఁడై. 27

వ. ఇట్లు భూపాలపరిముఖులు నిర్భరానందదంతురితాంతరంగులై యట
నుండునెడ. 28

చ. అలకురుమత్యగేశుమహిమాతిశయం బది యావహింప ని
మ్ముల మఱికొంద ఱాడుచును మ్రొక్కుచుఁ జేతులనూచుచున్ గిరి
స్థలమున గండశైలముల సారసలోచనునొద్దఁ బణ్యావీ
థుల మఱియచ్చటచ్చటను దోరముగాఁ దిరుగాడిరెంతయున్. 29

క. ఎఱిగియు నెఱుఁగనిగతిఁ గొం
దఱు బంధుల విడచి రాజు దర్శింపక మై
మఱచియుఁ బలుకక గౌరవ
మెఱుఁగక తిరుగాడసాగి రేమనవచ్చున్ ! 30

సీ. విడిపోయి మాటికి వీపుపైఁ బొరలాడు
కురులజార్ముడి వైచుకొనుటమాని
దిగజారి కాళ్ళకుఁ దగులుకొనెడి పైట
కులుకుగుబ్బల వైచుకొనుటమాని
చిందరవందరై క్రిందుమీఁదునుబోవు
హారమ్ములను జూచుటైనమాని

చెనుట యేర్రై పాఱఁ జెదరి కాలువగట్టు
బొట్టును సవరించుపూన్కి మాని

తే. గీ. నర్తనం బభ్యసించుచందంబుదోఁపఁ
గులటలనుబోలి లజ్జనుగోలుపోయి
యధికతరమైనయావేశ మావహింప
నెనసియాడిరి తగుకుటుంబినులుగూడ. 31

వ. ఇట్లుభగవన్మహామహిమావేశంబున నొడలెఱుంగక పొరలాడు జనులం గాంచి యెవరేని వీరలు విడంబనార్థమ్ముగా నిట్లొనరింతురుగాని యిట్టి భగవన్మహిమ కలుగునా దబ్బరయని తమలోఁ దమ రనుకొన్నయంత మాత్రిన వారును భగవన్మహిమావేశంబున, 32

చ. వెనుకటివాఁకన్నఁ బదివేలమడుంగులు గొప్పగాఁగ న
ర్తనమొనరించుచు న్మదపరాధముసైఁపు మటంచు గండతా
డనమొనరించుకొంచు నకటా యిటులెన్నఁడు చేయమంచు న
య్యనఘుని మ్రొక్కసాగిరి తదద్భుతదివ్యమహత్త్వమెట్టిదో! 33

తే. గీ. కొంద ఱిలువీడినది మొదలొక్కనియు గంతు
లిడుచుఁ బుష్కరిణింజేరి, యేదియో మ
ఱచినటుల వెన్కకేగి మరలయు వచ్చి
యుబ్బుచును నొక్కక్షణకాల మూరకొందుఱ్రి. 34

ఉ. పాపములార! మాపయికిఁ బాఱఁగఁబోకుఁ డటంచు మీఁదికిన్
రేపెడుభంగి జేతులను నింగికిసాచుచుఁ గొందఱున్, జగ
ద్వ్యాపకుఁడీతఁ డీయనఘుఁడాఁటినవేలుపులేఁడటంచు వే
చూపెడుభంగి శీర్షములు చొప్పడఁద్రిప్పుచునుందుఱ్రి కొందఱున్. 35

ఆ. శ్రీనివాసుసేవఁజేయ నుచ్చైర్గతి
యెసఁగుననెడిభంగి నెగురువారు
శ్రీనివాసునిందఁజేయ నధోగతి
బరఁగుననెడిభంగిఁ బడెడువారు. 36

తే. గీ. కురుమతిగిరీశునుత్సవం బరయవచ్చి
నట్టిజనముల[వేగున కాగలేక
యిల యొడలు కదలింపఁగా నెగిరి పడిన
భంగిఁ గొందఱు పొదలిరి భక్తులపుడు. 37

తే. గీ. శ్రీనివాసుని భక్తులమైనకతన
దండపాణికిసయితము దండపాణు
లమగుదు మనుచుఁ దెల్పెడియట్ల చేత
దండములు పూని రందుఁగొందఱుజనములు. 38

వ. మఱియు నిశ్వాసశ్వసననిగళమ్మునకై శ్రవణవల్మీకమ్ములనుండి బయలువెడలి గరుడధ్వజమహిమావేశజనితసాధ్వసమ్మునంబోలెఁ గంపించుచున్న కృష్ణాహికన్యకలనాఁదగు ప్రతిక్షణకంపితభ్రూలతలచే జనులకు భయహర్షంబులంకురింపంజేయుచు భక్తు లిటునటు తిరుగునంతట నలుదెసల దృష్టి ప్రసరించునంతవఱకు గుంపుగుంపుగా భగవన్మహిమాతిశయమ్మున నెగిరిపడుచున్న జనులచే నిబిడితమ్మగు కతన రమాకాంతుమహిమ నూహించి యూహించి భూమియురోమాంచంబునం బొదలెనో నాఁ జెలువారుచుండ, నీదృశోత్సవసందర్శనమ్మునఁ దామును నావేశితమ్ములోయన భేరీపటహపణవహూణవాద్యకాహళాదులు సింహనాదంబులంబోని సమగ్రధ్వానంబుల నెసంగుచుండఁ దామును నావేశితమ్ములో యనఁ జామరోత్కంపవసనపతాకాపటలమ్ములు గంధవాహాందోళితంబులై కదలుచుండ, సర్వంసహయయ్యు జగదీశదివ్యావేశంబు సహింపనేరక మీఁదికెగిరిపోవు వనుమతియోయన ధూళికాపాళికలు ప్రబలుచుండ, మునుముందు కురుమతిగిరిదనుకం బరుగిడి శ్రీనివాసపాదుకాసమాశ్రయణంబుదక్కధరణీభృదాశ్రయణం బనుచితంబని తలంచియోయన మరలి పాదుకలదనుక పరుగిడివచ్చు నావేశితజనమ్ములచేఁ బరివృతంబును, శ్రీనివాసదివ్యపాదారవిందయుగళీసమర్పణమ్మునకై తదనుగ్రహవర్ధమానమ్మగు వర్ధమానాఖ్యగ్రామమ్ముననుండు భక్తవరునిచే యథా

విధినిర్మితంబును, తచ్ఛిరోధృతంబును, సమగ్రజనభవపాశజడిమవిద
ళనచణుండగు మదావళవరదుని పదారవిందయుగళంబును నిరంతర
భవపాశసమాఖ్యయును జడాధినాథత్వంబునుగల నన్నుఁబరిపాలించు
నని నిరంకుశవిశ్వాసమ్మున వరుణుం డభ్యర్థనోపాయనమ్ముగా నంపిన
నిష్కరాశియుగళంబనఁ దద్దిశాభాగానీయమానంబును, జలనిధిసుతా
తనులతానితాంతకాంతి నపహరించి ఘనదుర్గం బాశ్రయించి బలరిపు
మణిసచ్ఛాయ రమానివాసదివ్యవిగ్రహరుచిప్రాప్తవిగ్రహాఖేదబహు
ధవళంబగు నద్దానితోఁగూడ నేతత్పదారవిందయుగళంబుకన్న నన్య
శరణంబు లేదని ద్వేధాభూతంబై శరణుజెందిన విద్యుల్లతామండలం
బనఁదగికాని లేక నన్నుజిష్ణువిష్ణుపదాభరణమ్ముగాఁ జెప్పుచుందురు
తత్పదారవిందంబాశ్రయింపని నాకిది యుచితంబుగాదని నిరంతర
తత్పదయుగళోదగ్రభూషణద్వంద్వరూపంబు ధరియించి యిదియేమో
కనుఁగొందునని శంకితుఁడై యూర్ధ్వభాగమ్మునునుసరించి వచ్చు
చంద్రునిచే రమణీయంబగు సహస్రకిరణమండలంబు నాఁదగిగాని,
ధవళతరవితానరమణీయోర్ధ్వభాగకాంచనసూత్రకలితంబును, శ్రుతియు
గళీమకుటీద్వితయాలంబితమ్మునునగు శ్రీనివాసుపాదుకాయుగళంబును
విలోకించుచున్న మానవులయు, వసుంధరాధురంధరప్రముఖులయు
హృదయంబులు సురకార్యం బాచరించి వచ్చిన జానకీహృదయానంద
నుండగు దశరథనందనుదివ్యపాదుకాయుగళంబు బురస్కరించుకొని
యెదుర్కొనుచున్న సాకేతనగరవాసులయు, దానింజూచుచున్న విభీష
ణాదులయు హృదయంబులంబోలె నానందబంధురంబులై చెలఁగె;
నీ యానందంబు వర్ణింప మహాకవి వచనమ్ములకును నసాధ్యం
బై యుండు. 39

శా. వ్యాసోద్దాలకశౌనకప్రముఖు లేపాదూద్వయిం జూడఁగా
నాసల్ చెంది తపమ్ముఁజేసి తుదకుంబ్రాపింతురో యట్టిశ్రీ
వాసాంఘ్రిద్వయరక్షల న్సురవరాప్రాప్యమ్ములం గాంచి యెం
తోసంతోసముఁజెంది రందఱును దత్స్తోత్రక్రియాధుర్యులై. 40

శా. పాతివ్రత్యముపట్టుఁగొమ్మ కరుణావారాశి బుద్ధిక్షమా
చాతుర్యంబుల కెల్ల సోమధరణీశానార్ధదేహంబు తా
నోతల్లీ! హరిపాదుకా! సదయవై యొక్కింతరక్షింపుమా
సీతారామనృపాలునంచు వచియించెంబేర్మినిండారఁగన్. 41

శా. ఓతల్లీ! హరిపాదరక్షవని నిన్నాహింత్రిలోకంబు లీ
వేతన్మాత్రమకాక మానవసుపర్వేశానముఖ్యామర
వ్రాతంబున్ దయఁబ్రోచుచుందు వతిచిత్రింబంచుఁ గేల్మోడ్చి యా
సీతారామనృపాలకుండు నుతియించెం బేర్మిదైవాఱఁగన్. 42

చ. భరతుని శౌరిపాదయుగబద్ధమనస్కుని రాజ్యమిచ్చి మున్
గరుణదలిర్పఁబ్రోచినప్రకారమునన్ మమునేలు సోమభూ
వరసుత సర్వభూమిపతివంద్య నొనర్పుచుఁబ్రోవుమా దయా
భిరతినటంచుఁ గేల్మొగిచి వెంకటరెడ్డి నుతించె నెంతయున్. 43

తే. గీ. కుఱుమతీశ్వరుపాదపుష్కరసుహృత్త్వ
గరిమ గను ధామనిధిని నిన్గాంచి జనులు
హృదయగుహఁగల తమమును నీసడింత్రు
చిత్రమని పాదుక నుతించెఁ జెలఁగియొకఁడు. 44

తే. గీ. అహహ మహదాశ్రయంబు నీ కబ్బుకతనఁ
గాదె బ్రహ్మాదిదేవతాగ్రణుల మకుట
తటము లెక్కుచునుందు నిత్యమునటంచు
శౌరిపాదుక నొక్కఁడు సన్నుతించె. 45

చ. హరి యటులుండుఁగాక మమునారసిప్రోవఁగ నీవ దిక్కుసు
మ్మరయ జగత్త్రయీపావనమహామహిమమ్మునఁబొల్చుశౌరి త
చ్చరణయుగావనమ్మునకుఁ జాలినమేటివి నీవటంచు న
త్తిరుమలరాయఁ డంజలివిధించి నుతుల్పచరించెఁబాదుకన్. 46

కవిరాజవిరాజితము.

అనుదినమున్ హరిపాదయుగమ్మున నంటిచెలంగుచుఁ గంటకబా
ధను నిరసించుట యుక్తమకాని సదా నినుఁ గొల్చెడివారి మనం

బునఁ గలకంటకముల్ హరియించి సమున్నతిఁగంటకముల్ తనువె
ల్లనుబొసఁగించెదు పాదుక ! బల్విరలంబిది యంచొకఁ డెంచెనొగిన్.

తే. గీ. అంబ ! నీచే సపదరక్షఁడైన జగద
దీశ్వరుండు వరదుఁడయి యెసఁగుచుండ
దైత్యులెల్ల విపదరక్షతనుభజింపఁ
బాదుకా ! హేతు వేమని పలికెనొకఁడు. 48

తే. గీ. ఇట్లు తన్నెల్లరును నుతియించుచుండఁ
గలితతూర్యస్వనమ్ములు గడలుకొనఁగఁ
బార్థనారక్తులయినట్టిభక్తులెల్లఁ
దోడఁరా గిరికేగెఁ బాదూయుగంబు. 49

క. కురుమతిగిరిపతివరపతి
చరణాసక్తుఁడగుభక్తసత్తముఁ డొకఁ డా
హరిపాదుకలను శిరమున
ధరియించి రయమునఁ దెచ్చెఁదత్స్థలమునకున్. 50

చ. సనకసనందనాదిమునిసత్తమసేవ్య మనంతకాంతియుం
గనకమయంబునున్ సుజనకామదమున్ వరముక్కురాన్వయా
గ్రణియగుసోమభూపఘుతుఁ గామము నిచ్చి యనుగ్రహించుక
ల్పనగము పాదుకాయుగము పర్వతమం దొగి నిల్పెనాతఁడున్. 51

శా. ఆవేశమ్మునుజెందియాడుచు మహోద్యద్రావముల్ సేయుచున్
దేవేశాంఘ్రులనెంచు భక్తజనులెంతేనెల్లెడ౯ మీఱఁగా
నావేశమ్మునుజెంది వారివలె నాట్యప్రక్రియ న్బొల్చె నా
శ్రీవాసాశ్రియమైనభూమిధరమున్ జెన్నారె విన్నాణమై. 52

క. శక్రాదివినుతమగు హరి
చక్రము పుష్కరిణిఁజేరి చయ్యనఁ బూజా
ప్రక్రియలనొప్పఁగా గ్రహ
చక్రాధిపుఁ దరిగెఁ జరమశైలమ్మునకున్. 53

తే. గీ. అఁసుదర్శనముంజూచి యఖిలజనులు
ముందుగా మోదవార్ధిధి మునిఁగి రంత
నరుణుఁడు నపార్తతాపుఁడై చరమవారి
రాశిలోన మునింగెను రయమెలర్ప. 54

మ. మును మన్నామకు సైంధవుందునుమ నంభోజాప్తునిం గప్పి తా
ననుకూలక్రియ నొప్పెఁజక్రమిది కట్టాయంచు లోనెంచి దా
నిని గెల్వఁగమకించియోయనఁగ నెంతే నగ్రిపాదద్వయ
మ్మును బైకెత్తిచెలంగె సైంధవము కుర్మార్తీశుద్వారమ్మునన్. 55

క. అరియను నామంబూనియు
నరికర్శనమయి చెలంగు హరిచక్రము సుం
దరమగుకుసుమతిగిరికం
దరమునకుంజేరె భక్తతతి నుతియింపన్. 56

ఉ. యామినియన్వెలంది యుడుహారముల న్మెడఁదాల్చి కౌముదీ
క్షౌమముగట్టి శౌరికి రకమ్ముగఁ దాఁ దిలకమ్ముదిద్దఁగా
రామగు నర్ధచంద్రుఁడను రాజతపాత్రిఁ గళంకమున్గురం
గిమదమూని వచ్చె హరికిం బరిచర్యయొనర్చుటబ్రిమే. 57

క. తాదృగ్రిక్షోగణశ
త్రూదారోత్సవమునందువొగి దుందుభి నా
నాదిగ్వ్యాప్తనిజధ్వని
మోదంబొనరించె జనసముదయంబునకున్. 58

క. మానుగఁగోణాహతినెం
తేనిన్ మధ్యస్వరాభివృద్ధింగని యా
యానకమాయుత్సవమున
నానాకఖ్యాతమయ్యెనఁట యేమందున్. 59

శా. భేరీఝాంకరణమ్మునం జనము లుద్వేలమ్ముగాఁబ్రోవులై
చేర న్వెన్నెలనబ్గడల్దనర నాశ్రీనాధుగుజ్జంబుజె

న్నారెన్ మందరపర్వతేంద్రి చలితంబై యొప్పు క్షీరాబ్ధి స
ద్యోరమ్యంబగుకాంతినొప్పెసఁగునాయుచ్చైశ్శ్రవంబోయనన్. 60

మ. తగుదోలాకలనమ్మున న్నివళలౌతన్వంగులన్ శ్రీలలం
దగవంచించి జనారవాకలితమౌ ద్వారమ్మునన్ మాధవుం
డగళతుర్యిందను జన్మవత్సలతచే నంపింప నుచ్చైశ్శ్రవం
బొగిఁ దావచ్చెనొనాఁగ నొప్పెసఁగు నశ్వోత్తంస మెక్కె న్వెసన్.

మ. సరవి న్బొల్చె సపద్మరాగకలశచ్ఛత్రింబు పాపాపహ
ర్తృరమేశానమహోత్సవంబు గన స్వాతీతారతోఁగూడి చం
దురుఁ దేతెంచినభంగి నీలమణులన్ నూల్కొన్న దండంబు త
ద్ధరిసందర్శననిర్గళచ్ఛశికళాంకాంకూరమో నాఁదగెన్. 62

క. హరిహారినిర్మలతరపు
చ్ఛరుచిన్ విజితంబులగుచుఁ జామరములు త
ద్ధరికి సపర్యయొనర్చెడి
కరణిం జెలువారె లలితకంపితగతులన్. 63

తే. గీ. హరిహయంబయ్యె ధవళమైయలరె దీప
దీప్తినరుణమయి చెలఁగెదేవదేవు
నీలనీరదకాంతిచే నీలమయ్యె
లసితగంధకదీపరుచి సితమయ్యె. 64

తే. గీ. తనకును సనాముఁడై నట్టితార్క్ష్యునెక్కె
నితఁడనుచు వైమనస్యంబు నెనసియున్న
వాజిపతి నతిసంతోషవార్ధి ముంపఁ
జనె నధిష్ఠించి కుర్మతిక్ష్మాధరినేత. 65

తే. గీ. రత్నసానువటన్న పేరన్ దనర్చి
గర్వముననొప్పు మేరువుగర్వమడఁప
దీపపఙ్క్తులు నల్గడల్ దేజరిల్లఁ
దాదృశంబయ్యె గుర్మూర్తిధరణిధరము. 66

తే. గీ. ఇచటనుండిన నీధరాభృత్తునిజ
నితమణుల కోడితిమటంచు నిందవచ్చు
సవతుఁజెందఁగవలెనుంచు సచ్ఛయంబు
లటఁ బడినరీతి నొప్పె దీపాళులెల్ల. 67

మ. లలి నస్మత్పతియైనచంద్రుభగినిన్ లక్ష్మీమహాదేవి ని
మ్ముల నెజ్జన్ దగమోసపుచ్చి యెటకేఁబోనున్నవాఁ డీతనిన్
గలయంజూచెద మంచుఁ దారకలు సన్నాహంబుతోనుండెనా
నెలవొందెన్ గిరినుండి క్రిందిదనుకన్ దీపంబు లిర్వంకలన్. 68

తే. గీ. ఎద్దియోకోర్కెఁ దనమది నెనయుకతన
గండశిల పేర్మి దీపమొక్కటి శిరంబు
నందు ధరియించి చెలువారె నాకతమున
నందఱును గండదీపమటండ్రు దాని. 69

తే. గీ. ము న్నహల్యనుబ్రోచిన పుణ్యమూర్తి
పాదరజమునఁ దనదృషత్వంబుఁబాపు
కొనఁ జిరతపంబు నేయ నెక్కొనియె మంట
దీనికనియెంచిరి శిరస్థదీపశిలను. 70

తే. గీ. అరుణగరుడులు సోదరు, లందు గరుడ
మణి శిలాగర్భయై మహిమంబుఁగనియె
నని యరుణమణియును వేడ్కఁ నశ్మగర్భ
మయ్యెనన గండదీప మొప్పారెనచట. 71

మ. ప్రతిబృందమ్మున మాధవాయనుచు బాష్పమ్ము ల్లలిన్ గ్రమ్మ భ
క్తతతుల్ సేవయొనర్ప మెల్లన నగాగ్రిమ్ముఁ దగన్ డిగ్గి భూ
పతి వాసస్థలి కేగె శౌరి; యతఁడుం భక్తిప్రణామాంజలి
ప్రతిపత్తుల్ దగఁ జూచె నాకురుమతిస్వామిన్ హయారూఢునిన్. 72

చ. అవనిపునాజ్ఞ సేన వలయాకృతిఁజెందఁ దదగ్రమందు ర
త్నవితతి రత్నగర్భఁ దమతల్లిని వంచనఁజేసి యేగు మా

ధవు నరికట్టఁగాఁదలఁచి తద్దయు మాతృదరాంతరంబునుం
డి వెడలి చుట్టువారుకొనుతీవి నెసంగెను దీపమాలికల్. 73

శా. రాణన్ స్థూణలపేరిబాహువుల నారాచాంగుళుల్ మోడ్చి యా
క్షోణీకామిని రక్తచామరములన్ జోడించి శ్రీకుర్మతి
క్షోణీభృత్పతి వీఁచెనాఁగ నెసఁగెన్ సొంపారునిర్వంకలన్
శోణశ్రీకమరుద్విలోడితజగజ్జ్యోతిఃప్రదీపద్యుతుల్. 74

క. ఓలి నయస్కాంతంబిది
కాలాయసమున్ గ్రహించి ఖ్యాతింగనఁగా
నాలీలనె శోణమణుల్
గ్రాలెననం జెలఁగె నాజగజ్జ్యోతులొగిన్. 75

క. నైకవిధగంధకకృత
ప్రాకారవిచిత్రవృక్షబహుచక్రికృతం
బై కడునెసంగె లంకా
ఖ్యాకము యంత్రంబు సేన కావలిప్రక్కన్. 76

సీ. భుజములల్లలనాడ ముఖము చిన్నగవూనఁ
జెమటచేతను జెక్కు చెమ్మగిల్లఁ
గనులు తళ్తళనింపఁ గనుబొమ్మలు చలింపఁ
జనులు గందరగోళమనుసరింపఁ
గాంచి ఘల్ఘళమ్రోయ గజ్జ లల్లరిసేయఁ
జిన్నారితిలకంబు చెదరిజార
నొయ్యార మెసఁగంగఁ బయ్యెదల్ దూలంగ
మేనికాంతులు మిరుమిట్లుగొలుప
తే. గీ. నలసట జనింప నిట్టూర్పు లలవరింపఁ
గనుఁగొనెడివారి కానంద మినుమడింప
నెట్టుకొని కుర్మతిస్వామి కట్టెదుటను
మేలమాడిరి వారకామినులు చెలఁగి. 77

మ. జగతీమోహనరూప మొప్పు తమరోజద్వంద్వముందాఁకి పె
ల్లుగహారమ్ములు నాట్యమాడె సుగుణాలిల్ గల్గుఁ గాకేమి హృ
ద్యగతుల్ మించిననేమి సన్మణిచయావ్యాప్తిం బ్రవర్తింపనే
మగు, గుబ్బల్గనినంత నేరికిని నాహాకారముల్ పుట్టవే. 78

తే. గీ. బుద్ధిమత్తముఁడగు రాజపుంగవాగ్ర
గణ్యుచేఁ గొంతవడి సేవ గాంచి, పిదపఁ
దూర్యఘోషము లెంతయుఁ దోరముగను
జెలఁగఁ గుర్మతిపతియు వేంచేయఁదొడఁగె. 79

క. పుష్కరివరదుండని నను
బుష్కరిణియు నాశ్రయింపఁ బూనెడునని తాఁ
బుష్కరిణిఁ బ్రోవనోయనఁ
బుష్కరిణికినేగెఁ బురుషపుంగవుఁడంతన్. 80

వ. ఇట్లు పుష్కరిణీతీరమ్మున కరిగి యటఁ గల్పితంబగు ననల్పసపర్యం గ్రహించి సేన కుత్తరదిక్తటమ్మున ననేకముఖాఢ్యయగు లంక గన్పట్టుచున్న దిదియేమోయని యనుకొనుచున్న జనులకోలాహలంబు విని రోషంబునంబోలె శీఘ్రమ్ముగానడుగుండి కదలి యుభయపార్శ్వమ్ముల సైన్యంబు శ్రేణీభూతంబై చెలంగ నేమికతమ్మున నిటకిది వచ్చెనో యనురోషమ్మున గిరిశిఖరంబునుండి సాక్షాదుత్ప్లుతుండునాఁ దగు నరపేరితకృత్రిమమారుతతనయు వాలాగ్నిచే నంటింపఁ బడిన దియుఁ, బ్రదీపరూపమణినిబిడితమహాకోలాహలజనకదంబాంబుధి మధ్యభూస్థితంబుననగు నాకృత్రిమలంకయం దస్మదధినాధుండగు భగవంతుం డనంతావతారుండగుచుండఁ దత్కారాలంకారంబున కేనును ననేకరూపంబు లాశ్రయింపఁ దగినదియే యని యనేకధావతీర్ణంబగు సుదర్శనంబునాఁదగి యభ్రపరిభ్రమణనిరవకాశనిష్ఠీవ్యమాన స్ఫులింగసంఘనిబిడితప్రాంతంబులగు చక్రరూపయంత్రబృందంబులు కోట్లకొలఁది పరిభ్రమించుచుండ, నొక్కెడ సమున్నతస్తంభామూలాగ్ర పార్శ్వద్వయగుంభితగంధకభరితేంగుదీపలరేఖా సముదయంబులు భూ

మిమొదలుకొని క్రమముగాఁ బ్రజ్వలించుచు నగ్ని స్వసోర్ధ్వస్థితం బగు ఫలంబు నాక్రమించె నింక విడిపొండు విడిపొండు విడిపొండని చెప్పుపగిది విశరణార్థకఫలధాతులోణ్మధ్యమపురుషైకవచనప్రయోగం బు సేయుచుఁ దాపసశాఖిజాతంబులైనను గంధపూర్ణంబులైనయెడల విశీర్ణత్వం బలవడకమానదని బోధించుపగిది విశీర్యమానంబులగు చుండ, నింకొక్కయెడఁ దిర్యగ్గుంభితదారూభయపార్శ్వలంబమాన గంధకయంత్రపిటకయుగ్మంబులు గిరిశిఖరంబు దనుకఁ బ్రజ్వలించు చుండఁ దదధోగళత్ప్రజ్వలనధవళగంధకఘుటికామాలికాంచితశణకాం తులు గగనంబునంజరించుచు, మహోత్సవవిలోకంబున వివశలైన సురకాంతలు పరస్పరహారావలోకనసైసర్గికస్త్రీస్వభావంబునంజేసి హార వినిమయంబొనర్చుకొనుచున్నతఱి రెండురెండుగా స్థూలవజ్రఘటి తైకావళీహారంబులు ప్రమాదవశంబునం జారిపోవ డిగి, వానిని మరల గ్రహించుచుండిరో యనుపగిది క్షణకాలంబు మాత్రము జూపట్టి నశించుచుండ, వేఱొక్కచోటఁ జక్రాకారయంత్రశతాంతరా ళంబులు పార్శ్వద్వయసముద్దీపితంబులై ప్రత్యేకముగా నేకమార్గం బునం బయలువెడలి మార్గమధ్యమ్మునఁ బరస్పరసమ్ముఖీనంబులగు కతన నివృత్తములగుచుండ, మఱియొకచోట నభిముఖమ్ములగు కతన మరలుచు నట్లనె చిరకాలముపరిభ్రమించు గంధకయంత్రవిశేషద్వయం బులు సమానబలమల్లయుగ్మమండలచంక్రమణరీతింజూపుపగిదిఁ బ్రజ్వ లించుచుండఁ, గొన్నినక్షత్రంబులు ముందువచ్చి మహోత్సవంబాలో కించి నభస్థితంబులగు తక్కిన రిక్కలంగూడఁ బిల్చుకొనివచ్చు కొఱకు సశ్లాఘావచనరభసమ్మగా నెగురుచున్నవో నాఁదగు యాంత్రి కజనదీపితాకాశబాణాఖ్య యంత్రంబులు శ్రీంకారశబ్దపూర్వకమ్ముగాగగ నమ్మునకెగయుచుండ, మఱికొన్ని యంత్రంబులు శ్రీనివాససేవాసమా గతజనతాపాతకసముదాయంబులంబటాపంచలై పొండని చెప్పుపగిదిఁ బటపటపటయని పటధాతులోణ్మధ్యమపురుషైకవచనప్రయోగం బొన ర్చుచుండ, మఱికొన్నియంత్రంబు లియ్యవి సకలజనులకుఁ గురుమతిగి

శిపతియందుదృఢభక్తినుంచుఁడని సూచించుచున్నయవి మహాజనకోలాహలమ్మున నెక్కుడగు భేర్యాద్యారవంబు దిఙ్ముఖముఖరితంబగు కతన నల్పప్రాణమ్ములగు దద్వర్ణమ్ములన్నియు వినఁబడక మహాప్రాణంబగు నొక ఢామనువర్ణము మాత్రము వినఁబడుచున్నదని జనులనుకొనునట్లు ఢాంకారంబొనర్చుచుండ, లాజనికరంబులపగిదియుఁ దెగిపోయినమౌక్తికహారంబులపగిదియుఁ బద్మరాగశకలంబులపగిదియు నింద్రనీలమ్ముల పగిదియు సువర్ణకుసుమమ్ముల పగిదియు యంత్రబృందమ్ములనుండి అగ్నికణంబులు రాలుచుండఁ గొన్నిగంధకదీపమ్ములు సంపూర్ణచంద్ర మండలమ్ములపగిదిఁ జెలువారుచుండ జగదుత్తమోత్తమంబగు నమ్మహోత్సవంబు విలోకించుచు నక్కురుమతిగిరిస్వామి సకలభక్తగణ స్తూయమానుండగుచు నద్రిశృంగంబధిష్ఠింప నుంకించుచున్నంతలో నుత్సవావలోకనసంతుష్టాంతరంగయు శుభగుణకదంబయు నిజాంబయు నగు లక్ష్మ్యంబం బురస్కరించుకొని మంత్రివరుండగు వెంకటరెడ్డితో నరవరుండును కరివరంబధిష్ఠించి పుండరీకదళాయతేక్షణుండును, గరుణావరుణాలయుండును, శరణాగతభరణాదరుండును, నఖిల నిగమాభరణుండును, నిఖిలజగద్విపత్తిహరణుండును, శుభకరస్మరణుండును, ఘనాఘనరుచిసుభగంకరణుండును, గరివరప్రియంకరణుండును సమగ్రదేవతాప్రమోదస్థూలంకరణుండును, సకలకలికంటకోద్ధరణుండును, నఖండజగదాధ్యంకరణుండును, ప్రఫుల్లజలజతల్లజసదృశచరణుండును, నిత్యతరుణుండును, భవాంబుధితరణకరణుండును నగు నక్కురుమతి శ్రీనివాసు ధ్యానించుచుఁ, బ్రపన్నులమయిన మాకు నీవేశరణంబగుచు మమ్మురక్షింపుమనుచు ననేకవాద్యారవంబులు బోరుకలఁగ సమగ్రభూదేవకుటుంబాకరంబగు నంబాపురంబుఁ బ్రవేశించెనిఁక నిచ్చట.

మ. ననువంచించి మహోత్సవంబుగనఁగా న్యాయంబె నీకంచు న
వ్వనజాతాలయ నన్ను నేమనునొ కోపస్వాంతయైయంచు లో
ననుమానింపక కుర్మతీశ్వరుఁడు తానద్రిస్థలంబెక్కి చ
క్కని రోయింతు లొనర్చునృత్యమును వేడ్కంజూచుచున్నంతలో. 82

చ. మగఁ డొనరించినట్టియవమానము సైఁపక లక్ష్మి యాతనిం
దగ నవమానముంబరుపఁ దద్దయు లోనఁ దలంచి యొక్కెడొం
గఁ గడురయమ్మునంబనుపఁగా మఱివాఁడును సింహనాదమొ
ప్పఁగ నరికట్టె నాత్మపరివారముతో నలకుర్మతీశ్వరున్. 83

తే. గీ. ఆత్మకచచయముంబోలి యతికుటిలము
లైనపుండర్లిమ్ములొప్పెడి యతనిభటులు
మెల్లమెల్లన నొదుఁగుచు నల్లభుజగ
పర్వతాధీశుఁబొదివిరి వక్రగతుల. 84

చ. గొడుగునుగొట్టి చామర లకుంఠితవిక్రిమలీలఁజిమ్మియున్
సిడములు పాడుసేసియును శ్రీకరమౌవనమాల లాగి యె
క్కుడురుష భేరికాదికము గొబ్బునఁగైకొని వార లెంతయున్
గడబిడఁజేసి రుత్సవము కంజవిలోచనుఁడున్ దడంబడెన్. 85

శా. భేరీరావము దిక్తటమ్ములను గంభీరమ్ముగా మ్రోయ సిం
హారావమ్ములెసంగఁ జామరములొప్పారన్ సితచ్ఛత్రమున్
దారానాథునిపోల్కెఁజెన్నలరఁ బద్మాగేహసాన్నిధ్యముం
జేరెన్ రెండవకుర్మతీశ్వరుఁడునాఁ జెన్నారుచున్ జోరుఁడున్. 86

ఆ. వె. చిన్ననాఁడు గొల్లకన్నెల వంచించి
వెన్నదిన్నయట్టి వెకలితనము
కట్టికుడిపెనేఁడు కంజాతనేత్రిన
కితరచోరగతుల నెన్ననేల. 87

క. అతిఖిన్నుండై కుర్మతి
పతి తనగృహమేగు నాయవసరమ్మున శ్రీ
సతియును భూపతితోఁ దన
పతి కెదురుగవచ్చెఁ దొటుర్రిపడుసరములతోన్. 88

సీ. తన సితచ్ఛత్రంబు తన చామరయుగంబు
తనదు బంగారుచక్కనిసరములు

తనరత్నమాలికల్ తన హేమవసనంబు
తనయొద్దనుండు దీపనికరములు
తనమదావళములు తన తురంగమములు
తన భేరికాదివాద్యనిచయములు
తనయగ్రిమందునృత్యముసల్పి యానంద
మునునించినట్టి రోహూవుబోండ్లు
తే. గీ. సర్వమును భార్గవీధరాసతులయొద్ద
నున్నసంగతిఁగనుఁగొని వెన్నుఁడపుడు
సంతసముకొంత యుక్కింత చింత కొంత
యఁబ్రిపాటొప్ప నిదియేమి యనితలంచె. 89
క. భూమియు లక్ష్మీదేవియు
నామెయిఁగనుచుండ శంకనందక లజ్జా
భామ హరి గౌఁగిలించెను;
గామినులకు సాహసంబు గలదెంతైనన్. 90
తే. గీ. సవతులమొగంబుఁ గనుఁగొన్నఁ శౌరి తన్నుఁ
వదలునేమొకో యనుభీతి పొదలుకతన
నో యనఁగ లజ్జ మొగమెత్తనీయదయ్యె
నిందిరానాథుఁడును దలయెత్తఁడయ్యె. 91
చ. ఇది సతమా యటంచు హరి హ్రీసతి నోసరిలంగఁజేసి య
మ్మదితలవంకఁజూచి కరముల్ ముకుళించి మనమ్ములోపలన్
బెదరుచు మెల్లనన్బలికెఁ; బెండిలియైన సరోజనేత్రిలం
దొడవురసంబు వేఱొక తలోదరులం దొదవంగనేర్చునే. 92
ఉ. దాసుఁడనైననాయెడలఁ దప్పులుగల్గిన సైఁపరాదె నేఁ
జేసిననేరమేమి? దయఁజిల్కెడిచూపుల నన్నొకింత గై
సేసినదోసమౌనె? ననుఁజిక్కులఁబెట్టిరి దొంగ లింత వి
శ్వాసము దప్పియుంట తగవా మగువా పగవాఁడనైతినే. 93
వ. అనిన లక్ష్మియిట్లనియె.

శా. నీ చాటూక్తులకేమి నే నెఱుఁగనే నీసంగతుల్ కొ్రొత్తలే
యీచాతుర్యముఁజూచి సంతసిలువారెవ్వార లిచ్చోట ? ని
న్నేచోరుల్గని కొట్టి పుచ్చుకొనిరో యెవ్వారి దండించెదో
కాచంబైనను నేనెఱుంగనుజుమీ కాంతా ! భుజంగాగ్రిణీ ! 95

వ. అనిన కురుమూర్తిస్వామి యిట్లనియె.

శా. నీసాన్నిధ్యమునందు భాస్కరునివన్నెంజెన్నుగన్నట్టిబల్
వాసింబొల్చెడి భూషణంబు లవియెల్లన్ లోననూహింపఁగా
నాసొమ్మేయగుఁగాని యన్యమగునా న్యాయంబు నూహింపుమా
హాసశ్రీప్రకటీకృతాత్మగతవామ్యాలంకృతీ ! శ్రీసతీ ! 97

వ. అనిన శ్రీదేవి యిట్లనియె.

తే. గీ. మామకీనకటాక్షసంబంధభాగ్య
మునలభించెఁగదా లక్ష్మి మున్ను దాని
నే హరించితిఁ జాపల్యమేల నీకు
దానినడుగుము పంచాయుధా ! ముకుంద ! 99

వ. అనిన శ్రీనివాసుం డిట్లనియె.

తే. గీ. అట్టిలక్ష్మివి నీవకాయనితలంచి
యడుగుచుంటిని దయసేయు మబ్జపుత్రి !
వామలోచన ! కోపమ్మువదలు, మేమి
తప్పుగల్గె వృథాపవాదమ్ముగాని. 101

వ. అనిన నిందిర యిట్లనియె.

తే. గీ. తగినయుత్తరములులేని తప్పులందుఁ
బురుషులకుఁ జతురోక్తులు పొసఁగుచుండుఁ
దావకాపరాధముల కంతంబుగలదె
త్రాడుబారెదు ధార్ష్ట్యంబు దవులుకతన. 103

వ. హరియిట్లనియె.

తే. గీ. లేదు నాయెడ నపరాధలేశమయిన
నెవతె కల్పించిచెప్పెనో యిట్లునీకు

భవదధీనుండ దానుఁడఁ బంకజాక్షి
యే నెచటి కేగినాఁడ నిన్నెరుసుఁజేసి. 105

వ. అబ్ధిపుత్రి యిట్లనియె.

క. చనలేదని బొంకెదు భూ
వనజాక్షిని నన్ను వదలి వడి వేదవధూ
టినిఁగూడఁగఁజనలేదో ?
వనితల కెఱుఁగంగఁబడవె వల్లభులమతుల్. 107

వ. శ్రీనివాసుండిట్లనియె.

క. వనితా ! నిను వదలి యనే
కనగమృగాఖిలమైనకాంతారమ్మున్
గననేగితి భీతిలెదని
నిను విడిచినతప్పుఁ సైఁపు నేమ్రొక్కెదుదున్. 109

వ. పద్మాలయ యిట్లనియె.

తే. గీ. పలుకులిఁక వేయునేల యోపంకజాక్ష !
యంతయును నాదులోపమే యగుటనిజము
నీకువలపైనయెడ కేగు, నేను ముద్ద
రాల నద్దానిఁబోలు గయ్యాళిగాను. 111

వ. కురుమతిపతి యిట్లనియె.

ఆ. వె. నాకు నీవుదక్క నలినాక్షి ! వేఱొక్క
పడఁతి లేదు; కష్టవచన రచన
పొలుజేసి రవ్వపాలొనరింతువే
పలుకవేల ? ముద్దుపలుకొకండు. 113

వ. భార్గవియిట్లనియె.

తే. గీ. నిపుణవాక్యమ్ము లొకకొన్ని నేర్చు కతనఁ
దప్పులొనరించియును నన్నుఁ దనిపెదీవు
నిన్ను నలయింపుటకు నిది పన్నలేదు
కుతుకమిదిసుమ్ము నమ్ము కుర్మతినగేశ. 115

వ. జలజాక్షుం డిట్లనియె.

తే. గీ. అందఱునుగూడ నన్ను రమాధివాసుఁ
డండుగ్రిగద యిట్టినాయం దొకప్పుడైన
నీకు కోపావకాశంబు నెగడు బెట్లు!
సకియరో! నాకు మోదమ్మొసంగఁగదవె. 117

క. ఇటుబల్కు పల్కులకు న
క్కుటిలాలక కలఁకదేరి కోర్కెదలిర్పన్
దటుకున హరినెననెను; నొక
చిటుకగదా ప్రియులయందుఁ జెలులకుఁ గలఁకల్. 118

తే. గీ. లక్ష్మి దన్నెనసినంత విలక్షణమగు
కాంతిచెన్నారె నబ్ధిజాకాంతునకును
సుగుణవతియైన భార్యపొందుఁ గనఁదేనిఁ
ద్రిజగదీశునకైనను తేటగలదె? 119

తే. గీ. కూర్మితో సిరి తన్నెప్డుగూడె నపుడె
యొప్పె నఖిలవిభవము దామోదరునకు
శ్రీమహాలక్ష్మి యొక్కింతసేపు మొఱఁగి
యున్న దేవునకును సిరి సున్నగాదె. 120

తే. గీ. ఏతరుణి యాగ్రహింప దేవేశ్వరునకు
వైభవంబెల్లబోయె నావైభవంబు
మఱలనేదేవి కరుణింప మట్టుపడియె
నాజగన్మాతఁ బ్రణుతింతు నతులభక్తి. 121

క. సుందరదుందుభిరవముల్
మందరఘనరవము నెసఁగమందముగ జనుల్
బృందములుగట్టి మాధవు
కందరమందిరముఁజేరఁగాఁ జనిరంతన్. 122

సీ. మదపుటేనుఁగఁబోలు మందంపుగతివాఁడు
తులలేనిమహిమఁజెన్నలరువాఁడు

పూర్ణచంద్రునివంటి ముఖవిలాసమువాఁడు
కారుకమ్ముల నేలు కాంతివాఁడు
దయఁజిల్కునట్టిహృదయము చొప్పడువాఁడు
ప్రతిలేక జగముల఼ఁ బరఁగువాఁడు
సుజనులపైఁ బేర్మిఁజూపు చూపులవాఁడు
హెచ్చైనకోరిక లిచ్చువాఁడు

తే. గీ. భక్తులోనరించునతుల నాసక్తిఁగొంచు
వనము వెల్వడి కుర్మతిస్వామి దేవ
దుందుభులు మ్రోయ మోదమ్ము దొలకరింపఁ
దురగమును డిగ్గి కందరాంతరముఁజేరె. 123

తే. గీ. కింకిణులుమ్రోయఁ జామరల్ పంకజాక్షు
లిరుగడలవేయ నాయాసమెల్లఁబాయఁ
గుర్మతిస్వామి వేంచేసెఁ గొమరుమిగులు
మేలుబంగరు తూఁగుటుయ్యాలకడకు. 124

తే. గీ. బాలికల్ చామరాంచితపాణులగుచు
లీలమై వీవ వారాశిబాలతోడ
డోలికాకేళి నవ్వనమాలి సోలి
చాలమేలగు సౌఖ్యాబ్ధి నోలలాడె. 125

క. నీలాంబుజవనమాలా
లీలాభృద్రూపాంగలమితలీలాకమనీ
మాలలు శుచిచేలలు వెల
బాలలు మేలమ్ములాడి పాడిరి ప్రేమన్. 126

క. ఘనతరమగునబ్జాభి
ఖ్యను సార్థకమొనరుపం గరాబ్జమునం గై
కొని ముక్తామణులవిధం
బునఁ జల్లిరి సుమములు చెలపూవుంబోఁడుల్. 127

క. జలధిసుతాధరసుధతోఁ
దులఁదూఁగఁగఁ దనగుణములతో నెగడఁగ భ
క్తులు పాడునట్టిగీతం
బులు విని సంతోషమందెఁ బురుషోత్తముఁడున్. 128

తే. గీ. జయవిజయులార ! చండప్రచండులార !
ధాత ! యోయి విధాత ! భద్రి ! సుభద్రి !
భక్తులెల్లరు చనెదరు ద్వారమందు
భద్రి మీఁకమీఁదఁ గాలాతిపాతమయ్యె. 129

తే. గీ. దివ్యసుమశయ్య శౌరి నిద్రించుచుండు
సార్వభౌముని ననుచరసమితివోలె
నఖిలరక్షకుఁడైన యీయంబుజాక్షుఁ
గావవలెఁజుండి యష్టదిక్పాలులార ! 130

తే. గీ. వైణికాగ్రిణులార ! సువైఖరులను
హృద్యముగ మీరు వీణ వాయింపవలయు
నుత్సవపరిశ్రిమంబొందియున్న హరికిఁ
బటుమృదం గాదివాద్యముల్ పనికిరావు. 131

తే. గీ ఇటుల వేత్రింబుచేఁబూనియెల్లరకును
దెలియఁగాఁజేసి సూత్రివతీప్రియుండు
శౌరి కిట్లనె 'నల్లదె సజ్జితమగు
శయ్య యద్దాన శయనింపఁజనుము దేవ !' 132

తే గీ. దానికంగీకరించి మందగతిమీఱఁ
గడలిరాముద్దుకూఁతుతోఁ బడమితోడఁ
గోటిసూర్యప్రకాశమై కొమరుమిగులు
రతనపున్ సెజ్జఁగూర్చుండె రమణ శౌరి. 133

మ. నతులెంతేఁ బచరించిభక్త జనులంతంబోవగేహాంరర
ద్వితయమ్మున్ ఘటియింపుడున్ సొబగుమై దేదీప్యమానోదయ

స్థితినొప్పారెడు కేళికాగృహమునన్ శ్రీవాసుఁ డాసక్తరా
తత్రితతాయాసమునన్ క్షణావధిగ నిద్రాముద్రనొప్పెన్వెసన్. 134

ఆ. వె. అంత మేలుకాంచి సంతస మొప్పారఁ
బుడమితోడఁ గలిమిపడఁతితోడ
స్వేష్టభోగగరిమ లెనయుచు విహరించె
నజహరాదినమ్యుఁడై నశౌరి. 135

సీ. మిసమిసల్ దేఱుకొ్రమ్మించు మించుపసిండి
డాలెసంగెడిమేటిచేలములును
అత్యుదారమ్ములై యనవద్యకాంతులై
యలరారుముత్యాలహారములును
నిర్దుష్టనవరత్ననిర్మాణమునుగాంచి
ఫొలుపారుబంగారువలయములును
అత్యుజ్జ్వలమ్ములై యత్యనర్ఘమ్ములై
సొరుమీఱెడిచంద్రహారములును

తే. గీ. చాలమేలుజరీయంచుసేలువలును
గొనబుగలనడగలమంచిగుబ్బములును
శ్రీనివాసోత్సవాగతులైనకవుల
కిడియెఁబేర్మి సీతారామనృపవరుండు. 136

ఉ. ఆమఱునాఁడు గుర్మతి నగాధిపు సేవను ధన్యులై మహో
ద్దామరయమ్ము మీఱఁగ యథాస్థితిసంగతులైనసైనికుల్
సేమమెలర్పఁ గొల్వ నృపశేఖరుఁ డాత్మపురమ్ముఁజేరె నెం
తోముదమొప్పఁ దన్నుఁ బురతోయజనేత్రలు చూచి యుబ్బఁగన్. 137

సీ. తిరుమలకెనయైన కురుమూర్తిశైలకం
దరము వాసమ్ము గాఁదనరువాని
ప్రావృణ్ణవీనాభ్రపటలకాంతుల గెల్వఁ
జాలు చక్కనిమేని డాలువాని

కలుములీనెడిపాలకడలిరాపట్టియె
ల్లప్పుడు వక్షమందొప్పువాని
కరుణామృతరసమ్ముదొరఁగి పారెడి విశా
లములైనకందమ్ము లమరువాని

తే. గీ. హృదయనీరేజమందుఁ దా నెల్లవేళ
నిలిపి భజియించి తద్దయాకలితుఁడగుచు
రాజ్యమొనరించుచున్నాఁడు రమ్యగతుల
సోమభూపాలసూనుండు సురుచిరుండు. 138

తే. గీ. కురుమతిశ్రీనివాసుని కరుణచేత
భూపమౌళి సీతారామభూమిధవున
కాయురారోగ్యసుఖసంపదాత్మజవిజ
యాదికం బెంతయును వృద్ధినందుఁగాత. 139

శా. ఈరీతి న్సతతమ్ము నుత్సవములెంతేనొందుచుం బేర్మి సీ
తారామప్రభు వృద్ధిజేయుటకు నుద్యద్దీక్షచెన్నార సు
శ్రీరమ్యంబయి వేంకటాచలసమశ్రీనొప్పు నక్కూర్మతిం
బేరొప్పార వసించె శౌరి యధికప్రీతిం బ్రియాయుక్తుఁడై. 140

ఉ. బాలుఁడనయ్య నీకృపకుఁ బాత్రుఁడనైనకతమ్మునన్ సుధీ
జాలము మెచ్చ నెంతయు రసమ్ముగ నీకృతిఁజెప్పి సంతత
శ్రీలనెసంగు నీపదముఁ జేర్చితినయ్య కృపాలవాల ల
క్ష్మీలలనామనోహర క్షమించి గ్రహింపఁగదయ్య మ్రొక్కెదన్. 141

ఉ. ఇంచుక నేర్పుగల్గిన కవీశ్వరులందు నొకండనైన నా
కొంచెపుబుద్ధియేడఁ ! గవికుంజరులెల్ల నుతింపలేని నీ
యంచితసద్గుణవ్రజమహత్వమదేడ ! యథామతిం బ్రక
ల్పించితి నాదు గ్రంథమును బేర్మిమెయిన్ గ్రహియింపుమోహరీ. 142

తే. గీ. అర్థమునకైనఁ బదములకైనఁగాని
యించుకేనియు యత్నంబు నేనొనర్ప

నెట్లుచేయించుకొంటివో యిట్టినన్నుఁ
బేరిరణముఁజేసి యీకృతి శ్రీనివాస. 143

ఉ. లెక్కకు నొక్కెడన్ సుగుణలేశము నొందక యల్పమత్కృతిం
జొక్కక మన్ముఖోద్ధమయి చొప్పడు నీకృతి నాదరింపఁగా
నొక్కవచింతు నోపరమనూతనులార, కవీంద్రులార ! నా
మ్రొక్కులు గైకొనుండు కృతి మోదమెలర్పఁగఁ జేకొనుండొగిన్. 144

క. ప్రాచీన మగు కవనమె స
మీచీనమె ? నూతనము సమీచీనముగా
దే ! చవిచూడుఁడు నూతన
మై చెలువలరారు తేనె యతిమధురంబౌ. 145

మ. కవి ప్రాజ్ఞుండగునేని సొంపుగఁ గృతిం గల్పించి ప్రాచీనమి
క్కవనంబంచు వచింపఁగావలయు నక్కావ్యంబు దోషైకదృ
క్ప్రవరుల్ గాంచి 'పురాతను ల్సుకవులప్రాజ్ఞుల్నవీను ల్భళీ
కవనంబిట్టిది లే' దటంద్రు స్వకృతింగా వారలూహింపమిన్. 146

ఉ. కొందఱు ప్రాక్కృతిన్ ముదముఁ గొందురు ; దానికి నెంతమాత్రము
న్జెంద నసూయ దాని తులఁజెందిన నూత్నకృతిన్ గణింపరే
మందును ! దానలేని గుణమైనను గాంచెద, రిందుఁగల్గుదా
నిం దిగఁదీతు రక్కట మనీషుల కియ్యది సహ్యమెట్లగున్ ? 147

తే. గీ. ప్రత్ననూత్నవిచారము ల్పనికిరావు
సుగుణముండిన గ్రహియింపఁదగు సుకవుల
కహహ యిచ్చోటఁగాని ద్వీపాంతరమునఁ
గాని మణి పుట్టి గ్రాహ్యంబుగాకయున్నె. 148

చ. కుటిలమనీషులార ! కవికుంజరులార ! వినుండు మిమ్ము న
క్కట కడుదూరినాఁడ నిదికర్జముగా దిట మీదుదోష మొ
క్కటియునులేదు మీమదినిఁగ్రాలెడి యోరువలేమియు న్నదు
ష్టమగు దయ్య మయ్యది వికారపుఁజేష్టలు మీకు నేర్పెడిన్. 149

క. కవితారసమెఱుఁగని దు
ష్కవులు గభీరమగు సుకవిసత్కృతి గుణదో
షవివేకమొనర్పఁగ బు
ద్ధివిశేషముఁ జెందలేమి తెల్లమ జగతిన్. 150

ఉ. చాలు నతిప్రసంగ మొకసంగతిఁజెప్పెదఁ బ్రత్ననూత్నతల్
చాలవు కావ్యమందొదవు చాతురిరూపణఁజేయ, సద్గుణా
వాలత యొక్కటే కృతి కవంధ్యతనేర్పరుపంగఁజాలు స
చ్ఛీలురు పక్షపాతమునుజెందక దీని గ్రహించుటొప్పగున్. 151

క. కవిసార్వభౌమబిరుద
ప్రవరుఁడు శఠమర్షణకులభవకృష్ణుం దే
నవయుల్లాసమ్మున శ్రీ
నివాసునివిలాసమందు నేర్పుగఁజెప్పెన్. 152

సీ. పరకాలగురువర్యపాదసేవామహి
మప్రాప్త కావ్యనిర్మాణచణుఁడ
ప్రత్యగ్రదుర్గంబు వాసమైతగువాఁడఁ
గవిఘటాసార్వభౌమవిభవుండఁ
గృష్ణనాముఁడనైనయేను భవ్యంబైన
యీకావ్యరత్నమింపెసఁగఁజేసి
శ్రీరాట్సవై బహిరీబహాదర్మఖ
బిరుదసీతారామనరవరునకుఁ
తే. గీ. గృతియిడ నతని విద్వాంసులెల్ల నేగ్గు
పైని నెక్కించి తూర్యరవములు సెలఁగఁ
గవిఘటాగండభేరుండ గరిమనొసఁగి
వీధినూరేగఁజేసిరి వేడ్కమెఱయ. 153

సీ. ఎవ్వాని మతిలత మవ్వమౌనిజతాత
పూర్ణకృపారసస్ఫూర్తి మొలిచి

గురుతరరంగార్యనరసింహతాతస
ద్విమలకృపాస్ఫూర్తివేరుబాటి
సజ్జయదేశికాచార్యకృపామృత
భరముచే సఫలమై పరిఢవిల్లె
నతఁడు కృష్ణాంబికాతతగర్భకనకసం
పుటరాజమానవేంకటకృతీంద్ర

తే. గీ. లసదరుణమణిసహజనీలమ్ము దనరు
మహిని శ్రీవత్సగోత్రిరామయమనీషి
కెన్న దౌహిత్రుఁడగుచుఁ బ్రపన్నతిలకుఁ
డైన రంగార్యునకు మేనయల్లుఁడగుచు. 154

సీ. ఫణిశైలపతికృపాప్రాప్తమహైశ్వర్య
పరిచితవైష్ణవభక్తిచరుఁడు
ప్యాపలిగ్రామనివాసుండు రంగాంబ
కును బొజ్జకృష్ణునకును దనయుఁడు
శ్రీనివాసార్యుఁ డెవ్వానిమాతృష్వసే
యుఁడు వెంకటార్యఘనుఁడు నెవనికిఁ
దండ్రితండ్రియగు శ్రీధరణీధరారాత్రి
కాన్వయుండగుకొండమార్యుఁడెవని

తే. గీ. కిచ్చె శబ్దాగమం బతికృపదలిర్ప
నట్టినానిరుపమితవాక్యప్రపంచ
ములకుఁ దలఁకి కుకవులెల్ల మూలఁబడిరఁ
టన్న నాకీర్తి పలుమాఱునెన్ననేల. 155

సీ. అమలరామానుజార్యమతరక్షకములౌ
మార్తాండముఖమహామహితకృతులఁ
దతకుదృష్టిచయసంతతతమస్సంతతు
లణఁచుచు నపరవేదాంతదేశి

కాచార్యుఁడన భూమినలరెడి గంగాల
హరిమదహరవరప్రౌఢవాగ్వి
భవుఁడు శ్రీకరబుక్కపట్టణవంశ సం
భవుఁడు శ్రీవాసాఖ్యపండితునకు
తే. గీ. నప్తయగురంగనాధార్యునకుఁదనూజుఁ
డైన శ్రీబుచ్చివెంకటార్యవరుఁడు సుర
పురమహారాజ వేంకట భూపుగురుఁడు
శాబ్దికుఁడు కార్యవేత్త ప్రశస్తినలరు. 156

సీ. ఆచార్యదీక్షితాఖ్యాకవంశాంబుధి
కల్పవృక్షమ్ము దుష్కవికులాగ్ర
గణ్యగర్వహరుండు కలితమోచాఫలో
పమితవాచావిభవప్రొధితుఁడు
కవితామహత్వరక్షణవిచక్షణనిరు
పమవత్సలత్వసంభావితుండు
గద్వాలసంస్థానకవియుఁ బురాణదీ
క్షితపండితుండు నీక్షితి వెలయుత
తే. గీ. ముక్కరకులమ్మునఁ బ్రసిద్ధికెక్కుచున్న
భూపమౌళి సీతారామ భూపుఁడెలమి
మన్ననలుసేయనొప్పు నీమహితు లిర్వు
రును గణింపఁగ మత్కృతి దనరుఁగాత. 157

తే. గీ. శాలివాహనశకమున శైలదంతి
శైలభూసంఖ్యగలయేండ్లు జనినమీఁదఁ
దనరు రక్తాక్షియందున తపమున సిత
పక్షమున ధాతృతిధిఁ జేయఁబడియె నిదియు. 158

తే. గీ. దాతృసంపద జగమునఁ దనరుఁగాత
సరసకవితావిలాసంబు మెఱయుఁగాత

కుర్మతీంద్రోత్సవము వృద్ధిగొనెడుఁగాత
వేంకటాద్రీశ్వరుండును వెలయుఁగాత. 159

చ. అరయఁగశాలివాహనశకాబ్దములందున రత్నచంద్రదిక్
స్థిరలుపొసంగ నిక్కురుమతిప్రభుదివ్యచరిత్ర భవ్యమై
పరగఁగ హేమలంబియనువత్సరమందు శతావధానులౌ
తిరుపతివేంకటేశ్వరులు తెల్గొనరించిరి శాశ్వతంబుగన్. 160

ఉ. సన్నుతవాడరేవుకులచంద్రుఁడు వేంకటరత్నమంత్రి మృ
ష్టాన్నముపెట్టుచున్ సవినయంబుగ గౌరవరీతిఁజూపుచున్
మన్ననఁజేయఁ దద్భవనమంజులసౌధమునంజరించుచుం
బన్నితి మీప్రబంధమును బండితమండలి కింపునింపఁగన్. 161

— గద్య —

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీ శతావధాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే
నాంధ్రీకృతంబగు శ్రీనివాసవిలాసమ్మునఁ
బంచమాశ్వాసము సర్వమును
సంపూర్ణము.

